

KYLKIRAUTA

Maanpuolustuksen ja johtamisen erikoislehti

I/2005

Otamme sen aina hieman henkilökohtaisemmin

Kun vastuullasi on sijoitettavan varallisuuden kartuttaminen, yhtiön arvonnousu tai omaisuutesi hyvinvointi, Evliillä on sinulle asiantuntija.

Henkilökohtaisempaan palveluun panostavat ammattilaisemme vastaavat siitä, että tavoitteesi toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla. Ja tekevät sen aina luotettavalla ja innovatiivisella Evli-osaamisella.

Ota yhteyttä, niin kerromme lisää paremmasta yhteistyöstä. Henkilökohtaisesti.

EVLI

- osaamisella arvoa -

Pääomamarkkinat
Varainhoito
Corporate Finance

Evli Pankki Oyj
Puh. 0203 20444
www.evli.com

Kriisijohtamiselle resursseja ja uutta arvostusta

The Day After Tomorrow -elokuva ilmestyi elokuvateattereihin alkuvuodesta 2004. Sen teema oli yksinkertainen. Ilmansaasteiden johdosta napajäätiköt lämpenivät aiheuttaen ympäristömuutoksia ja lopulta muun muassa Manhattan hautautui veteen. Scifi -tarina muuttui pienessä mittakaavassa todeksi 26.12.2004. Syyskuun 11. päivän terrori-iskun, samoin kuin Aasian luonnonkatastrofin, ovat osanneet ennustaa elokuvantekijät, eivät tiedemiehet tai asiantuntijat.

Julkisten palveluiden laadun tilaa voi arvioida kansainvälisillä vertailuilla ja mielipidemittauksilla. Suomi sijoittuu yleensä hyvin. Meillä on tehokas, oikeudenmukainen ja arvostettu poliisi ja maanpuolustus. Terveystieteet ja koululaitos kelpaavat muille maille esimerkiksi. Suorittajien ammattitaidossa ei ole mitään valittamista. Sen sijaan prosessit ovat sekavia, tehottomia ja yleisessä mielipiteessä ärtymystä herättäviä. Kun julkisten palveluiden suorittajat, kuten hoitohenkilökunta, opettajat ja poliisit, saavat kiitosta kansalaisilta, saavat poliitikot ja viranomaiset sekä prosessien suunnittelijat osakseen kielteistä arvostelua.

Aasian katastrofin yhteydessä virallisen tiedotuksen ja epävirallisen tiedonvirran ristiriita kävi suurelle yleisölle selväksi melko pian kriisin puhjettua. Internet, vapaaehtoisuus, media sekä tavalliset ihmiset tietoisesti näyttivät voimansa verrattuna viranomaisiin. Ulkoministeriön valmius johtaa Aasian katastrofin seurauksia ei ollut kunnossa. Kyky luoda tehokas kriisin vaatima johtamisjärjestelmä ja aikaansaada nopeille päätöksille riittävä tilannekuva kangerteli. Myös virallisen Suomen mediaesiintyminen oli yllättävän jäykkää. Sen sijaan verkkoväki ja media ottivat tiedottamisen hallintaansa nopeasti.

Byrokraatia on tehokas ja puolueeton virkakoneisto, joka on hyvä suorittamaan tietynlaisia tehtäviä, jos ympäristö on vakaa, tarpeet ja tavoitteet täsmällisesti määriteltyjä ja tarpeellinen tieto olemassa selvästi ilmaistussa muodossa. Byrokraatia on byrokraatille miellyttävä toimintaympäristö: se on vakaa, ennustettava, sisältää vähän riskejä ja tarjoaa aina protokollaan pitäytyvälle virkamiehelle hyvän taustatuen.

Tapaninpäivä vuonna 2004 oli byrokraatin painajainen. Todellisuus muuttui nopeasti kaaottiseksi, epävarmuus ja pelko kasvoivat joulun välipäivinä uskomattomaan mittaan. Mikä pahinta, informaatioyhteiskunta ei ollut tähän valmis: johtamisjärjestelmät eivät toimineet ja tilannekuva oli kadoksissa ratkaisevalla hetkellä. Syy ei ole teknologian, vaan asenteiden ja maalimankuvan pysähtyneisyyden.

Vaikka turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko saivat julkituotua uusien uhkien luonteen, osoitti Aasian luonnonkatastrofi, että käytännössä asiat eivät ole kunnossa. Asennemuutosta, epävarmuudessa elämisen sietämistä ja

ennen kaikkea yhteistoimintaa, resursointia ja harjoittelua tarvitaan.

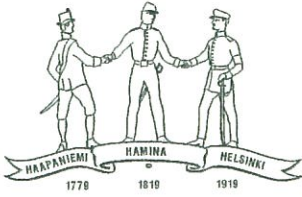
Media tekee tapahtumista draamaa. Uskottavuus on silloin tärkeää myös virkamiehelle. Suuren hädän keskellä kyky viestiä empatiaa ja antaa vastuulle kasvot syntyivät sukellusopas Jani Mäkiselle tai lomalla hengestään taistelleelle Sauli Niinistölle.

2000-luvun kansalaiset samaistavat valtion itseensä ja omiin tarpeisiinsa. Lähdetään olettamuksesta, että valtion tulisi välittömästi tyydyttää informaation ja turvallisuuden tarpeet. Ihmiset eivät halua tarkastella omaa avuttomuuttaan ja vieraantumistaan poikkeusolosuhteista, vaan onnettomuudet vaativat yhä enemmän lakimiehiä ja ammattiterapeutteja paikalle. Kuinka käy, jos onnettomuus iskee Suomessa ja sadat tuhannet ihmiset ovat täällä vaarassa? Mikä on nykykansalaisen kriisinsietokyky? Osaako ihminen toimia, vai jonottaako hän apaattisena kriisipuhelimessa? Kykeneekö hän auttamaan itseään ja rauhoittamaan muita, vai onko hän lisäongelmien aiheuttaja ja avunantajien este?

Jätän kysymykset avoimeksi ja pyydän nöyrästi kiittää kaikkia kadettiupseereita minulla olleesta mahdollisuudesta toimia Kylkiraudan päätoimittajana. Lisäksi kiitän Kylkiraudan toimitusta ja erityisesti everstiluutnantti Arto Kotroa lehden kehittämisestä. On ollut kunnia saada edistää näin näkyvällä paikalla yhteistä asiaa: kadettiupseeriutta. Nyt on aika vaihtaa päätoimittajaa ja toivotankin majuri Jari Rantapelkoselle tässä tehtävässä menestystä ja hyvää jatkoa. Olen varma, että uudella päätoimittajalla on paljon uutta annettavaa lehdellemme.

Aki-Mauri Huhtinen
aki-mauri.huhtinen@mil.fi

Sisältö

Vyötti miekan vyötärölle
kupeellensa Kylkiraudan.

Teiss on taiston tulta peistä
kylmyyttä myös Kylkiraudan.
(Eino Leino)

- 1 Kriisijohtamiselle resursseja ja uutta arvostusta
Aki-Mauri Huhtinen
- 3 Yhteistyöllä turvallisuutta
Ilkka Aspara
- 4 Runebert ja Talvisodan henki
Matti Lappalainen
- 12 Päämajan kuljetusjohdon panos kesän -44 taisteluissa
Markku Iskanius
- 20 Tykistön Ampumakoulu
Jyri Paulaharju
- 24 Marsalkka, Airo ja viestikomentaja
Erkki Sutela
- 26 Kylmän Sodan kehänvieruspaikalla
Heikki Tiilikainen
- 30 Opiskelu Nato Defence Collegessa
Timo Rotonen
- 34 Baltian maiden yhteinen Maanpuolustuskorkeakoulu
Seppo Soikkeli
- 38 Terrorismin vastainen sota
Heikki Happonen
- 42 Pääsihteerin palsta
- 43 Kevätkokouskutsu
- 44 Tapahtumia, kurssien kuulumisia ja muita
ajankohtaisia puheenaiheita
- 70 Constantem decorat honor
- 75 Kolumni
- 76 In memoriam

KYLKIRAUTA

Kadettikunta ry:n jäsenlehti
vuodesta 1935, N:o 226, 1/2005
ilmestyy neljä kertaa vuodessa
painos 6000 kappaletta

Päätoimittaja

Aki-Mauri Huhtinen
Johtamisen professori, ye-majuri
Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen
laitos, PL 7, 00861 Helsinki
Puh. 09-181 46561
aki-mauri.huhtinen@mil.fi

Tilaukset, osoitte- muutokset ja laskutus

Marjukka Lehtinen
Puh. 09-490 759, Fax. 09-446 262
marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi
Kadettikunnan toimisto
Eino Leinon katu 12 E 64, 00250 Helsinki

Kotisivut: www.kadettikunta.fi

Artikkelitoimittaja

Arto Kotro
Puh. 050-307 9454
arto.kotro@kadettikunta.fi

Toimitusneuvosto

Sami Aarnio (pj), Pekka Rapila (vpj), Kari
F. Jääskeläinen, Tapio Skog, Olli Vuorio,
Jarno Limnell, Panu Pokkinen, Jari Rantapel-
konen, Arto Kotro, Liisa Knudsen

Kuvatoimittaja

Liisa Knudsen
liisa.knudsen@kolumbus.fi
Umpiaidanpolku 4 D 20, 00840 Helsinki
Puh/fax 09-677 715, 050-587 1318

Tilauhinnat

Vuosikerta 25,00 eur
Irtonumero 8,00 eur

Kansikuva

SA-kuva.

Ulkoasu

Toimitussihteeri Sabina Krogars
sabina.krogars@ankkurikustainus.inet.fi

Painopaikka

Uusimaa Oy, Porvoo 2005
ISSN 0454-7357

Seuraava numero

Seuraavaan numeroon tarkoitettun materi-
aalin on oltava päätoimittajalla 15.5. men-
nessä, kuvamateriaali 20.5. kuvatoimittajalla.
Tekstit tulee toimittaa digitaalisessa muo-
dossa, kuvat mieluummin paperikuvinä, jos
diginä niin resoluutio 300 dpi. Ei internet-
kuvia. Paperikuvia ei palauteta.

Ilmoitushankinta

Pertti Kukkonen
ADspace Oy
Puh. 050-577 3177
pertti.kukkonen@kadettikunta.fi

Yhteistyöllä turvallisuutta

Kadettikunnan syyskokous vahvisti kuluvan vuoden teemaksi ”Yhteistyöllä turvallisuutta”! Mitä vuoden teemalla halutaan ilmaista? Kadettikunnan toiminnassa on kaksi ydinaluetta. Toinen suuntautuu sisäänpäin, jäsenistöön ja toinen ulospäin, yhteiskuntaan. Jäsenistön keskuudessa pyrkimyksenämme on vahvistaa upseeriston yhteenkuuluvuutta ja kadettiveljeyttä sekä vaalia suomalaisia upseeriperinteitä. Yhteiskunnan suuntaan päämääränämme on oikean turvallisuuspoliittisen tietouden jakaminen kansalaisille ja sen kautta maanpuolustukselle myönteisen kansalaismielipiteen vahvistaminen.

Turvallisuuspoliittisen tietouden jakajana Kadettikunnalla on vankka rooli. Työ, jota on tehty jo vuosikymmeniä, on nostanut Kadettikunnan merkittäväksi ja arvostetuksi toimijaksi tässä suhteessa. Jäsenistömme koetaan turvallisuuspolitiikan asiantuntijoiksi, joiden palveluja käytetään mielellään hyväksi. Yhteistyömme opetusviranomaisten ja Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton kanssa on ollut erinomaista liittyen koulujen historian ja yhteiskuntaopin opetukseen. Painoarvostamme kertoo tuottamamme turvallisuuspolitiikkaan liittyvän oppimateriaalin käyttö koko koululaitoksessa. Jäsenistömme pitämällä oppitunneilla, alustuksilla, esitelmillä ja puheilla on ollut merkittävä vaikutus turvallisuuspoliittisen tietouden jakamisessa. Volyymitkin ovat vakuuttavia. Viime vuonna jäsenistömme pitämiä esityksiä seurasi noin 10 000 koululaista ja yli 400 opettajaa ja kun kaikki järjestämämme yli 450 tilaisuutta ja tapahtumaa lasketaan, tavoitimme yli 30 000 kansalaista.

Tänä vuonna pyrimme entisestään terävöittämään rooliämme turvallisuuspolitiikan opetuksen asiantuntijoina. Tähän antaa hyvän pohjan viime vuonna valmistunut tai päivitetty turvallisuuspolitiikan oppimateriaali. Kadettikunnan turvallisuuspolitiikan tietopankki päivitettiin vastaamaan eduskunnan hyväksymää valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa. Tietopankin täydentäminen Venäjän, Ruotsin ja Viron osalta on käynnissä. Kadettikunta osallistui merkittäväällä panoksella opettajia varten valmistetun Opetushallituksen ”Turvanetti”-sivuston tuottamiseen. Myös tämä materiaali tukee erinomaisesti turvallisuuspolitiikan opetusta. Unohtaa ei myöskään sovi internetissä Kadettikunnan (www.kadettikunta.fi) ja puolustusvoimien (www.mil.fi) sivuilta löytyvää mittavaa ”Veteraanien perintö” turvallisuuspolitiikan tietopankkia eikä vastavalmistunutta Mannerheim-ristin ritareista kertovaa dvd-levyä. Kouluissa pidettävän veteraani- ja maanpuolustusjuhlan ohjelman ja siihen liittyvän havaintomateriaalin valmistaminen on työn alla ja kadettioppien hyödynnettävissä vielä kevään aikana. Ajantasaista tietoa siis on!

”Yhteistyöllä turvallisuutta” merkitsee jo ennestään hyvien yhteyksiemme tiivistämistä turvallisuuspoliittista tietoutta tuottaviin, jakaviin ja tarvitseviin tahoihin. Keskeiset yhteistyökumppanimme ovat Maanpuolustuskorkeakoulu, Maanpuo-

luskoulu ry, Upseeriliitto, Reserviupseeriliitto, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto, Opetushallitus sekä reserviläis- ja maanpuolustusjärjestöt. Annamme kouluille, oppilaitoksille, Maanpuolustuskoulu ry:lle ja maanpuolustusjärjestöille tukea turvallisuuspolitiikan opetuksessa. Tavoitteenamme on koota ”luennoitsijapankki” tyydyttämään kysyntää. Toivottavasti pääsemme kuulijoiden määrässä vähintään viime vuoden lukuihin.

Turvallisuuspoliittisen tietouden jakamista palvelevat myös Kadettikunnan perinteiset seminaarit. Tänä vuonna järjestämme kaksi seminaaria pääkaupunkiseudulla ja yhden kevätkokouksen yhteydessä Valkealassa.

Kylkiraudan päätoimittaja vaihtuu. Lehden numerosta 2/2002 lähtien päätoimittajana toiminut professori, majuri Aki-Mauri Huhtinen jättää tehtävän. Aki-Maurin aikana lehtemme on vakiinnuttanut paikkansa korkean tason maanpuolustuslehtenä. Uudeksi päätoimittajaksi valittiin useiden pätevien hakijoiden joukosta majuri Jari Rantapelkonen Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen laitokselta. Kadettikunnan hallitus esittää parhaat kiitokset Aki-Mauri Huhtiselle Kylkiraudan hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä ja toivottaa uudelle päätoimittajalle parasta menestystä vaativaan tehtävään.

Uusi toimintavuosi on käynnistynyt. Syyskokous on linjannut toiminnan ja asettanut tavoitteet. Toivon aktiivista toimintavuotta! ”Yhteistyöllä turvallisuutta”!

Tavataan kevätkokouksessa Vekaranjärvellä!

Ilkka Aspara

Runeberg

ja Talvisodan henki

Vuoden 2004 helmikuussa tuli kuluneeksi kaksisataa vuotta kansallisrunoilijamme Johan Ludvig Runebergin syntymästä.

Runeberg kuuluu mm. Matias Aleksanteri Castrénin, Juhana Wilhelm Snellmanin, Fredrik Cygnaeuksen, Sakari Topeliuksen, Aleksis Kiven, Jean Sibeliuksen, Albert Edelfeltin ja Akseli Gallen - Kallelan vahvaan kulttuuripersoonallisuuksien ryhmään, joka sanan, sävelten ja siveltimen voimin loi perustan suomalaisen kansallistunteen, identiteetin, muotoutumiselle ja kehittymiselle suuriruhtinaskunta-aikana. Heidän työnsä loi myös perustan itsenäisyyttä tavoitelleiden aktivistiryhmien ponnistuksille ja saavutuksille. Runeberg kuului persoonallaan ja voimakkaan isänmaallisella tuotannollaan mainitun ryhmän keskeisiin hahmoihin. Hän toi isänmaan, Suomen luonnon ainutlaatuisen rikkauden ja sen kanssa sopusoinnussa elävän kansan parhaat ominaisuudet ei vain oman kansansa, vaan muidenkin kansojen tietoisuuteen. Luonnon ja ihmisen symbioosi oli hänen vahvan mielenkiintonsa ja harrastuksensa kohde sekä innoittaja.

Tuolle tietoisuudelle rakentunut kansan koheesio ja omanarvontunto muodostivat osaltaan sen ponnahtauslaudan, jonka avulla kansamme kesti sortovuodet, nousi itsenäisyystaisteluun, vahvistui kansakunnaksi kansakuntien joukkoon, kesti viime sotien ankarat koettelemukset ja jaksoi vielä rakentaa maan nykyiseen hyvinvointitilaan.

Kun puhutaan Talvisodan hengestä, sen koostumuksesta sekä merkityksestä, voimme ulottaa tämän ainutlaatuisen

Matti Lappalainen
professori, eversti

ilmiön juuret 1800-luvun kansallisuusaatteen syntyyn ja sen rakentajiin, ehkäpä kauemmaksikin historiaan. Runebergin kohdalla juuret ulottuvat erityisesti hänen pääteokseensa ”Vänrikki Stoolin Tarinoihin”. Sen säkeet loivat Talvisodan raskaina päivinä Suomen kansaan voimaa kestää ja uskoa tulevaisuuteen. Talvisodan ihme on moneen tekijään perustuva harvinaisen vahvan kansallisen identiteetin ja solidaarisuuden ilmaus. Siinä oli merkittävänä tekijänä Runebergin vaikutus kansallisen itsetunnon rakentumiseen ja kehittymiseen sotaan mennessä. Hänen runoutensa ja Sibeliuksen musiikki kuuluivat Talvisodan hengen keskeisiin rakeneosiin, kuten ne olivat auttaneet kansamme kestäämään sortovuodet ja Vapaussodan.

Onnellinen on sellainen kansa, jolla on suurmiehiä keskuudessaan ja vaikuttamassa sen kaikinpuoliseen kykyyn selviytyä tulevaisuuden haasteissa. Voidaan sanoa, että suurmiehissä täytty monen nuoren ihmisen unelma hänen ponnistellessaan kohti miehuutta. Runeberg oli tässä suhteessa oiva esimerkki ja tien näyttävä, nimenomaan 1800-luvun nuorison ihailema suurmies. Hänen vaikutuksensa on syytä säilyä myös nykypolvissa ja tuleviin polviin. On todettu aivan oikein, että hän löysi Suomen kansan enemmän kuin kukaan muu runoilija. Kenties Eino Leino saattaa nousta hänen rinnalleen kansallisrunoilijana, mutta hänen vaikutuksensa oli toisentyypinen kuin Runebergin edellisellä vuosisadalla ja on edelleen.

Pietarsaaresta Turkuun

Johan Ludvig Runeberg syntyi nykykäsityksen mukaan joko helmikuun 5. tai 7. päivänä vuonna 1804 Pietarsaaren pienessä porvarikaupungissa. Mistä oletamus myöhemmästä päivämäärästä on tullut, ei ole tämän kirjoittajan tiedossa. Asia tuli esille runoilijan syntymäpäiväjuhlallisuuksien yhteydessä viime vuonna.

Runoilijanalku oli kuusilapsisen perheen esikoinen. Isä merikapteeni Lorenz Ulrik kului tunnettuun Tengströmien suku, jonka piiristä poika löysi aikanaan puolionsa. Äiti Anna Maria Malm oli kauppiasperheen tytär. Vanhempien lukuharrastukset ruokkivat pojan kykyjä. Runoilijan lapsuus, josta hän ei ole paljon kertonut, oli tietävästi onnellinen.

Runeberg kirjoittautui Turun Yliopistoon vuoden 1822 lokakuun 11.

päivänän. Mielenkiintoista on se, että kaksi muuta tulevaa suurmiestä Juhana Wilhelm Snellman ja Elias Lönnrot avasivat yliopiston oven samana päivänä. Kolmikosta tuli sitten toisiaan vahvasti tukenut yhteiskunnallinen vaikuttajaryhmä.

Suomalaisen maiseman ja kansansielun löytäjä

Runebergin ensimmäinen Turun vaihe oli hyvin lyhyt, vain runsaan vuoden pituinen. Heikko taloudellinen tila eli suoranainen köyhyys pakottivat hänet etsimään toimeentuloa itselleen kaukaa sydänmailta. Hankintakohteeksi muodostui hänelle täysin uusi ympäristö Sisä-Suomi ja siellä Saarijärven ja Ruoveden pitäjät. Suurena luonnon ystävänä Runeberg ihastui uuden elinympäristönsä luontoon. Sama koskee hänen suhdettaan savupirttien kansaan, jonka sitkeys, nöyryys, solidaarisuus ja kärsimykset tekivät häneen vahvan, lähtemättömän vaikutuksen. Ne loivat luontevan perustan hänen kiintymykselleen isänmaahan. Tutustuminen talonpoikaisväestöön, savupirttien kansaan, vaikutti hänen näkemyksiinsä suomalaisesta aidosta kansasta, rahvaasta, kuten siihen aikaan sanottiin.

Joulun alla vuonna 1821 filosofian ylioppilas Runeberg matkasi rekikyydissä halki talvipukuun pukeutuneen Suomen Turusta Saarijärvelle. On uskottavaa, että jo matka, jonka aikana hän sai tutustua koti- ja kouluympäristöstään niin voimakkaasti poikkeavaan Sisä-Suomen luontoon, on pannut alulle sen henkisen kehitysprosessin, jota sittemmin kotioppettajavuodet Saarijärvellä ja Ruovedellä vahvistivat.

Saarijärvellä Runeberg toimi kotioppettajana ja hän sai oppilaiskseen kruununvouti Daniel Filip Danielsonin ja kapteeni Erik Gustaf af Enehjelmin alle kymmenvuotiset pojat tavoitteena heidän pääsynsä Vaasan triviaalikouluun.

Luonnon ja maalaiskansan antaminen virikkeiden ohella tulevaan runoilijaan vaikuttivat ne kertomukset, joita hän kuuli Saarijärvellä ja etenkin Ruovedellä Suomen Sodasta ja sen sankareista. Ruovedellä hän sai tutustua kahteen sodan veteraaniin, Ritoniemen kartanossa asuneeseen Adolf Fredrik

Pelanderiin sekä kurulaiseen Karl Gustaf Polvianderiin, joiden kuvaukset ensisijassa virittivät hänessä inspiraation ”Vänrikki Stoolin Tarinoiden” luomiseen pääteoksenaan. Runossa ”Vänrikki Stool” Runeberg viittaa vain edellä mainittuun, mutta on ilmeistä, että myös Polviander, hänen erätoverinsa, jonka torppa on vielä muistona Kurussa, on antanut oman panoksensa ainutlaatuisen runokokoelman rakentumiselle. Oman kertomansa mukaan alkusysäyksen kiinnostukselle Suomen Sodan sankareita kohtaan antoi Runebergille hänen Ruovedellä lukemansa sodan kuvaus, jonka johdosta ”Vereni tunsin kuumemmaks” ja hän riensi heti tapaamaan Pelanderia.

Runeberg palasi Turkuun opintojensa pariin vuoden 1826 alussa. Hänellä oli nyt kohtuullisesti käyttövaroja, olihan hän saanut kotioppettajana 250 riikintaalaria vuodessa. Hän valmistui hyvin nopeasti maisteriksi vuonna 1827 pääaineinaan antiikin kielet ja kirjallisuus.

Hän jatkoi myös kotioppettajana toimimista arkkipiiispa Tengströmin perheessä Paraisilla. Siellä hän tutustui arkkipiiispan veljentyttäre Fredrikaan, jonka kanssa hänet vihittiin avioliittoon. Näin runoilija kytkeytyi arvokkaaseen säätyläissukuun.

Yliopiston siirtyessä Turun palon jälkeen Helsinkiin vuonna 1828 Runeberg seurasi mukana. Hänen tavoitteenaan oli professuuri Helsingin Keisarillisessa Yliopistossa, mutta hän joutui tyytymään palkattomaan dosenttuuriin ja askartelemaan konsistorin sihteerinä. Kun toivottua professuuria ei herunut, niukoissa varoissa elänyt Runeberg muutti perheineen Porvooseen toukokuussa vuonna 1837 saatuaan lehtorin viran kaupungin kinmaasista. Siellä hän eli neljä vuosikymmentä. Hänelle uskottiin kinnasinsin rehtoriuskun. Tuomiokapitulini sihteerisyys, paikallisen lehden toimittaminen, papiksi vihkiminen sekä professorin arvon saaminen sisältyivät Porvoon kauteen, jonka aikana Runebergista tuli ei vain kotikaupunkinsa arvostetuin asukas, vaan myös kansallisrunoilija. Hän jäi eläkkeelle varsin varhain, jo 53-vuotiaana.

Runoilijaperheen elämä muuttui radikaalisti vuoden 1863 joulukuun 19. päivänä päämiehen saatua metsästys-

retkellä halvauskohtauksen ja oikean puolen halvaantuessa. Puhekyky meni myös osittain.

Sairaus satoi hänet vuoteeseen ja pyörätuoliin vajaan neljäntoista vuoden ajaksi. Suurmiehemme maallinen vaellus päättyi vuoden 1877 toukokuun 6. päivänä neljäkymmentä vuotta Porvooseen muuton jälkeen. Juhlalliset hautajaiset saattoivat hänet rakastamansa isänmaan muihin.

Helsinkiin ja Porvooseen pystytyt runoilijan Walter-pojan veistämät upeat patsaat kertovat suomalaisesta sanan haltijasta, kansallisen identiteetin rakentajasta ja sen tulevaisuuden uskon vahvistajasta.

”Sinisestä kirjasta” Vänrikki Stoolin Tarinoihin

Johan Ludvigin runollisilla taipumuksilla oli ilmeinen geenipohja, olivathan molemmat vanhemmat kirjallisuuden harrastajia. Tietävästi Runeberg perehtyi jo kouluaikanaan tunnettujen runoilijoiden, lähinnä ruotsalaisten, tuotantoon saaden siitä virikkeitä oman runoratsunsa kiihtyvälle laukkaamiselle.

Runebergilla oli kotioppettajavuosien aikana ”Sininen kirja”. Se oli sinikantinen vihko, jossa tämä erilaisia tyyllisuuntia kokeillen kirjoitti mm. lähipiirille, tyttöystävät mukaanlukien, tarkoitettuja runoja. Sisä-Suomen syvästi vaikuttaneet elämykset ja ajan virikkeisiin perehtyminen muovasivat sitten hänen kynänsä tuottamaan ainutlaatuisen kaunista runoutta. Ruoudessa korostui oli sisäsuomalaisen maiseman ja kansan syvälinen kuvaus huipentuen ”Vänrikki Stoolin Tarinoiden” sankarisäikeissä.

Runeberg julkaisi ennen ”Vänrikkejä” kolme runokokehnaa (”Dikter”) vuosina 1830, 1833 ja 1843. Kahdessa ensiksi mainitussa Saarijärven herättämät vahvat tunnelmat muodostivat keskeisen lyyrisen pohjan. Vuoden 1830 kokoelman tunnetuin runo on ”Bonden Paavo” eli ”Saarijärven Paavo”. Paavon esikuva ei ollut kukaan tietty salopirttien uurastaja. Runo kuvaa suomalaisen maalaiskansan taistelua puutetta, hallaa ja köyhyyttä vastaan, sen sitkeyttä ja nöyryyttä, turvautumista Jumalaan, keskinäistä solidaarisuutta ja kaiken kes-

kellä tulevaisuuden uskoa."Pane leipään puolet petäjäistä, veihän naapurimme touon halla" Paavon sanoihin pelkistyy Runebergin vaikuttava kuvaus. Sisä-Suomesta saivat virikkeitä myös "Pilven Veikko" (1834), "Torpan tyttö" (1830 kokoelma) ja "Heinäkuun viidestoista päivä"-runot, jotka aikanaan sisältyivät "Vänrikki Stoolin Tarinoihin". Näissä runoissa voidaan nähdä alku Suomen kansan näkemisessä kokonaisuutena eikä säätyläisiin ja rahvaaseen pysyvästi jakaantuneena.

"Vänrikki Stoolin" synnyn taustalla ovat monet vaikuttimet. Juuret ovat luonnollisesti Runebergin synnynnäisessä taipumuksessa pukea kokemansa, kuulemansa ja näkemänsä puhutteleviksi runonsäkeiksi. Tutustuminen Turussa voimistuvaan kansalliseen heräämiseen ja erityisesti Saarijärven-Ruoveden kokemukset muodostivat jo rakenneosia "Vänrikkien" pohjaksi. Eturivin Runeberg-tutkija Matti Klinge on todennut keväällä 2004 ilmestyneessä "Poliittinen Runeberg"teoksessaan runoilijan sankarirunouden taustatekijäksi ja voimatilähteeksi tämän kokemuksen tyyllinen ja ideologisen käänteen, jossa vaikuttimena oli myös hänen parikymmenvuotinen rakkaussuhteensa Emitie Björksténin kanssa. Klinge tuo noihin vaikuttajanaisiin ja innoittajaksi myös oululaisen Sara Wacklinin, jonka muistelmateos "Hundrade minnen från Österbotten" näki päivänvalon vuosina 1844-1845. Myös runoilijan Fredrika-puolisella oli oma vaikutuksensa. Hän kirjoitti parikin aiempiin sota-aikoihin liittynyttä romaania.

Yleisiä "Vänrikkeihin" vaikuttaneita tekijöitä olivat mm. Suomessa syntynyt yhteiskunnallinen tilaus, kansallisuusaatteen heräämiseen sisältynyt tarve vahvistaa kansakunnan itsetuntoa mm. sankariuta historiasta etsien. Se ilmeni esimerkiksi isänmaallisissa Porthan- ja Yliopistolaisissa juhlatilaisuuksissa

Kiinnostus Suomen sotaa kohtaan ilmeni myös entisessä emämaassa Ruotsissa vahvistaen kotimaan omaa kiinnostusta ja yhteiskunnallista tilausta isänmaallisen runouden tuottamiseen. Välittöminä herätteinä voidaan todeta runoilijan Suomen Sodan veteraaneihin saaman kosketuksen ohella vielä Montgomeryn sodasta julkaistua kaksiosainen teos ja mahdollisesti ku-

vateokseen "Finland framstäldt i teckningar" pyydetty runotilaus. "Vänrikki Stool"-runossaan Runeberg mainitsee lukeneensa Suomen Sodasta kertoneen teoksen, jonka johdosta hän lausui "Vereni tunsin kuumemmaks" ja joka sai hänen siltä istuimelta rientämään Polviander-veteraanin luokse. Pelanderista hän ei yllättäen mainitse mitään.

Näin Runeberg kehittyi monien vaikuttimien ansiosta mittavimman teoksensa - kansallisaarteemme - luojaksi. Se on "Kalevalan" ohella kansalliseepos, joka elää ja puhuttaa tänä päivänä. "Vänrikki Stoolin Tarinoiden" esirunona voidaan pitää upeata "Hauta Perhossa"-runoa, jossa kerrotaan kuuden veljeksien urhoollisesta taistelusta vihollista vastaan ja heidän sankarikuolemastaan. Runo samoin kuin koko "Vänrikki Stoolin Tarinat" on oodi yhteenkuuluvaisuudelle ja velvollisuuden tunnolle aina kuolemaan saakka, aivan kuten "Luutnantti Zidén" "Vänrikeissä".

"Vänrikki" ei ole revanssihenkinen sotaepos. Se sisältää sankaritarinoita suomalaisesta sotilaasta. Isänmaallisuus, urhoollisuus, uskollisuus ja aseveljeys saavat niissä jopa kyyneliin liikuttavia ilmauksia. Runot jakautuvat kahteen kokoelmaan. Niistä ensimmäinen ilmestyi vuonna 1848 ja jälkimmäinen vuonna 1860. Edellisessä on seitsemäntoista ja jälkimmäisessä kahdeksantoista runoa.

Jälkimmäisen kokoelman on sanottu olevan ajan poliittisesta tilanteesta johtuen ensimmäistä sotaisemman. Kokoelman alkuruno on "Maamme", josta runoilija itse toivoi kansallislaulua ja joksi se omaksuttiinkin, kun Fredrik Pacius oli sen säveltänyt ja se oli saanut hänet säveltämään ensiesityksen Helsingin Kuntähdän kentällä ylioppilaiden perinteisessä Floranpäivän juhlassa vuoden 1848 toukokuun 13. päivänä.

"Maamme" on herkkä kuvaus tekijöistä, joille suomalainen isänmaarakkaus ja isänmaan puolustaminen perustuvat, ihanasta luonnosta, isien kamppailusta ja uskosta tulevaisuuteen.

Sama isänmaan kauneuden ylistys näkyy vahvana myös jälkimmäisen kokoelman "Heinäkuun viidestoista päivä"-runossa.

"Vänrikeissä" Runeberg loihtii eteemme lukuisia Suomen Sodan todel-

lisiä sankareita kenraaleista krenatööreihin. Ainoastaan Hannu Munter on hänen omaperäinen henkilöihahmonsa. Ihmeellisen elävästi Runeberg on onnistunut tuomaan eteemme erilaiset sankarihahmot erilaisine luonteenpiirteineen ja käyttäytymisineen. Kenraaleista Sandels, von Döbeln ja Adlercreutz ratsastavat joukkoihinsa henkeä luoden ja niitä taitavasti johtaen eteemme. Zidén, von Konow, Otto von Fieandt, Ukko Lode, Ramsayn veljekset, von Törne, von Essen ja Wilhelm von Schwerin edustavat rohkeita miehistään huolehtineita etulinjan päälliköitä.

Kerrotaan Runebergin lapsena nähneen Pietarsaassa Adlercreutzin ja jopa istuneen Kulnevin polvella. Tuskinpa näillä varhaisilla kosketuksilla on kuitenkaan ollut vaikutusta hänen näistä sotapäälliköistä kertoviin runoihinsa.

Kuten "Pilven Verkkoa" ja "Numero viisitoista Stoltia" voidaan pitää vapaaehtoisten maanpuolustajien, suojeluskuntalaisten ja "Sotilaspoikka" sen nimikkojärjestön esikuvina, niin "Lotta-Svärd" on samannimisen naisten vahvan organisaation esikuvanainen, vaikka viinaryyppyjä sotureille tarjoilikin. "Pilven Veikko", "Sotavanhus", "Sven Dufva", "Von Konow ja hänen korpraalinsa", "Kuoleva soturi", "Kaksi rakuunaa", "Hurtti Ukko", "Sotilaspoika", "Vänrikin markkinamuisto", "Munter", "Kuormarenki" ja "Numero viisitoista Stolt" kertovat monin kohdin riipaisevasti rivimiesten kamppailuista jopa viimeiseen hengenvetoon saakka kuin myös katkeruudesta, jota suomalainen sotilas tunsii Klingsporin vetäytymisstrategiaa kohtaan.

Heikko ylijohdo, kuningas ja Klingspor kokivat suoranaista halveksuntaa, kuten myös Viaporin luovuttaja Cronstedt. Sama suhtautuminen suuntautui mm. "Torpan tyttö"-runossa rintamakarkuruuteen. Uskollisuudella ja traagisella rakkaudella oli myös sijansa "Vänrikkien" säkeissä. "Torpan tyttö", "Pilven Veikko" ja "Kuoleva soturi" kuvaavat koskettavasti nuorten ihmisten herkkää tunne-elämää sekä rohkeaa sankarikuoreman kohtaamista.

"Vänrikeissä" ei juuri esiinny venäläisvastaisuutta tai "ryssävihaa".

Päinvastoin hyökkääjänkin sankaruus ja ilmennyt inhimillisuus näkyvät niiden säikeissä. Parissa runossa, mm. ”Pilven Veikossa” välähtää venäläisten julmuus, mutta vastapainona ovat mm ”Kuoleva soturi” ja etenkin ”Kulnev”. ”Vänrikkien” runoista ovat ”Maamme” ja ”Porilaisten marssi” tunnetuimmat. Ne ovat meille suomalaisille vakiintuneita useissa yhteyksissä toistuvia juhlarunoelmia, joita uljaat sävelet vahvistavat. ”Sotilaspojan”, joka on sotilaskotisisarten kunniamarssi, ja ”Hurtti Ukon” ohella ne ovat saaneet säveleet siivittäjikseen. Ne ovat voimallisesti iskostuneet kansamme tietoisuuteen sen identiteetin ylläpitäjinä etenkin vaikeina aikoina, mutta myös tunnelman luojina ja innoittajina erilaisten juhlatilaisuuksien yhteydessä ja kunnianosoituksina kansallisista saavutuksista. Kukupä suomalaisen ei niitä laulaessaan tai kuunnellessaan tuntisi itsetuntonsa ja kansallisuustuntonsa vahvistuvan ja saavan uutta voimaa elämäntaipaleelleen.

On todettu, että ”Maamme” ei ole sen enempää ”Keisarihymni” kuin ”Marseljeesiin” verrattava vallankumousmarssi, vaan ”ylistys kovia kokeneelle, mutta tulevaisuuteen luottavalle isänmaalle.” Se on kuulunut Kumtähden juhlasta alkaen isänmaallisten tilaisuuksien perusohjelmistoon. Soisi vain, että sitä esitettäisiin useammin kokonaisuutena.

”Porilaisten marssi” uljaana puolustusvoimien kunniamarssina ja ylipääällikköinstituutioon kytkeytyvänä ryhdistää iskevillä tahteillaan ei vain sotilaiden ja maanpuolustusväen, vaan myös koko kansan rivejä.

”Vänrikit” saivat jo edellä todetun ”tilauksen” perusteella ainutlaatuisen innostuneen vastaanoton. Kokoelmasta muodostui yhdellä iskulla suomalaisen identiteetin ja kansallistunnon rakentaja ja ylläpitäjä.

”Vänrikkien” julkaiseminen ei ollut aivan itsestään selviö. Siihen aikaan Sensuuriylihallitus valvoi ankaralla kädellä kaikkea julkaisuutoimintaa. Kun se sekä pelästynyt kustantaja aluksi eväsivät 1. osan painatuksen, Runeberg ”tarttui härkää sarvista”. Hän pani omalla vastuullaan painatuksen käyntiin ja marssi teksteineen mainittuun ylihallitukseen. Kiihaan keskustelun ja parin pienehköä korjauksen jälkeen

Kirjoittaja Runebergin patsaalla Porvoossa.

painatuslupa myönnettiin. Kirjallisesti hän sai sen vasta seuraavan tammikuun 20. päivänä. Runokoelma oli kuitenkin jo ilmestynyt vuoden 1848 joulukuun 12. päivänä ja sai jo parissa päivässä huomattavan menekin. Olihan jotakin todella uutta suomalaista runoutta, vaikkakin ruotsin kielellä, ilmestynyt kirjakauppoihin..

Jo seuraavana vuonna ”Vänrikkien” jälkimmäisen kokoelman ilmestyttyä Runebergin hyvä ystävä ja Lauantaiseuran jäsen Fredrik Cygnaeus julkaisi laajan teoksen ”Om Fänrik Ståhls sägner”, jossa hänen oma runebergilainen isänmaallisuutensa tuli voimakkaasti esiin. Vuonna 1877 ilmestyneessä ”Jääkynnätilät”-kirjassaan Cygnaeus oli perusteellisesti käsitellyt ”Hirvenhiihtäjiä” ja ”Hannaa”.

Kesti melkein kolme vuosikym-

mentä ennenkuin ”Vänrikki Stoolin Tarinoiden” ensimmäinen suomenkielinen painos näki päivänvalon runoilijan kuolinvuotena 1877. Myös suomenkielinen painos sai hyvän levikin. Tietävästi Helmikuun manifestin vuonna 1899 sitä myytiin 75 000 kappaleen verran ilmeisenä vastareaktionä sortotoimille. Ruotsinkielinen alkuteos on sekä Suomessa että Ruotsissa ilmestynyt viitenäkymmenenä laitoksena. Suomenkielisten laitosten määrä lähentelee sataa. Kokoelma on kokonaisuudessaan käännetty saksaksi ja osia siitä monille muille eurooppalaisille kielille.

Kansallisorunoilijamme on tullut tunnetuksi myös virsien sepittäjänä. Hän oli aikanaan virsikomitean jäsen tuottaen itse kuusikymmentä virttä. Niistä tunnetuin on ”Isänmaan virsi”,

joka tuli virsikirjaan yllättävän myöhään eli Talvisodan alla vuonna 1938 ollen siinä numerolla 577. Se on edelleen useimmin veisattuja virsiä ollen jalkaväenkenraali Adolf Ehrnroothin hautajaisten ohjelmassa viime keväänä.

Professori Matti Klinge julkaisi keväällä 2004 erittäin mielenkiintoisen teoksen ”Poliittinen Runeberg”. Siinä hän on tarkastellut kansallisrunoilijan tuotantoa ja persoonaa paitsi aatehistoriallisesti myös poliittisesti. Viitekehystenä on Runebergin kuva maasta ja sen kansasta, jota hän oli rakentanut Saarijärven vahvojen maise mallisten ja inhimillisten vaikutelmien pohjalta sekä myös jo Turussa kokemiensa uusien kirjallisten ja aatehistoriallisten virtausten muokkaamana.

Ruotsista irtaantunut, siihen monin yhteiskunnallisin ja kulttuurisitein kytkeytynyt Venäjään suuriruhtinaanmaana liitetty Suomi etsi kansallista omanarvontuntoaan ja identiteettiään, sisältöä ”kansakunnaksi kansakuntien joukkoon” nostamisen luomille kehyksille. Kulttuurin ja talouden avulla luotiin tuota sisältöä ja nostettiin kansakuntaa kohti tilaa, josta se saattoi ponnistautua täyteen itsenäisyyteen.

Klingen mukaan arkipiispa Jacob Tengströmin, Fredrikan sedän, Suomen uuden aseman hyväksyneellä ohjelmalla suomalaisen kulttuurin kehittämiseksi oli voimakas vaikutus Runebergiin.

”Uusi järjestelmä” haki toimijoikseen hänen kaltaisiaan vaikuttavia persoonia. Tarvittiin vahvoja vaikuttajia kansan saamiseksi uuden aseman linjoille, unohtamaan ”ryssäviha” ja luomaan sisältöä kansakunnan olemassaololle. Tehtävä edellytti lojaalisuutta hallitsijaa kohtaan, joka näki suomalaisen kulttuurin kehittämisen aseena ruotsalaisvaikutusta ja mahdollisia revanssihankkeita vastaan. Klingen mukaan Runeberg ei ollut ylioppilaiden mukana nostamassa venäjänvastaisia maljoja, vaan noudatti sovittelevaa linjaa suhteessa hallitsijaan. Runeberg oli poliittiselta katsannoltaan varovainen. Kansan keskuudessa oli paljolti raskaiden historiallisten kokemusten ruokkimaa ”ryssävihaa”, mutta se laantui erityisesti suopean Aleksanteri II:n aikana voimistuakseen taas sortovuosina.

”Vänrikki Stoolin Tarinoiden”, kuten yleensä Runebergin tuotannon voidaan katsoa vahvistaneen siteitä entiseen emämaahan. Ne palauttivat entiset kohtalonyhteydet ja sankarilliset elämykset kummankin kansan tietoisuuteen. ”Vänrikkien” suuri menestys Ruotsissa on ilmaus sekä Runebergin yleisestä arvostuksesta että hänen sanomansa merkityksestä. Suomen kansan arvostus veljesmaassa nousi merkittävästi hänen ansiostaan, kuten oman maan suomenkielisen osan arvostus ruotsinkielisten keskuudessa.

Runeberg eli ja vaikutti autonomian

ajan auvoisina vuosikymmeninä. Tietäen hänen isänmaallisuutensa ei ole vaikeata arvata hänen asennoitumistaan mikäli rotavuodet olisivat sattuneet hänen elinaikanaan. Sitä enteilee jo se menekki, minkä ”Vänrikit” kokivat Helmikuun manifestin vuonna 1899.

Runeberg kuului ylempään keskiluokkaan oppiarvojen ja varallisuutensa perusteella. Aikalaistensa tapaan hän uskoi järkkymättömään yhteiskuntajärjestykseen, jossa säädillä oli perinteiset paikkansa. Tuo järjestys sisälsi niin köyhät kuin rikkaat, oppineet ja oppimattomat. Säätyuskoisuus, uskollisuus keisari-suuriruhtinaalle ja uskonnollisuus olivat yhteiskunnan perusrakenteosat. Runebergin ajatusmaailmassa ja vaikutuksesta ajan kansakäsitys alkoi kuitenkin sisältää entisen alimman säädyn sijasta myös ylempiä yhteiskuntaluokkia. Puhutaan kansan ja säätyläisten ”isänmaallisesta liitosta”, josta on väläyksiä ja ennusmerkkejä mm. ”Vänrikki Stoolin Tarinoiden” sivuilla. Runoilija ei ollut välitön yhteiskuntarakenteen muuttamiseen pyrkinyt vaikuttaja, mutta hänen tuotantonsa vaikutti kansakunnan koheesioon eli suomalaisen kansakunnan muotoutumiseen

Talvisodan henki

Talvisodan aikana Suomen kansaa elähdytti, innosti ja voimisti ainutlaatuinen yhteenkuuluvaisuuden ilmaus ja äärimmäisten ponnistusten kirvoittaja, kuuluisa Talvisodan henki. Rauhan ajan erimielisyytensä unohtaen kansamme kokosi kaikki henkiset ja fyysiset voimansa torjumaan rikollista hyökkäystä, jonka jälkiä ei ole vielä saatu korjatuksi siinä määrin kuin se olisi mahdollista. Talvisodan hengestä on paljon kirjoitettu ja siitä puhutaan vielä ainutlaatuiseen ilmiönä, josta tulisi ottaa oppia mm taloudellisen toiminnan vaatimissa ponnistuksissa edettäessä uudelle vuosituhannelle.

Sampo Ahto on erinomaisessa ”Talvisodan Henki”-teoksessaan kuvannut nimen mukaista ilmiötä, sen muotoutumista, ilmenemistä ja vaikutusta vahvalla historian tutkijan otteellaan ja analyttisellä taidollaan.

Talvisodan hengen, joka mahdollisti koko sivistyneen maailman ja hyökkääjänkin yllättäneen torjunta-

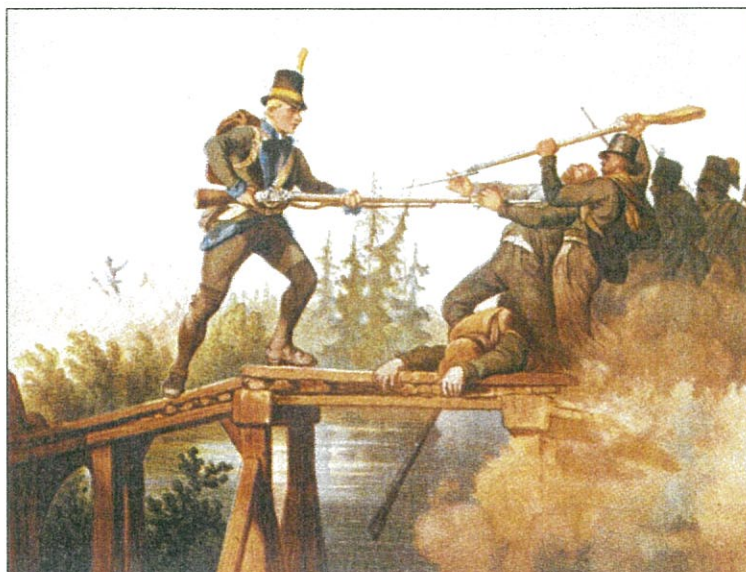

Sandels

taistelun ja jolla turvattiin maamme itsenäisyys, syntyyn ja ilmenemiseen vaikuttivat monet tekijät, välittömät ja kauempaa historiastamme juurensa juontaneet. Ensisijainen välitön vaikutin oli raa'an hyökkäyksen kohteeksi joutumisen kokemus ja suomalaisen sisun aktivoituminen torjumaan aggressiota, jonka kohteeksi rauhaa rakastava kansa oli joutunut. Kun todettiin, että perimmäisenä tarkoituksena oli Stalinin "rauhanpolitiikkaan" ja maailmanvallankumouksen tavoitteluun perustunut koko maan valtaaminen ja sen kansan alistaminen vieraan ideologian orjaksi, vastarinnan henki kohosi optimiinsa, ainutlaatuiheen yksimielisyyteen kuoleman vaaran uhatessa. Yksimielisyys vei sotilaat rintamille sankaritekoihin runebergiläiseen henkeen ja saattoi kotirintaman yli-inhimillisiin ponnistuksiin taistelurintaman tukemiseksi ja tuotantoelämän turvaamiseksi. Kyseessä oli ainutlaatuinen kyky "puhaltaa yhteen hiileen." Talvisodan henkeen vaikutti spontaanien herätteiden ohella vahvasti tietoinen valistus- eli propagandatoiminta. Valtion tiedotuskoneisto ja yksimielinen lehdistö torjuivat puolustusrintamaan kuuluvina syksystä 1939 alkaen vuoden 1918 tapahtumien aiheuttamaa kansan kahtiajakoa. Onnistumisesta kertovat mm. Suojeluskuntajärjestön ja Sosiaalidemokraattisen Puolueen keskinäinen sopimus sosiaalidemokraattisen työväestön mahdollisuudesta liittyä suojeluskuntiin, kuin myös työnantajien ja työntekijäjärjestöjen ns. "Tammikuun kihlaus."

Suomalainen Talvisodan rintamamies oli perinyt urheutensa "Vänrikkien" sankareilta. "Zidén, tuo urhea luutnantti, etumaisena kulkea tahtoo!" -hengessä johtajat veivät joukkonsa ainitiautuisiin suorituksiin. Reserviupseereiden suuret tappioluvut kertovat tuosta esimerkistä ja uhrivalmiudesta. Kunnioitetun veteraanin jalkaväenkenraali Adolf Ehrnroothin korostama edestä johtamisen ja alaisista huolehtimisen periaate oli johtotähtenä ja perua Suomen sodan taisteluista vaikkapa von Törnen, Fahlanderin, Malmin ja Dunckerin hengessä, Munterin ja Dufvan rohkeuden siivittäessä rivimiehiä taistelujen tuoksinassa.

Mannerheim lausui kuuluisassa Talvisodan syytyttyä antamassaan päi-

Sven Dufva

väkäskyssä: "Me taistelemme kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta." Perinteiset suomalaiset arvot kuuluivat ytimenä Talvisodan henkeen. Mannerheim niiden mieliin palauttajana ja ylläpitäjänä, sankarillisen taistelun johtajana oli tuon hengen vahva vaikuttaja ja symboli unohtamatta tasavallan presidentin rauhallisen järkkymätöntä asennetta ja hallituksen toimia.

Äärimmäisen suuren uhkan edessä kansa rintamasotilaista pienimpään salatorppaan turvautui ikaikaaiseen Jumalaan uskossaan korkeimman johdatukseen siihen, ettei hän hylkäisi omiaan. Tuhannet rukoukset kohosivat korkeuksiin niin hyvin rintamilla kuin kotirintamalla. Rintamalla syntynyt ja koko kansaan pysyvästi vaikuttanut asevelihenki, "veljeä ei jätetä" oli Talvisodan voimakas elementti, jolla on edelleen pysyvä sijansa kansamme keskuudessa.

Media, lehdistö, radio ja erilaiset muut organisaatiot tekivät parhaansa kansallisen yhteenkuuluvaisuuden vahvistamiseksi. Nimenomaiset maanpuolustustilaisuudet olivat osaltaan Talvisodan hengen säilymisen "takuutapahtumia".

Talvisodan hengen välittömien laukaisijoiden taustalla voidaan nähdä jopa vuosisataisia vaikuttimia. Suomalaisen perinteinen itsenäisyystahto, omastaan kiinnipitäminen, käydyt ankarat taistelut ja itsenäistyminen

olivat luoneet vahvan kasvualustan hengen ilmenemiselle. On kiinnitettävä huomiota siihen kansallistunteen heräämiseen ja nousuun, joka tapahtui Runebergin ajan Suomessa, ja johon hän itse vaikutti vahvasti. Taloudellinen nousu ja yhteiskunnallinen herätys kävivät käsikädessä kulttuurivaikutuksen kanssa. Runoilijan tulevaisuuden uskoa vahvistaneet säkeet "Sun kukoistukses' kuorestaan kerrankin puhkeaa" alkoivat olla todellisuutta.

Se työ, jota Suomessa tehtiin yhteiskunnallisen koheesion vahvistamiseksi itsenäistymisen jälkeen, ja jossa maan puolustusvoimilla sekä vapaaehtoisella maanpuolustustyöllä Suojeluskuntineen ja Lotta-organisaatioineen oli suuri merkitys, kantoi vahvaa hedelmää, kun vaikeat ajat jälleen koittivat. 1930-luvun voimakkailla kansan yhtenäisyyttä ja menneet unohtamaan vaatineilla puheillaan Mannerheim kuului Talvisodan hengen perustan luojiin. Kun 1930-luvulla maan kansantalous kasvoi voimakkaasti ja kansan elintaso nousi ja kun maan henkiset ja urheilulliset saavutukset vahvistivat kansaa sekä sielullisesti että fyysisesti, Talvisodan hengen edellytykset vahvistuivat. Kansanopetuslaitoksen, jossa runebergiläisyydellä oli vahva sijansa, vaikutus oli myös erittäin merkittävä niiden edellytysten syntymisessä. "Vänrikkeihin" syventyminen kuului kansansivistykseen.

Talvisodan Summa, SA-kuva.

Kansallisrunoilijamme panos suomalaisen identiteetin rakentajana ja aitona patrioottina kantoi Talvisodan aikaan ja vaikuttaa vieläkin kansallisen ryhdin ylläpitäjänä. ”Saarijärven Paavo” ja ”Hirvenhiihtäjät” kuin myös ”Jouluilta” olivat jo kansallista omanarvontuntoa nostaneita upeita runoteoksia. ”Vänrikki Stoolin tarinat”, jotka kuuluivat erityisesti kriisiaikoina kansan käsissä ja jotka ovat kuuluneet kansanopetuslaitoksemme opetusohjelmaan, herättivät vaikeina aikoina luottamusta tulevaisuuteen, kuten tapahtui Talvisodan kurimuksessa sen hengen osatekijänä. Tuskin koskaan ovat ”Maamme”-laulu ja ”Porilaisten Marssi” tavanneet kansamme keskuudessa niin vahvan kaikupohjan. Niitä kuunneltiin hartain mielin. ”Vänrikkejä” luettiin kartanoista ja salatorpista rintamien korsuihin. Ne kuuluivat yleisötilaisuuksien, silloin kun niitä voitiin järjestää, vakio-ohjelmiin. Iki-muistoinen ajan kuva on Ella Erosen Tukholman stadionilla Suomi-Ruotsi jääpallomaatottelun yhteydessä suomeksi ja ruotsiksi lausuma ”Maamme”, joka kantoi runebergiläisen isänmaallisuuden hengen yli koko Pohjolan.

Runebergin runoihin sisältyvä

isänmaanrakkkaus, velvollisuuden tunto, uskollisuus ja urhoollisuus manifestoituivat Talvisodan aikana ihailtavalla tavalla. Aseveljeys, joka sisältyy moneen ”Vänrikkien” runoon, kuten ”Sven Dufva”, ”von Konow ja hänen korpraalinsa”, ”Kuoleva soturi”, ”Kaksi rakuunaa”, ”Vänrikin markkinamuisto”, ”Ukko Lode”, ”Von Törne”, ”Munter”, ”Von Essen” ja ”Numero viisitoista Stolt” oli Talvisodan hengen vahva ilmentymä. Sanonta ”veljeä ei jätetä” sisältyi ajatuksellisesta jo ”Vänrikki Stoolin Tarinoihin”, jotka pohjautuivat Suomen Sodan aseveljeyteen. Ukko Loden johtamat hartaudet luotien vinkuessa ympärillä ennen taisteluun käymistä assosioituvat luontevasti kuuluisaan ”Marokon Kauhun”, kapteeni Aarne Juutalaisen, komppanian jouluaton hartaustilaisuuteen aivan etulinjan tuntumassa.

Runebergin ”Isänmaan virsi” iskostui etenkin Talvisodan aikana kansamme sydämiin kohoten korkeuksiin isänmaanrakkautta ja tulevaisuuden uskoa heijastaen sekä taistelutahtoa ylläpitäen kodeissa ja korsuissa. Virren sanoma vaikuttaa tänäkin päivänä vahvana.

Runebergin Talvisodan hengen si-

sältöön vaikuttanut runollinen perintö sai sodan olosuhteissa rinnalleen eturivin kitjailijoittemme ja säveltäjiemme teoksia hänen perintöään vahvistamaan. Lauri Viljasen, joka on kirjoittanut Runebergin elämäkerran, vuoden 1939 itsenäisyyspäiväjuhlaan kirjoittama ”Korpihymni” on suoranaista jatkoa runebergiläiselle isänmaanrakkaudelle, sankaruuden ja tulevaisuuden uskon kuvaukselle. ”Sillanpään marssilaulu” ja myöhempi, mutta Talvisotaan liittynyt Yrjö Jylhän ”Kiirastuli”-runous kuuluvat samaan runebergiläisvaikutteiseen Talvisodan hengen symboliikkaan ja vaikutustekijöihin.

Me suomalaiset arvostamme kansallisrunoilijaamme ja hänen elämäntyötään identiteettimme rakentajana ja vaikeuksista selviytymiseen rohkaisijana. Hän on meille ei vain aikansa ensimmäinen ”julkkis”, vaan myös idoli tai ikoni, jonka sanoma koki viime sotien aikana voimakkaan kirkastumisen Talvisodan hengen rakentajana.

Viime sotien aikainen vihollinen nähtiin runebergiläisessä hengessä myös ihmisenä kaikesta vahingon tuottamisesta huolimatta. Vankeja pyrittiin kohtelemaan inhimillisesti ja haavoittuneista huolehtimaan. ”Ryssä”- ilma-

usta lempeämpi ”Vanja” tulkitse tuota perisuomalaista suhtautumista eli olla lyömättä lyötyä.

Vastustajan puolella Runebergin merkitys suomalaisten vastarintakiville tajuttiin ja haluttiin eliminoida se sodan jälkeen Valvontakomission aikana muka sen perusteella, että runoilijalla oli vihamielinen asenne venäläisiin. Mannerheimin elämäkerran kirjoittajan Stig Jägerskiöldin mukaan liittoutuneiden Suomessa olleen Valvontakomission puheenjohtaja Andrei Zdanov valitti Paasikivelle Runebergin Suomen kansan keskuudessa saamasta arvostuksesta ja siitä, että hänen henkensä eli Suomessa. Tietävästi Paasikivi oli lukenut tuolle itsetietoiselle kovan neuvostopolitiikan soveltajalle ”Vänrikki Stoolin Tarinoiden” ”Kulnev”-runon. Sen Zdanov oli todennut olevan kauniin, mutta ei luopunut väittämästään. Hänen esiintymisensä kuului siihen politiikkaan, jonka tarkoituksena oli tehdä Suomi sekä poliittisesti että sotilaallisesti heikoksi. Tämä pyrkimys ilmeni siinä röyhkeässä kohtelussa, joka kohdistui maahamme ja kansaamme Valvontakomission jatkuvan painostuksen ilmapiirissä ja jatkui vielä komission poistuttuakin. ”Vänrikki” eivät kuitenkaan joutuneet kiellettyjen kirjojen joukkoon kirjastojen varastoihin paketoituina, vaan ne saattoivat jatkaa isänmaallista tehtävää kansamme omanarvontunnon ylläpitäjänä vaikuttaen Valvontakomission ajasta ja ”vaaran vuosista” selviytymiseen. Zdanovin väittäminen oli yllättävä tunnustus Runebergin vaikutuksesta kansamme taisteluun.

Runeberg tänään ja huomenna

Kansallisrunoilijan syntymän 200-vuotisjuhlavuoteen sisältyi paljon arvokasta kuten hänen persoonansa, elämäntyönsä, tuotantonsa ja vaikutuksensa vaalimista. Vuoden pääjuhla pidettiin Porvoon muistorikkaassa tuomiokirkossa viime vuoden helmikuun 5. päivänä tasavallan presidentin ja muun arvovaltaisen kutsuvierasjoukon kunnioittaessa juhlaa läsnäolollaan. Paljon kansaa jäi kirkon ulkopuolelle.

Kaupungin vastaanotto, runoilijan perheen kunnostetun kodin avajaiset, soitokulku ja laulesitykset Rune-

bergin patsaalla ja kodin luona loivat arvokkaan kokonaisuuden. Porvoossa ja eri puolilla maata vuoden mittaan toteutetut tilaisuudet osoittivat Runebergin hengen elävän nykypolven ja toivottavasti myös tulevien polvien keskuudessa. Sen merkitystä kansamme tien kestävässä viitoittajana ei voi yliarvioida.

Runeberg oli humanisti. Humanismi oli läpilyövä tekijä hänen runoudestaan ”Saarijärven Paavosta” alkaen. Vaikka ”Vänrikki” edustivat sankarirunoutta, humanismi on niiden säikeissä mukana, solidaarisuuden puhuttaessa lukijaa.

Porvoon pääjuhlassa juhlapuheen pitänyt kirjailija Christer Kihlman totesi Suomessa kehittyneen voimakkaan humanistisen perinteen kansallisen heräämisen ja siitä syntyneiden nationalististen aatteiden ohella. Hän pahoitteli sitä, että humanistiset pyrkimykset eivät nykyään juuri leimaa yhteiskunnallista toimintaa ja keskustelua. Kiinnostus ja kunnioitus Runebergin elämäntyötä kohtaan elää kuitenkin edelleen voimakkaana. On toivottavaa, että se on kyllin vahva varustus Kihlmanin mainitsemia negatiivisia piirteitä vastaan materialisoituvassa, globalisoituvassa ja kansallisvaltiorakenteita rikkovassa maailmassa. Usko runebergiläisyyteen on oikea viitta purjehtiessamme kansakuntana uuden vuosituhatvuoden arvaimattomalla vesillä. Se on luonnollista, onhan Runeberg kansalaisen identiteetin rakentajana, pysyvien kansallisten arvojen korostajana ja tulevaisuuden uskon vahvistajana luotsannut kansaamme nykytilaan vaikeudet voittaan.

Tietävästi Svenska Litteratur Sällskapetin helmikuun 5. päivänä järjestämässä iltajuhlissa Helsingissä ”ei yksikään silmäkulma ollut kuiva, kun laulettiin ”Maamme”. Se, ja muu Runebergin runous on edelleen kansallinen voimavältemme niin surun kuin ilon päivinä, kannustaen, lohduttaen ja rohkaisten. Juhlatilaisuuksien ohjelmiin säännöllisesti kuuluvana kansallislaulumme vahvistaa jylhän kauniin ”Porilaisten marssin” ohella kykyämme selviytyä arkipäivistä ja voittaa vaikeudet. Runebergin merkitys kansallisena vaikuttajana on ilmennyt erityisesti siinä tutkimuksessa, joka on

kohdistunut hänen persoonaansa, elämänsä, tuotantonsa ja vaikutukseensa ”Vänrikkien” ilmestymisestä saakka. Hänen hyvän ystävänsä ja avustajansa professori Strömborgin laatima perusteellinen elämäkerta on saanut jatkoa mm. Lauri Viljasen monumentaalisessa kaksiosaisessa teoksessa ”Runeberg ja hänen runoutensa” sekä viime keväänä uusia ulottuvuuksia runebergiläisyyteen avanneessa Matti Klingen ”Poliittinen Runeberg”-teoksessa. Runoilijan uutta tuleamista ilmentää myös Risto Ahon uusimuotoinen ”Idyllien ja Epigrammien” suomennos, joka uskottavasti helpottaa suomenkielisten perehtymistä Runebergin herkkään ja hienoon lyriikkaan. Professori Wrede, jonka mukaan ”liika kunnioitus haittasi alkuun tutkimusta” ja kun ”uskottiin liiaksi suulliseen perimätietoon”, ilmoitti keväällä 2004 kirjoittavansa suurta Runeberg elämäkerta. On täysi syy uskoa, että kansallisrunoilijaamme koskeva tutkimus jatkuu osaltaan identiteettimme ja kansallisen voimamme ylläpitäjänä.

Kuvatessaan Runebergin vaikutusta elämäntoteeseen, asennoitumiseen ja tekoihin Suomen Kuvalehti kirjoitti hänen syntymänsä 150-vuotismuistopäivään liittyen vuonna 1954: ”Tuntuu siltä, että suorastaan ei ole olemassa sellaisia välineitä, joilla tämä vaikutus olisi mitattavissa”, todeten tuon ”vaikutuksen monitahoisuuden, tehokkuuden, syvyyden ja ulottuvuuden olevan tosiasia todistuksia henkisten voimien valtavasta mahdista”. Lehti jatkaa: ”Tänään ei ole tarpeellista ajatella millä kielellä Runebergin runous syntyi. Tähdellisempää on muistaa sen sanoman ilmestyksellisyys, sen ainutlaatuinen tarttuvuus ja siitä säteilyttämätön voima.” Nämä sanat voidaan allekirjoittaa tänäkin päivänä.

Kirjoitus on julkaistu laajempana vuoden 2004 ”Veteraanien joulussa”. □

Päämajan kuljetusjohdon panos kesän 1944 suurtaisteluissa

Viime vuonna julkaistuissa lukuisissa kesän 1944 torjuntavoitosta kertoneista lehtikirjoituksissa tai televisiossa nähdyissä monissa ohjelmissa kiitettiin täydestä syystä jalkaväkitaistelijoita, tykkimiehiä ja lentäjiä. Silti hieman ihmetyttää, ettei kukaan muistanut kiittää tai edes mainita niitä kuljetustehtävissä palvelleita sotilaita ja siviilejä, joiden uhrautuvan työn ansiosta torjuntavoiton saavuttaminen ylipäänsä tuli mahdolliseksi.

Unohdetut sankarit

Kuljetusten merkityksen unohtaminen ei ole mitenkään ihmeellistä, sillä alan tärkeys muistetaan rauhankin aikana lähinnä kuljetusongelmien yhteydessä. Lisäksi kuljetukset ovat siitä erikoinen armeijan toimiala, ettei siellä tehty työ yleensä ilmene loisteliaina sankaritekoina. Kuljetusmiehille lankeaa sodassa useimmiten epäkiitollinen tehtävä, jonka tarkoitus ei ole oman kunnian etsiminen vaan toisten ase- ja huoltolajien palveleminen. Tosiasia on, että kesällä 1944 kenttäarmeijan menestyksellinen toiminta riippui ratkaisevasti rautateitse ja autoin suoritetuista joukkojen- ja materiaalinkuljetuksista. Tehtävä ei ollut helppo, sillä kuljetusten suoritus ja kuljetusjärjestelmän toimintakuntoisena pitäminen vaati sota-aikana erittäin suuria ponnisteluja. Tässä kirjoituksessa tarkastellaan kesän 1944 tapahtumia päämajan kuljetusjohdon näkökulmasta keskittyen erityisesti kenttäarmeijan taistelun kannalta keskeisten rautatie- ja autokuljetusten järjestelyihin.

Kuljetusalan organisointi

Sotamarsalkka C. G. E. Mannerheim antoi lokakuussa 1941 maan siviili-

ja sotilaskuljetukset sekä koko kuljetusalan ja kaikki sitä tukevat toiminnot päämajan huolto-osaston päällikön eversti Harald Roosin johtoon. Samalla Roosia alettiin kutsua päämajan huoltopäälliköksi sekä valtakunnan kuljetuspäälliköksi. Päämajan huoltopäällikkö-nimellä haluttiin korostaa sitä, että Roos oli tosiasiallisesti huolto- ja kuljetusalan aselajipäällikkö, vaikka päämajan virallisessa kokoonpanossa ei kyseistä virkaa ollut. Järjestelyyn kuului, että päämajan uuden huolto-osaston päällikön tuli noudattaa Roosin ohjeita. Käytännössä järjestelyn epävirallisuudesta ei ollut haittaa, koska Roos nautti ylipäällikön, yleisesikunnan päällikön ja päämajajoitustestarin sekä ylimmän valtiojohdon luottamusta. Vuonna 1943 Roosin asema vankistui siviiliyhteiskunnassa sekä päämajassa, kun hänet nimitettiin ensin rautatiehallituksen pääjohtajaksi ja ylennettiin hieman myöhemmin kenraalimajuriksi.

Saatuaan tehtävän Mannerheimilta Roos perusti jo lokakuun 1941 lopulla kuljetusten ja kuljetusalan johto-esikunnakseen päämajan huoltopäällikön esikunnan. Sen tehtävänä oli aluksi järjestää ja johtaa kaikki sotatoimista, kansan huoltamisesta ja maan talous-

Markku Iskanius
sotatieteiden tohtori, eversti

elämän tarpeista johtuvat rautatie-, maantie- ja vesitiekuljetukset valtakunnan alueella, takaisin vallatuilla alueilla ja sotanäyttämöllä. Varsin pian esikunnan toiminta laajeni myös satamien toimintojen ja uittojen johtamiseen. Sen johtamistoiminta perustui päämajan huolto-osastossa sodan aikana tehtyyn havaintoon, että eri kuljetusmuodot muodostivat toiminnallisen kokonaisuuden, jonka osat tukivat toisiaan eivätkä edes tulleet itsenäisesti toimeen. Siksi kuljetusmuotoja tuli johtaa keskitetysti, jolloin kaikkien kuljetusketjun osien tehtävät voitiin suunnitella tehokkaasti ja taloudellisesti. Samalla voitiin oleellisesti vähentää kuljetuskaluston käyttöä sotatoimialueella ja kotiseudulla todettua hukkakäyttöä.

Helsingissä nykyisessä rajavartiolaitoksen esikunnan talossa sekä Hel-

singin asemalla rautatiehallituksen toimitiloissa marraskuun 1944 loppuun toiminut johtoelin oli päämajan alaesikunta, joka muodostui kolmesta osastosta. Eversti V. Hovisen rautatiekuljetusosasto johti koko maan rautatieliikennettä. Otavassa Mikkelin lähellä toiminut muodollisesti yleisesikunnan päällikön alaisena toiminut päämajan rautatieosasto noudatti sotilaskuljetuksia johtaessaan Hovisen osastolta saamia ohjeita. Lisäksi rautatiehallitus sai käskyn toimillaan tukea Hovisen osaston toimintaa. Everstiluutnantti R. Boijerin maan- ja vesitiekuljetusosasto ohjasi suoraan sen alaisina toimivien kenttäorganisaatioiden avulla hevospeljetuksia (puunajo metsästä), rannikon ja sisävesien vesikuljetuksia mukaan lukien uitot sekä kauppamerenkulkuun käytettyjen satamien toimintaa. Lisäksi se johti kotijoukkojen esikunnan liikenneosaston ja sen alaisten liikennepiirien avulla kotiseudun autokuljetuksia sekä kaikkea muuta moottoriajoneuvoalan toimintaa. Boijer antoi myös tarvittaessa Roosin nimissä ohjeita päämajan huolto-osastolle sen vastuulla olleiden kenttärmeijan tie- ja vesikuljetusten suorituksesta. Lisäksi maan- ja vesitiekuljetusosasto ohjeisti päämajan kuljetusväline- sekä poltto- ja voiteluaineosaston toimintaa sekä antoi käskyjä muun muassa tie- ja vesirakennushallitukselle kotiseudun tiestön kunnossapidosta ja auruksista.

Rautateiden ja moottoriajoneuvoalan tila keväällä 1944

Siviiliyhteiskunnan ja puolustusvoimien kuljetukset perustuivat toisen maailmansodan aikana täysin rautatiekuljetuksiin. Vuonna 1939 rautatiekuljetusten osuus kaikista maankuljetuksista oli tonnikipometreittäin laskettuna 82 %, kun vastaava osuus oli vuonna 1944 peräti 93 %. Muutos johtui pääasiassa ajoneuvokuljetusten toimintaedellytysten heikkenemisestä sodan aikana.

Oman sotasaaliin ja kotimaisen vaunutuotannon sekä varsinkin saksalaisilta vuoden 1943 loppuun mennessä saatujen sotasaaliveturiin ja -vaunujen liikenteeseen tulon ansiosta rautateiden kuljetuskyky oli kesän 1944 alkaessa verrattain hyvä. Vaunuston osalta oltiin

keväällä 1944 jopa varsin lähellä sitä hankintatavoitetta, jonka päämaja asetti syksyllä 1941 liikennöitävän rataverkon laajennuttua kauas Aunukseen ja Itä-Karjalaan. Sen sijaan veturiin lisätarpeesta puuttui vielä kolmannes. Vetovoiman puute vaikeuttikin kesällä 1944 merkittävästi rautatiekuljetusten järjestelyä. Rautatiekuljetusten osalta kuljetusjohto oli talven ja kevään 1944 aikana laatinut suunnitelmat Itä-Karjalan ja Kannaksen evakuoinneista. Sen sijaan mitään ennakkosuunnitelmia

täyskunnostuksesta. Tähän oli hyvät mahdollisuudet, sillä kesän ja syksyn 1941 aikana suomalaisten haltuun oli joutunut noin 5 500 erilaista sotasaalisajoneuvoa, joista runsas kolmasosa oli korjauskelpoista. Kaikkiaan auto-liikkeitä ja korjaamot purkivat osiin ja kokosivat vuosina 1942 - 1944 noin 2 800 sotasaalisautoa tai Ford- ja Chevrolet-kuorma-autoa. Niiden määrä oli siten selvästi suurempi kuin vastaavana aikana tapahtunut autojen tuonti Saksasta.

122 mm haupitsit sivuuttavat Pindusin viivytyslinjan vetäytyessään Poventsasta. Kesäkuu 1944. SA-kuva.

joukkojen keskittämiseksi Kaakkois-Suomeen ei ollut olemassa.

Autokuljetusten ongelmana oli syksystä 1939 lähtien kuljetustarpeeseen nähden täysin riittämätön kalusto. Tilanne paheni seuraavina sotavuosina, koska jo talvisodassa pahasti kulunutta kuorma-autokantaa ei ponnisteluista huolimatta onnistuttu uusimaan. Esimerkiksi vuonna 1941 maahan saatiin tuotua 1 750, seuraavana vuonna 1 600 ja vuonna 1943 vain 410 kuorma-autoa. Kotimainen autoteollisuus ei ollut vähäisen kapasiteettinsa sekä varaosa- ja henkilöstöongelmiensa johdosta vaihtoehto autojen hankkimiseksi. Sisu Oy ei kyennyt sotavuosina valmistamaan edes 40 kuorma-autoa. Sen sijaan todellista apua suureen kuorma-autopulaan saatiin sotasaalikaluston ja vanhojen kotimaisten kuorma-autojen

Ero joukkojen hallussa olevien ja niille supistettujen vahvuuksien mukaan kuuluvien ajoneuvojen välillä kasvoi jatkuvasti. Kesän 1943 runsaan 3 000 kuorma-auton vajuus lisääntyi keväeseen 1944 mennessä 4 430 autoon. Tuolloin puolustuslaitoksen käytössä oli 13 350 kuorma-autoa, kun supistettu määrävahvuus oli 17 779. Tilannetta pahensi se, että kenttärmeijan autoista oli jatkuvasti noin 30 % korjattavina. Kotiseudun ajoista huolehti asemasodan aikana runsaat 7 000 kuorma-autoa, joista oli jatkuvasti runsas kolmannes korjattavana.

Koska jaettavaa oli riittämättömästi, autojen jakokysymys aiheutti jatkosodan aikana vakavia kiistoja päämajan operatiivisen ja kuljetusjohdon välille. Operatiivinen johto katsoi kenttärmeijan tarpeiden olevan ensisijaisia.

Kuljetusjohto oli samaa mieltä, mutta se halusi myös turvata kansanhuollon ja talouselämän kuljetustarpeet sekä estää kotiseudun autokuljetustilannetta joutumasta liian suurten ottojen takia samanlaiseen kaaokseen kuin kesällä 1941 oli tapahtunut.

Luonnollisesti päämajan kuljetusjohto valmistautui tyydyttämään nopeasti kenttäarmeijan ajoneuvotarpeet uusilla otoilla, mikäli sotatilanne sitä edellyttäisi. Jotta tämä olisi jotenkin mahdollista, kuljetusjohto joutui kotiseudun autokaluston vähäisyyden ja huonon kunnon vuoksi laskemaan niin sanottuja sotakelpoisten autojen kriteereitä. On kuitenkin korostettava, että kenttäarmeijalle varauduttiin keväällä 1944 antamaan, kuten oli annettu syksystä 1939 lähtien, paras saatavilla olevan kalusto.

Kaluston huonon kunnon johdosta kuljetusjohto oli koko jatkosodan ajan joutunut kiinnittämään erityistä huomiota autojen huoltoon ja korjauksiin. Se onnistuikin muun muassa työntutkimuksen avulla lisäämään jatkuvasti korjaamoiden ja autojen huollon tehokkuutta. Lisäksi korjaustoiminnan tukemiseksi sodan aikana järjestetty

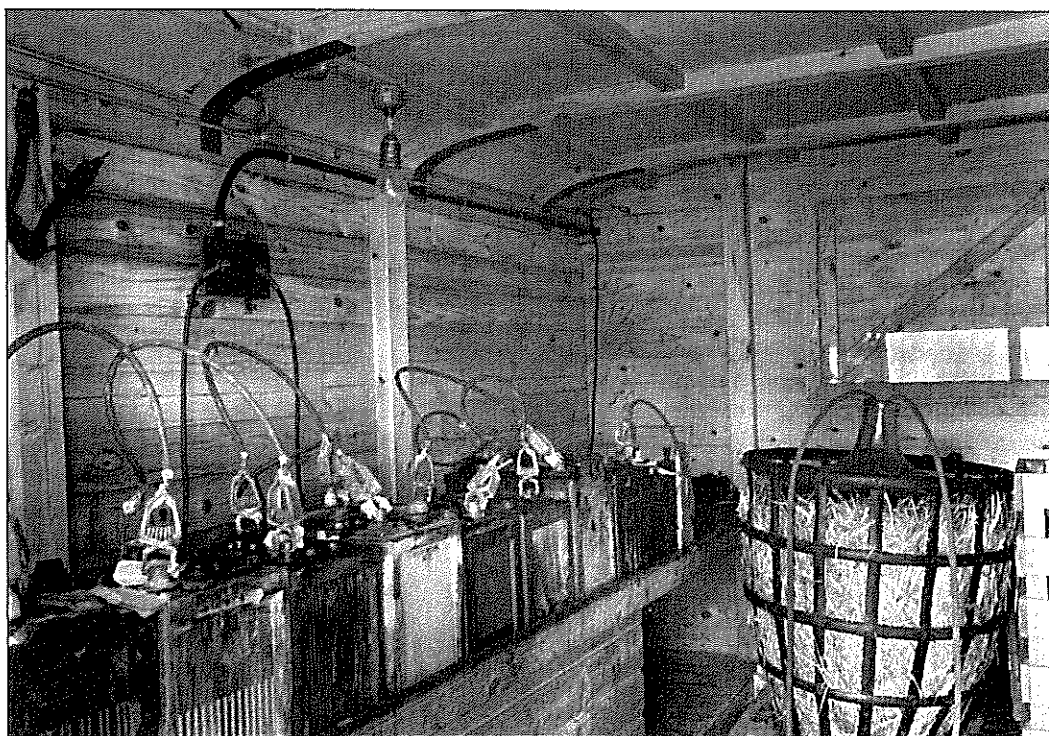
varaosatuotanto toimi erittäin tehokkaasti, mutta kaikkia osia kotimaassa ei voitu raaka-aineen puutteen takia valmistaa. Renkaiden puute muodosti vielä oman suuren ongelmansa.

Kalusto-ongelmien lisäksi polttoainepula oli haitannut syksystä 1939 lähtien merkittävästi autokuljetuksia. Tilanne paheni, kun Saksa ilmoitti syyskuun 1943 alussa supistavansa Suomelle jatkosodan alusta asti myöntämänsä kuukausittaisen 3 000 tonnin polttoainekiintiön 2 500 tonniin. Todellisuudessa Suomeen tuli esimerkiksi vuonna 1944 maaliskuun alusta toukokuun loppuun vain 1 037 tonnia polttoainetta. Toukokuussa suomalaisille ilmoitettiin, että polttoainekiintiö pienennetään 1 825 tonniin kuukaudessa. Tämä määrä myös saatiin maahan kesä- ja heinäkuussa.

Polttoaineen tuontiongelmistä huolimatta päämajan kuljetusjohto onnistui muodostamaan jatkosodan aikana pienen polttoainereservin. Tämä tapahtui korvikepolttoaineella kulkevien autojen määrän lisäämisellä ja supistamalla kulutusta, siis myös autokuljetuksia, äärimmäisen vähäiseksi. Siksi kenttäarmeijan ja kotiseudun kul-

jetukset käskettiin talvesta 1944 lähtien hoitaa lyhyilläkin matkoilla autojen asemasta junilla tai laivoilla aina, kun se vain oli mahdollista. Esimerkiksi helmikuun 1944 alussa supistettiin sotatoimiyhtymien bensiinikiintiöt 1 625 tonnista 1 277 tonniin eli kulutusta pienennettiin peräti 21,4 %. Kotiseudulla tehtiin vastaava supistus.

Keväällä 1944 tieliikenteessä valmistauduttiin suorittamaan kesällä normaaliin asemasodan aikana vakiintuneet kuljetukset. Keväällä 1944 kotijoukkojen esikunnan liikenneosastossa laaditun kesän ajosuunnitelman mukaan puiden ajoihin varattiin neljännes kotiseudun autokuljetuskapasiteetista. Näiden ajojen yhteiskunnallista merkitystä osoittaa, että niihin suunniteltiin käytettäväksi kaikki kotiseudulla toimivat autokompaniat ja -osastot. Liikenneosaston oli tarkoitus käyttää muu kuljetuskapasiteettinsa seuraavasti: elintarvikkeet 23 %, rakennusteollisuus 13 %, muun teollisuus 9 %, pilke- ja hiiliteollisuus 3 %, erilaiset sekalaiset ajot 15 % ja puolustuslaitoksen kotiseudulla tapahtuvat kuljetukset 5 %.

Voimavaunu. Akkujen latauslaitteet vaunun takaosassa. SA-kuva.

Miehistön kuljetusta hyökkäysvaiheessa. SA-kuva.

Päämajan virhearvio ja sen korjaaminen

Kesää 1944 odoteltiin päämajassa levottomin mielin. Baltian tilannekehitys huolestutti suuresti, sillä Viron valtauksen jälkeen neuvostojoukot voisivat jälleen uhata tehokkaasti Suomen etelärannikkoa. Samalla myös Ahvenanmaan suojissa tapahtuva kaupparenkulku joutuisi uhanalaiseksi. Kesäkuussa alkavaan suurhyökkäykseen ei ylimmässä sotilasjohdossa uskottu ehkä siksi, että kaikkien sotataidon oppien mukaan voimat tulee keskittää ratkaisutaisteluihin. Suomi oli suursodan kannalta täysin sivusuunnassa.

Samaa luottavaisuutta oli selvästi myös rintamajoukoissa. Muuten on vaikea ymmärtää sitä, että suurhyökkäyksen alkaessa 9.6. esimerkiksi Valkeasaarissa olleen 10.Divisioonan miehistä suuri joukko oli tuolloin kotiseudulla kevättöissä ja melkoinen osa yhtymän ajoneuvoista taempien asemien linnoitustyömailla.

Nyt operatiivisen johdon virhearvio jouduttiin korjaamaan improvisoiden ja kaiken lisäksi erittäin vaarallisessa tilanteessa, kun Itä-Karjalassa olevat sotatoimiyhtymät joutuivat kovien vii-

tytystaistelujen aikana irrottamaan huomattavan osan yhtymistään Karjalan kannakselle.

Rautatiekuljetusjohdon ja rautatieläisten taidonnäyte

Päämajan operatiivinen johto tuli jo 9.6. siihen tulokseen, että venäläisten Karjalan kannaksella käynnistämä hyökkäys merkitsi ratkaisutaistelun alkamista. Alusta alkaen ylimmälle johdolle oli selvää, etteivät Kannaksella olevat sotatoimiyhtymät riittäisi torjumaan suurhyökkäystä. Näin ollen Kannakselle tuli keskittää nopeasti uusia yhtymiä ennen kaikkea Itä-Karjalasta. Tämä tarkoitti sitä, että operatiivisen ja kuljetusjohdon tuli suunnitella kiinteässä yhteistoiminnassa rautateitse suoritettavat keskityskuljetukset. Toisaalta päämajan huolto- ja kuljetusjohdon tuli järjestää uudelleen sotatoimiyhtymien huoltokuljetukset ja valmistautua toteuttamaan evakuoineista asemasodan aikana laaditut rautatiekuljetussuunnitelmat. Edellä mainituista syistä Mannerheim käski 10.6. kenraalimajuri Roosin tulla heti Helsingistä Päämajaan johtamaan kuljetuksia ja huoltoa.

Lähtiessään päämajan huoltopääl-

likön esikunnasta Roos otti mukaansa Mikkeliin tärkeimmän kuljetusalan henkilöstön. Operatiivisen sekä huolto- ja kuljetusjohdon yhteistoiminta tapahtui päämajassa siten, että Roos sopi päämajoitustestarin ja operatiivisen osaston päällikön kanssa keskityskuljetuksista ja vastasi operatiivisten ja evakointikäskyjen kuljetusosuuksien laatimisesta. Rautatiekuljetusten suorituksesta koko rataverkolla vastasivat kesäkuun kriittisten viikkojen aikana rautatieosasto ja sen yhteydessä toimiva kuljetustoimisto. Joukkojen 10.6. alkaneita siirtoja kiirehdyttiin aluksi siten, että rautatieosasto laski sotatoimiyhtymien vaunutarpeen ja lähetti junat noutamaan joukkoja jopa ennen kuin yhtymät olivat saaneet operatiiviselta osastolta käskyn asiasta. Tavallisesti kuitenkin keskityskuljetussuunnitelmat laadittiin siirrettävän yhtymän esikunnan ja paikallisen rautatieupseerin yhteistyönä. Suunnitelma ilmoitettiin rautatieosastolle, joka huolehti sen jälkeen vaunujen lähettämisestä joukkojen lähtöalueille.

Riittävän vaunuston ja vetovoiman varaaminen sotilas- ja evakointikuljetuksiin merkitsi siviilikuljetusten voimakasta supistamista. Rautatieosasto joutui 11.6. alkaen lakkauttamaan mat-

Miehistö varusteineen sijoittuu vaunuihin. SA-kuva.

kustajajunien vuoroja. Hieman myöhemmin se lopetti makuuvanujen käytön henkilöjunissa. Kesäkuun puolivälissä sotilas- ja evakuointikuljetuksia oli niin runsaasti, että liikkuvan kaluston käyttö Itä-Suomen radoilla oli pakko keskittää vain joukkojen kuljetuksiin ja antaa siitä yli jäänyt osa evakuointiin. Kuljetustoimiston järjestelyjen ansiosta keskityskuljetusten aikana ei esiintynyt missään vaiheessa veturi- tai vaunupulaa.

Keskityskuljetusten ongelmana oli, että pääosa joukoista oli tuotava Kannakselle Itä-Karjalan liikenne- ja kuljetuskyyvyyttä erittäin heikkojen ratojen kautta. Tämän johdosta junien nopeudet oli pakko pitää varsinkin Matkaselän itäpuolella alhaisina. Liikenteen järjestelyä vaikeutti se, että Äänislinnasta Suojärven kautta ja Aunuksesta Pitkärannan kautta tulevat radat yhtyvät Jänisjärvellä. Tämä liikennekapeikko määräsi muiden ratojen liikennekyvyn hyväksikäyttömahdollisuudet. Tämän johdosta kuljetusten järjestelyissä päädyttiin heiluriliikenteeseen Itä-Karjalan ja Kannaksen välillä.

Kuljetusten kiirehtimiseksi joukot kuormattiin heti junien saavuttua ja lähetettiin matkaan usein ilman vahvistettuja aikatauluja. Suunniteltu

määräasemia muutettiin kuljetuksien alettua joukkojen käyttösuunnitelman mukaan. Rautatieosasto seurasi kuljetusten edistymistä neljä kertaa vuorokaudessa saamistaan ilmoituksista. Se ilmoitti puolestaan vastaanottaville sotatoimiyhtymille tiedot joukkojen kuljetuksista. Kaikkiaan Kannakselle keskitettiin 10.6. - 2.7. välisenä aikana kolme prikaatia ja viisi divisioonaa, jos mukaan lasketaan kesä- ja heinäkuun vaihteessa Kannakselle Helsingistä ja Hangosta kuljetetut saksalaisjoukot. Näihin kuljetuksiin käytettiin kaikkiaan 265 junaa ja noin 11 300 vaunua. Lisäksi tarvittiin huomattavan paljon kalustoa sotatoimiyhtymien täydennys-, huolto- ja evakuointikuljetuksiin.

Rautateitse kesäkuussa suoritettujen evakuointikuljetukset sujuivat pääosin asemasodan aikana laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Itä-Karjalasta saatiin kuljetettua Suomen valtaosa evakuoitavaksi suunnitellusta materiaalista. Kannaksella rautatie-evakuointi onnistui väestön osalta kokonaisuudessaan suhteellisen hyvin lukuun ottamatta Viipuria. Kaupungin evakuoinnin epäonnistuminen johtui evakuointikäskyn viipymisestä ja Viipurin ratapihan tuhoutumisesta 15.6. tapahtuneessa

ilmapommituksessa. Sen jälkeen Viipurin alueen evakuointi oli pelkkää improvisointia.

Suurena uhkana keskitys- ja huoltokuljetusten onnistumiselle oli, että vihollinen pystyisi vaurioittamaan vakavasti rataverkkoa. Tämän johdosta rautatieosasto ryhmitti radankorjausyksiköt tärkeimmille keskityskuljetuksiin käytettäville rataosille. Pahin häiriö rautatiekuljetuksille aiheutui kesäkuun jälkipuoliskolla Tuuloksessa, kun vihollisen mairinnousu keskeytti 11.Divisioonan kuljetukset neljäksi vuorokaudeksi. Samalla menetettiin kuusi veturia ja yli 300 vaunua.

Suomalaisten onneksi vihollisen pelätty ilmatoiminta ei häirinnyt vakavasti keskityskuljetuksia. Tilastojen mukaan rautateitä vastaan suoritettiin toukokuusta heinäkuuhun yhteensä 79 ilmalyökkäystä. Näistä luvuista tosin puuttuvat kesäkuun alkupuolen tiedot, joita ei ilmeisesti ehditty sotaomien takia kirjata. Tavallisesti radankorjausyksiköt saivat radan, Viipuria lukuun ottamatta, ilmalyökkäysten jälkeen liikennöitävään kuntoon parissa tunnissa. Venäläiset tekivät pahan virheen ilmavoimiensa käytössä muun muassa siinä, että lyökkäykset rataverkkoa vastaan kohdistuivat liian lä-

helle rintamaa. Mikäli vihollinen olisi keskittänyt ilmavoimiensa hyökkäykset Kannaksen ulkopuolisiin keskitysrajojen solmukohtiin, kuten se teki esimerkiksi helmikuussa 1940 Kouvolan alueella, olisi tilanne saattanut kehittyä suomalaisten kannalta todella huonoksi. Neuvostoilmavoimien epäonnistuminen johtui myös suomalaisten tehokkaista vastatoimista. Kesällä 1944 omat ilmavoimat ja ilmatorjunta olivat varsin hyvässä valmiudessa hyökkäysten torjumiseksi. Lisäksi radankorjausyksiköt toimivat kesällä 1944 erittäin tehokkaasti rataverkon vaurioita korjatessaan.

Vihollisvaikutusta suurempi vaara keskityskuljetuksille oli se, että veturien halot uhkasivat kesäkuun jälkipuoliskolla loppua. Veturien polttoainehankinnassa oli ollut ongelmia koko sodan ajan, mutta koskaan ennen eivät rautateiden puuvarastot olleet niin tyhjiä kuin keväällä 1944. Tilanne kärjistyi, kun kesäkuussa kutsuttiin huomattava määrä sellaisia henkilöitä palvelukseen, jotka olivat osallistuneet rautateiden puunhankintaan ja kuljetuksiin. Tästä syystä halkokuljetukset keskeytyivät eräillä paikkakunnilla kokonaan. Todettuaan tilanteen päämajan kuljetus-

johto käski kotiseudun liikenne- ja vesitiepiiriin asettaa rautateiden puunkuljetukset etusijalle kaikkiin muihin kuljetuksiin nähden. Vasta heinäkuun puolivälissä veturien polttopuuhuolto saatiin erityistoimenpiteiden ansiosta välttävään kuntoon. Tässä auttoivat sekä sotatapahtumien hiljeneminen, että kuljetusetäisyyksien lyheneminen.

Heinäkuun puolivälistä alkaen rautateiden kuljetustilanne alkoi hiljalleen normalisoitua. Kenttäarmeijan huoltokuljetukset ja evakuoinnit tosin jatkuivat, mutta kalustoa voitiin suunnata lisääntyvässä määrin siviilikuljetuksiin. Rautateiden tilannetta helpotti se, että noin 1 000 kilometriä supistuneella rataverkolla oli käytettävissä 839 veturia ja rataverkon kokoon nähden kohtuullisesti vaunuja. Kesän aikana oli menetetty 23 veturia ja runsaat 900 taravaunua.

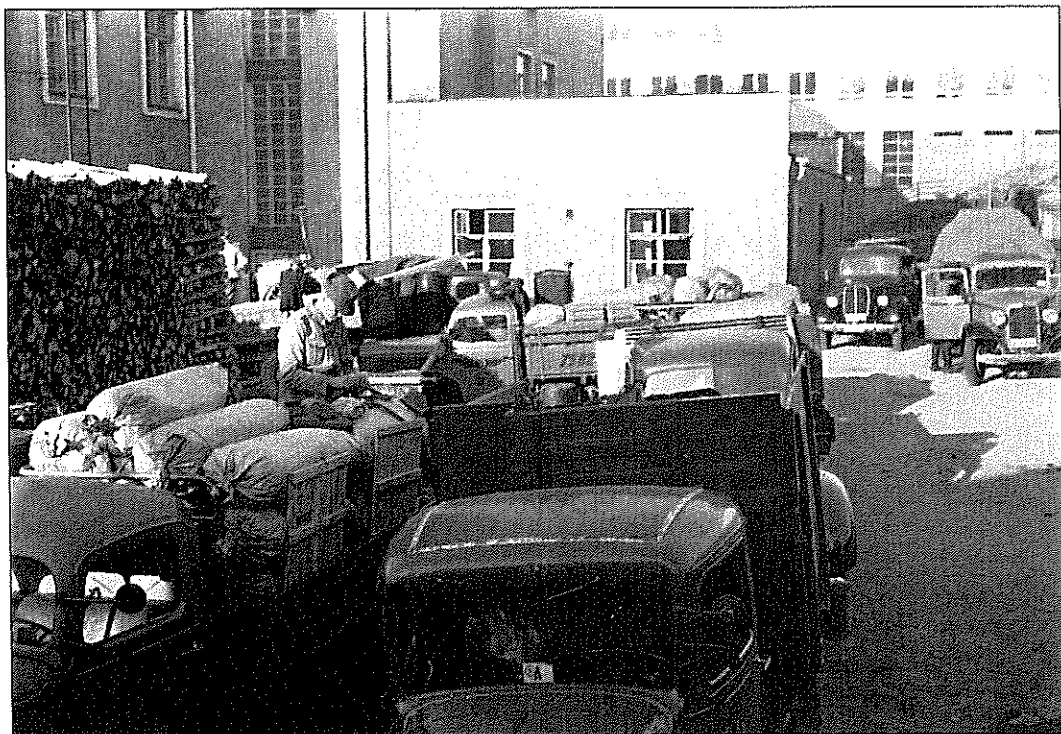
Rintamien vakiinnuttua päämaja halusi lähettää Viipurinlahdella taistelleeseen saksalaisen 122. Divisioonan nopeasti pois maasta, koska rauhante-koon valmistautuvassa Suomessa pelättiin Saksan tulevia vastatoimia. Siksi Mannerheim suostui heinäkuun lopulla mielellään saksalaisten pyyntöön

palauttaa Kannaksella olevat joukot Viroon vakauttamaan rintamaa Narvan menetyksen jälkeen. Turvallisuuksyistä saksalaisten joukkojen paluukuljetukset järjestettiin elokuussa siten, ettei rautatiekuljetusten aikana yhdellä liikennepaikalla saanut olla yhtä pataljoonaa enempää saksalaisia joukkoja. Lisäksi rautatiekuljetukset suunnattiin tarkoituksella Helsingin ohi Hankoon, mistä saksalaiset laivattiin Tallinnaan.

Heinäkuun lopulta syyskuun puoliväliin päämajassa seurattiin muutenkin tarkasti maassa olevien saksalaisten toimintaa. Kenraalimajuri Roos sai Mikkeliin kuljetusorganisaatioltaan heinäkuun jälkipuoliskolta alkaen päivittäin tiedot saksalaisten miehistö- ja sotavankikuljetuksista sekä saksalaisille suunnattujen bensiniin, hiilen ja koksen, viljan ja muiden elintarvikkeiden sekä aseiden tuonnista.

Ajoneuvokaluston keskittäminen kenttäarmeijalle ja evakointeihin

Liikennepiirit suorittivat kesäkuun 1944 alkaessa kotiseudulla polttopui-

Kuormavaunuja puuhiili- ja pilkelastissa Helsingissä jatkosodan aikana. SA-kuva.

den ajoja ja muita ennalta huolellisesti suunniteltuja kuljetustehtäviä, kun kaikki yhtäkkiä muuttui. Pari päivää venäläisten suurhyökkäyksen käynnistymisen jälkeen tiekuljetusorganisaation tärkeimmäksi tehtäväksi tuli päämajan ja kenttäarmeijan ajoneuvo-täydennyksestä huolehtiminen.

Kenraalimajuri Roos antoi 11.-12.6. liikenneosastolle käskyt kotiseudulla syksystä 1941 alkaen toimineiden autoyksiköiden lähettämistä välittömästi Kannakselle. Seitsemän autokomppaniaa ja yksi perävaunuautokomppania määrättiin Kaakkois-Suomen Sotilasläänin esikunnan ja kuusi erillistä auto-osastoa ja yksi perävaunuautokomppania päämajan sotilashallinto-osaston käyttöön. Autoyksiköiden tuli suorittaa Viipurin ja Imatran alueilla huolto-osaston Mikkelistä käskemät huolto-, täydennys- ja evakuointiajot.

Liikenneosasto sai 12.6. Mikkelistä ensimmäiset käskyt kenttäarmeijan autotäydennyksestä. Kesäkuun 20. päivään mennessä se sai käskyt perustaa sotatoimiyhtymille kaikkiaan kahdeksan autokomppaniaa, kaksi sairasauto-osastoa ja kolme erillistä linja-auto-osastoa. Lisäksi liikenneosaston käskettiin kesäkuun puolivälissä koota Säkkijärven, Lappeenrannan, Tienhaaran, Puumalan, Joutsenon, Parikkalan ja Värtsilän alueille päämajan autore-servi, parisataa autoa, kenttäarmeijan täydennystä varten. Liikennepiirit olisivat päämajan autoyksiköiden lähdon ja edellä mainittujen ennalta suunniteltujen ottojen jälkeen kyenneet välttävasti hoitamaan kotiseudun tärkeimmät kuljetukset, elleivät ne olisi yllättäen joutuneet suuntaamaan alueidensa ajoneuvoja myös evakuointikuljetuksiin.

Heti Viipurin ratapihan tuhouduttua 15.6. päämajan huoltopäällikkö antoi maan- ja vesitiekuljetusosastolle tehtävän järjestää Kaakkois-Suomen evakuointeihin tarvittavat ajoneuvot. Sen tuli myös organisoida evakuointikuljetusten johtaminen ja osallistua niiden valvomiseen yhdessä ilmasuojeluviranomaisten kanssa. Samalla Roos todennäköisesti määräsi, että huolto-osasto keskittyy Mikkelissä kenttäarmeijan autoasioiden hoitamiseen, kun taas Helsingissä oleva päämajan huoltopäällikön esikunnan maan- ja vesitiekuljetusosasto vastaa evakuointien autokuljetuksista. Kotijoukkojen esi-

kunnan liikenneosaston tehtäväksi jäi huolehtia autojen ostoista ja niiden lähettämisestä Mikkelistä tai Helsingistä määrättyihin kuljetustehtäviin.

Evakuointiin tarvittavien tilapäisten auto-osastojen muodostamisen ongelmana oli, ettei tiekuljetusorganisaatio ollut mitenkään valmistautunut tällaiseen tehtävään. Näin ollen maan- ja vesitiekuljetusosasto joutui nopeasti suunnittelemaan evakuointiauto-osastojen muodostamisen ja ohjeistamaan niiden toiminnan. Se käski liikennepiirejä kokoamaan auto-osastot mahdollisimman hyväkuntoisista siviiliautoista, jotta ne kestäisivät matkan rasitukset. Kussakin kuljetusryhmässä tuli olla 10 kuorma- tai linja-autoa siviilikuljettajineen. Lisäksi jokaiselle ryhmälle tuli määrätä liikennepiiriin henkilöstöstä pätevä johtaja. Toisaalta jokaisen liikennepiiriin tuli huolehtia siitä, että se kykenisi kuljetusryhmien lähettämisen jälkeen huolehtimaan tärkeimmistä elintarvike- ja sotilaskuljetuksista. Jotta yhteiskunnan kannalta elintärkeät kuljetukset voisivat edes jossain määrin jatkua, liikennepiirejä kiellettiin lähettämästä tehtävään puutavarayhtiöiden autoja tai postin linja-autoja.

Maan- ja vesitiekuljetusosasto käski lopettaa autojen lähettämisen evakuointitehtävään 20.6.1944. Siihen mennessä liikennepiirit olivat lähettäneet Kannakselle lähes 1 000 kuorma- ja noin 100 linja-autoa. Tämä merkitsi, että tehtävään määrättiin noin neljännes kotiseudun kunnossa olevista kuorma-autoista ja kolmannes linja-autoista. Huomattava osa evakuointiin lähetetyistä ajoneuvoista jäi matkan varrelle erilaisten vikojen takia. Määräpaikkoihinsa tuli 20.6. kuluessa noin 600 kuorma- ja 90 linja-autoa. Kotiseudulta lähetettyjen siviiliajoneuvojen lisäksi Kannaksen evakuointiin osallistui päämajan käskystä parhaimmillaan 10 autokomppaniaa ja yksi linja-autokomppania.

Kotiseudun autokuljetuskapasiteetti oli kesäkuun jälkipuoliskolla 60 % toukokuun tasosta. Liikenneosaston käyttöön oli jäänyt noin 6 400 autoa, joista vähintään 35 % oli jatkuvasti korjattavana. Vasta heinäkuun alkupuolella, kun pääosa evakuointiin lähetetyistä autoista oli palannut kotiseuduilleen, liikennepiirit onnistuivat laajemmalla mitassa käynnistämään uudelleen koti-

seudun moottoriajoneuvokuljetukset.

Kesän liikkuvat sotatoimet kuluttivat nopeasti nestemäisten ja kiinteiden polttoaineiden varastoja. Kesäkuun lopun ja heinäkuun alun kiivaiden taistelujen aikana polttoaineen kulutus oli 230 - 300 % suurempi kuin asemasodan aikana. Onneksi päämajan kuljetusjohto oli kyennyt, Saksan tiukasta kauppapolitiikasta ja Saksan omasta yhä pahenevasta polttoainepulasta huolimatta, muodostamaan äärimmäisen tiukan säännöstelyn avulla polttoainereservin. Vaikka nestemäisten polttoaineiden varastot hupenivat kesän taistelujen aikana nopeasti, ne riittivät tyydyttämään sotatoimiyhtymien ja kotiseudun tarpeet.

Kesäkuun lopulla syntyi kuitenkin vaarallinen polttoainekriisi siksi, että kotiseudun sekä sotatoimiyhtymien korvikepolttoainevaratot uhkasivat loppua. Tästä syytä kotiseudulla jouduttiin juhannuksesta alkaen järjestämään kiireellisiä pilketalkoita armeijan polttoainetarpeen tyydyttämiseksi. Suomen Aseveljien Liitto ry, Suurtalkoot ry ja Nuorten Talkoot hoitivat talkoiden järjestämisen. Kotijoukkojen esikunta tuki talkotoimintaa muun muassa käskemällä suojeluskuntapiirien ja suojeluskuntien henkilöstön osallistua talkoisiin. Sotavuosien puunkannasta vastanneet kansanhuoltoviranomaiset puolestaan huolehtivat tarvittavan raaka-aineen hankinnasta, vastaanotosta ja hyväksymisestä. Päämajan poltto- ja voiteluaineosasto taas toimitti tyhjä pilkesäkit talkoopäälliköille ja osoitti paikat, minne pilkkeet tuli kuljettaa. Erityisjärjestelyjen ansiosta päämajan kuljetusjohto onnistui huolehtimaan siitä, ettei puupula lopulta pahasti haitannut kesän sotilaskuljetuksia tai sotatoimia. Tilanne helpottui elokuun alkupuolella myös siksi, että sotatoimet hiljenivät kaikkialla.

Syytä kiittää kuljetusmiehiä

Tässä kirjoituksessa on tarkasteltu suppeasti vain pientä osaa päämajan kuljetusjohdon toiminnasta kenttäarmeijan sekä siviiliyhteiskunnan hyväksi kesäkuukausina vuonna 1944. Kokonaisuudessaan kuljetusten johtolimet ja kuljetusalalla palvelleet henkilöstö tekivät toisen maailmansodan aikana

Ei käy matka auton lavalla ikäväksi, kun hanuri soi. Kuva asemasodan ajalta. SA-kuva.

yhteiskunnan peruskuljetustarpeet turvatessaan teon, jonka merkitystä ei voi yliarvioida. Ilman kuljetusmiesten työpanosta armeija ei olisi kyennyt taistelemaan eikä siviiliyhteiskunta olisi selvinnyt sodasta. Julkista kiitosta tästä suurtyöstä nuo miehet eivät kuitenkaan saaneet sodan aikana tai sen jälkeen.

Tänään annetut kiitokset eivät enää useimpia kuljetusmiehiä tavoita. Heitä on kuitenkin syytä muistaa vuosipäivinä siinä kuin Tali-Ihantalan kiväärimiehiäkin. Erityinen kiitos tulee osoittaa kenraalimajuri Harald Roosille ja hänen esikunnassaan palvelleille henkilöille. Heidän toimenpiteidensä avulla turvattiin kolmen vuoden ajan kansanhuollon, teollisuuden, liike-elämän ja kenttäarmeijan kuljetukset. Päämajan huoltopäällikön esikunnan suureksi ansioksi on sanottava, että se sai kansankunnalle kaikkien kriittisimmissäkin tilanteissa laivat liikkumaan ja pyörät pyörimään. Luonnollisesti suuret kiitokset kuuluvat uhrautuvasti ja usein vaarallisissa oloissa työtään tehneille rautatieläisille, auto-, hevosta laivamiehille sekä ahtaajille. Unohtaa ei sovi kuljetuskaluston huollosta ja korjauksista vastanneita miehiä ja

naisia, sillä he pitivät usein täysin loppuun ajetun kuljetuskaluston kulussa sodan loppuun asti. Epäilemättä todellisia sankareita koko joukko.

Kesän 1944 taistelut vahvistivat, että kuljetusten merkitys korostuu aina ratkaisutaistelujen aikana. Yksi kesän taistelujen menestykseen merkittävästi vaikuttanut tekijä oli, että päämajan operatiivinen ja kuljetusjohto toimivat saumattomasti yhdessä. Pitkälti tästä syystä sodanjohto onnistui viime hetkessä korjaamaan tilannearviossa tapahtuneen virheen; Kannaksella suurhyökkäyksen torjumiseksi tarvittavat joukot saatiin kuljetusorganisaation tehokkuuden ansiosta ajoissa perille. Paras oppi tämän päivän sotilaille päämajan talvi- ja jatkosodan aikaisesta työskentelystä on, kuinka päämajoitustemestarin johdolla sodan kaikissa vaiheissa nivottiin huolto ja kuljetukset kiinteästi sotatoimien suunnitteluun. Armeijoiden kehityksen vuoksi tuon asian merkitys on tänä päivänä vieläkin suurempi. Nykyiset komentajat, muistakaa ottaa kuljetuspäällikkö suunnittelupöytänsä ääreen! □

Tykistön Ampumakoulu

- koulu rajan takana

Jatkosodan hyökkäysvaiheen päätyttyä myöhään syksyllä 1941 yhtymät ryhmittyivät puolustukseen saavutettuaan tavoitteensa. Alkoi pitkä asemasotavaihe, joka toi tullessaan puhdetöiden ohella myös muutakin. Sotaa käytiin edelleen, taisteluja oli päivittäin, jotkut olivat mittaviakin operaatioita, mutta aikaa liikeni myös koulutukseen. Jälkimaailma yhdistää asemasodan pitkät kuukaudet tuohivirsuihin ja kirveenvarsiin, mutta tällöin aina unohtetaan ne moninaiset koulustilaisuudet ja kurssit, joita toimeenpantiin kautta kenttäarmeijan.

Kenttäarmeijassa tunnettiin voimakasta ja perusteltua tarvetta koulutukseen. Reserviläisille ja asevelvollisille oli annettava täydentävää koulutusta heidän erikoisaloillaan ja myös kanta-henkilöstö oli syventävän opetuksen tarpeessa. Ensin käynnistyivät jalkaväen erityiskurssit. Myös kenttätykistössä ryhdyttiin valmistelemaan kurssituk-sia. Ensimmäisenä toimintansa aloitti Tykistön Aliupseerikoulu Vaasassa Tykistökoulutuskeskus 3:n yhteydessä elokuun 6. päivänä 1942.

Armeijakuntien tykistökomentajat olivat jo aiemmin esittäneet useaan otteeseen myös upseerikoulutuksen käynnistämistä. Aselajissa oli koko joukko nuorempia upseereita, joilla oli suhteellisen hyvä taistelukokemusten sävyttämä peruskoulutus, mutta aselajin teoreettinen ja laajempi hallinta kaipasi täydennysopetusta. Päämajan tykistöosasto selvitti koulutettujen ja koulutettavien upseerien jakautuman. Saatujen selvitysten sekä laskennallisten tulosten perusteella aloitettiin ri-peästi ampumakoulun kurssitoiminnan valmistelut.

Päämajan käskyllä helmikuun 2. päivältä 1943 perustettiin Tykistön Ampumakoulu. Samalla määrättiin

Jyri Paulaharju

ensimmäinen kurssi aloitettavaksi 1.3.1943 Maaselän Ryhmän selustassa Kumsjärven Suvi-Kumsan kylässä sijaitsevassa huoltokeskuksessa. Koulun tehtäväksi tuli patteristoupseereina ja patterinpäällikköinä toimivien upseerien ampumateknillisen ja taktillisen taidon kohottaminen.

Laadittujen suunnitelmien mukaan kolmella ensimmäisellä kurssilla oli tarkoitus kouluttaa patteristoupseereina toimivat reserviupseerit sekä yksi patterinpäällikkönä oleva reserviupseeri patteristoa kohden. Näille ensimmäisille kurseille valittiin oppilaat siten, että ne pystyisivät toimimaan myöhemmin sijaisina aktiiviupseerien ollessa vuorostaan Suvi-Kumsassa.

Tykistön Ampumakoululle (Tyk. Amp.K.) vahvistettiin nyt määrävahvuus, joka ei todellakaan ollut suuri, kaikkiaan 11 henkilöä. Lukuun sisältyivät autonkuljettaja ja kaksi lähettiä.

Päämaja määräsi Maaselän Ryhmän tykistökomentajan, eversti Eino Hongon oman päätehtävänsä ohella hoitamaan Ampumakoulun johtajan tehtäviä. Koulu oli siten suoraan tykistöntarkastajan alainen ja huollollisesti tukeutui Maaselän Ryhmään. Johtosuhte silminnähden harmitti Maaselän Ryhmän komentajaa. Honko laati nopeasti kurssiohjelmat. Aluksi oli vaikeuksia, sillä päämaja ei hyväksynyt eversti Hongon ensimmäistä ehdotusta, joka edellytti kahdeksan viikon mittaista kurssia. Lopullinen, päämajan vahvistama ohjelma reserviupseereille käsitti seitsemän viikon koulutusjakson. Reserviupseereille suunniteltu kurssi oli ohjelmaltaan hyvin tiivis ja suuressa määrin käytännön harjoitusten varaan rakentuva.

Kouluuttajakoulutus katsottiin välttämättömäksi koska joukoissa tapahtui laajamittaista koulutusta. Kokonaan eri asia oli sitten paljonko 11 tunnin opetus asiaa paransi.

Tykistön Ampumakoulun toiminta edellytti myös harjoitusosastoa. Koulun perustamiskäskyn yhteydessä se oli määrätty muodostettavaksi Tykistökoulutuskeskus 3:ssa, joka oli lokakuussa 1942 siirtynyt Vaasasta Riihimäelle. Suvi-Kumsaan lähetettävä joukkoyksikkö sai nimekseen Kevyt Patteristo 16. Patteriston päällystö ja alipäällystö koottiin kotijoukoista sekä osin rintamalta. Miehistö oli lähes kokonaan vuoden 1924 ikäluokan alokkaita, jotka olivat samalla erikoiskoulutusjaksolla toimiessaan Ampumakoulun harjoitusosastossa. Tuliyksikölle kuuluvi-en ampumatehtävien ohella patteristo täydensi henkilökunnallaan Ampumakoulun opettajavajetta. Joukkoyksikkö olikin alistettu suoraan Ampumakoulun johtajalle, joten sen vahvuus laskettiin mukaan koulun lukuihin. Harjoituspat-

teristo huolehti osaltaan varuskunta-palveluksesta, joka olikin vaativa työ Huoltokeskuksen laajuuden vuoksi. Patteriston komentaja kapteeni Jorma Hartikainen oli päätehtäviensä ohella varuskunnan komendantti. Ampumakoulun ohjelmaan oli sisällytetty runsaasti ammuntoja. Suvi-Kumsan maasto oli vaihtelevaa tarjoten siten mahdollisuuksia eriasteisiin ampumatehtäviin. Asemasotavaiheen suositut tikkaus- ja suora-ammunnat voitiin toteuttaa lähes ihanteellisissa maastotyypeissä.

Reserviupseerien kurssit vietiin läpi suuremmitta kommelluksista. Opetustilaisuudet antoivat oppilaille kuin myös opettajille kosolti kokemuksia sodanajan sotilasopetuslaitoksesta. Neljäs kurssi oli vuorostaan tarkoitettu aktiiviupseereille. Ohjelma oli laadittu tämän lähtökohdan mukaiseksi, mm kouluttajakoulutus oli jätetty pois ja vastaavasti oli saatu tilaa käytännön harjoituksille. Kurssin pituus oli 10 viikkoa. Ensimmäisen aktiiviupseerikurssin tarkoituksena oli korvata rauhanajan ampumakoulun kurssi antaen siten oppilasupseereille muodollisen perustan joskus myöhemmin tapahtuvaan ylempään aselajikoulutukseen. Tykistön Ampumakoulun ohjelma käsitti vuoden 1943 lopussa kaikkiaan 12 aihepiiriä, joista ampumaopin osuus oli luonnollisesti suurin.

Ampumakoulun opettajat olivat hyvin valittuja ja kukin alansa taitavaa joukkoa.

Ensimmäisillä kursseilla taktiikkaa opetti everstiluutnantti Holger von Konow, ampumaopin saralla olivat majurit Yrjö Punnonen, Alpo Setälä sekä luutnantti Lauri Meriluoto, viime mainitulla aiheena oli tykistön sääpalvelu. Sinänsä hyvin merkittävä aine, koska vuonna 1942 oli luovuttu leijamittauksista ja siirrytty Väisälän radiosondien käyttöön.

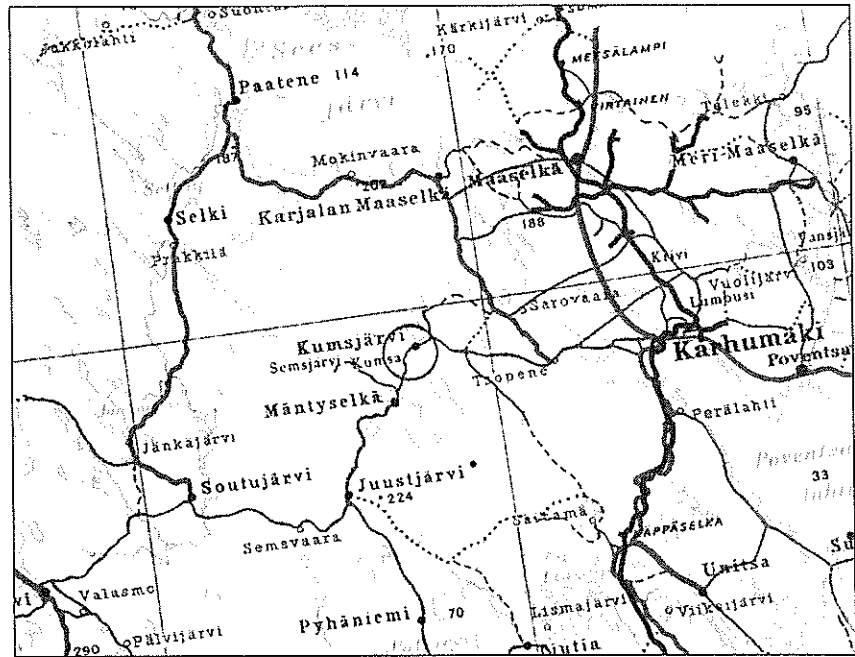
Opiskelu oli varsin tiivistä ja vaativaa. Sunnuntaisin toki hieman hellitettiin, mutta yleensä runsaat kotitehtävät pitivät oppilasupseerit silloinkin tiiviisti töittensä parissa. Joskus anottiin metsästyslupia ja siten saatiin kaivatua vaihtelua muonitukseen. Viihteen vähäisyyttä moitiskeltiin, sillä radion kuuntelu oli paristopulan vuoksi supistettu 1,5-2 tuntiin vuorokaudessa. Mutta raha taisi liikkuu päätellen siitä.

että veikkausasiainmies sai toimiluvan 18.5.1943. Omin voimin yritettiin myös keventää opiskelua. Monistettu rintamalehti "Suvi-Kumsan Sanomat" ilahdutti ja ryyditti lukijoitaan ainakin 4. ja 5. kurssilla.

Tykistön Ampumakoulun kurseille osallistui myös rannikkotykistön upseereita. He palvelivat joukoissa, jotka olivat tavalla tai toisella tekemisissä kenttätykkikaluston kanssa tai sitten

varten antamien erityisohjeiden mukaisesti. Koululla oli näet meneillään juuri korjausmuuntimen käyttökokeilut.

Siitä huolimatta, että ampumakoulun kurssit seurasivat toisiaan taajaan, ei kaikkia halukkaita upseereita voitu kouluttaa. Syntyvän koulutusvajeen poistamiseksi ja osin myös kilpailuhengen innoittamana teki Aunuksen Ryhmän tykistökomentaja eversti William Häkli esityksen tykistön tar-

Suvikumsan sijainti Maaselän kannaksella.

opettivat tykistöoppia Merisotakoulussa. Myös Maasotakoulun tykistökadetit kävivät Tykistön Ampumakoulussa suorittamassa kouluammuntojaan yhdessä oppilasupseerien kanssa. Kadettien ohjelma koostui pääasiassa hakuammunnoista, joiden päätteeksi oli taisteluaammuuta.

Tykistön Ampumakoulu oli ainoa sodanaikaisista sotilasopetuslaitoksistamme, joka toimi maamme rajojen ulkopuolella. Antoiko tämä sijainti sitten koululle tietynlaista kuuluisuutta vai kiinnostiko siellä annettu ja korkeatasoiseksi mainittu opetus, sitä ei tiedetä, mutta joka tapauksessa Ampumakoulu sai vieraikseen 22. - 23.10.1943 joukon unkarilaisia upseereita, jotka olivat samalla tutustumassa Maaselän Ryhmään. Heidän käyntiään oli edeltänyt tiukka puhuttelu, jossa painotettiin salattavuutta päämajan tätä tapausta

kastajalle 11.8.1943 ryhmän oman ampumakoulun perustamisesta. Ehdotus ei kuitenkaan johtanut toivottuun tulokseen.

Suvi-Kumsan Ampumakoulu, mullistavan keksinnön tyyssija

Tykistön Ampumakoulun merkitys oli ainakin kahdenlainen, tykistöupseerien jatkokoulutuksen avulla yhtenäistettiin aselajin toiminnot ja toisaalta koulun opettajat laativat ja kehittivät aivan ratkaisevia uusia menetelmiä ja ohjeita. Merkittävin keksintö oli korjausmuunnin.

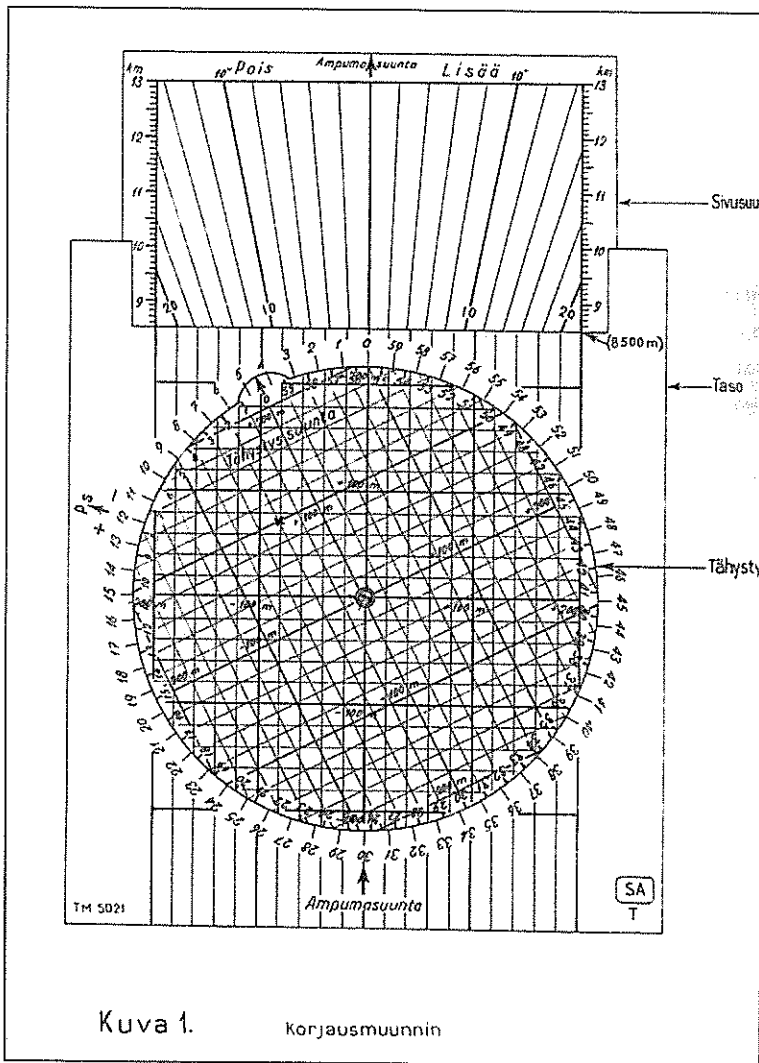
Taannoin Karjala-lehdessä opetusneuvos Antti Henttonen arvioi Matti Koskimaan kesän 1944 taistelulu-

ja käsittelevää kirjaa, ihmetteli miten kenttätykistön tulenjohtomenetelmiä radikaalisti muuttaneen korjausmuuntimen keksijä pysyi vuosikymmeniä tuntemattomana.

Näinhän todella kävi. Sotiemme jälkeisinä vuosikymmeninä tykkimiespolvi toisensa jälkeen oppi tuntemaan kyseisen laitteen tykistönkenraali Vilho Nenosen aikaansaannoksena. Lienee paikallaan lainata eversti Matti Alajoen kirjoittaman Nenosen elämäkerran tekstiä: ”Tätä koskevia parannusesityksiä joukot olivat lähettäneet Päämajan tykistöosastoon useita. Niinpä eräässä armeijakuntien tykistökomentajien Päämajassa järjestetyssä neuvottelu-

tilaisuudessa eversti Eino Honko sai tehtävän esitelmöidä tätä kysymystä sivuavasta aiheesta, tulensiirrosta. Ehdottamaansa ratkaisuun eversti Eino Honko lienee saanut vaikutteita hänen valvonnassaan Suvi-Kumsassa toimineen Tykistön Ampumakoulun erään opettajan asiaa koskevista tutkimuksista.” Ja Alajoki jatkaa ”: Tältä pohjalta Nenonen ryhtyi miettimään uutta menetelmää. Punnittuaan eri mahdollisuuksia ja vertailtuaan aikaisempia esityksiä keskenään, Nenoselle yhtäkkiä selkeni uuden järjestelmän perusajatus.”

Kuka oli

Kuva 1. korjausmuunnin

Ampumatekniikkaa mullistanut Ampumakoulun opettajan, majuri Unto Petäjän keksintö, jota vuosikymmenien ajan pidettiin tykistönkenraali Vilho Nenosen kehittämänä.

korjausmuuntimen todellinen isä ?

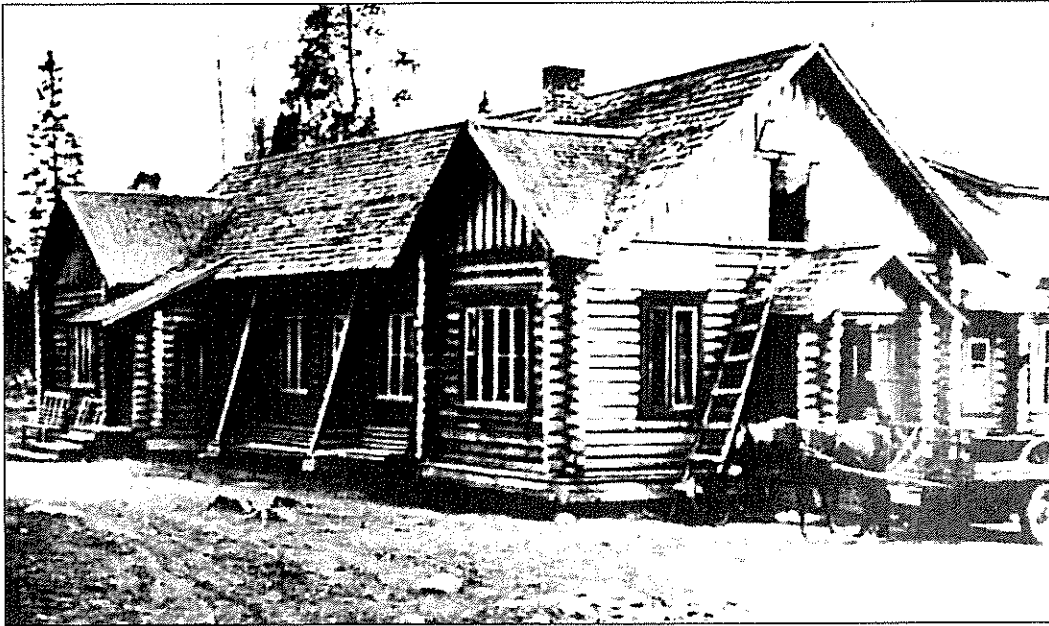
Tykistön Ampumakoulun viimeinen elossa oleva opettaja, yliluutnantti Lauri Meriluoto, kertoi Niiniallossa Tykistökoulun 75-vuotisjuhlassa korjausmuuntimen alkuvaiheista eversti Koskimaalle. Nyt alkoi selvistytyö, Koskimaa tapasi everstiluutnantti Unto Petäjän tämän sairavuoteellaan. Petäjä vahvisti asian, hän oli todellinen keksijä, korjausmuunnin otettiin käyttöön täsmälleen hänen muotoilemana ja ohjeillaan. Vaatimattomana ja tykistönkenraali Nenosta kunnioittavana miehenä hän ei koskaan tuonut itseään ja keksintöään esille. Yliluutnantti, maisteri Lauri Meriluoto oli näin lausunnollaan purkanut kauan eläneen legendan.

Suvi-Kumsan Ampumakoulun opettaja, silloinen majuri Unto Oskari Petäjä, syntyi 30.7.1908 Tampereella. Hän suoritti varusmiespalveluksen Kenttätykistörykmentti 3:ssa 1928 - 1929 ja Kadettikoulun 1930 - 1932. Sotakorkeakoulun sotateknillinen linja oli vuorossa 1937-1939. Petäjä palveli eri tehtävissä kenttä- ja ilmatorjuntatykistössä ennen talvisotaa. Talvisodassa hän oli I/KTR 3:n komentajana Kannaksella. Jatkosodan alkuvaiheessa Petäjä oli II/KTR 1:n komentaja, josta tehtävästä siirtyi VII AKE:n tykistöosaston päälliköksi ja edelleen opettajaksi Tykistön Ampumakouluun. Vuonna 1943 hänet komennettiin Päämajaan.

Petäjä erosi vakinaisesta palveluksesta vuonna 1944 ja opiskeli diploma-insinööriksi vuonna 1946. Tämän jälkeen hän toimi useissa eri tehtävissä muun muassa Helsingin Puhelinyhdistyksessä. Unto Petäjä kuoli Helsingissä 26.5.1994.

Myös mittaus toiminnan alalla tapahtuu

Ampumakoulun piirissä kehiteltiin myös muutakin. Majuri Alpo Setälä, matemaatikkona laati seikkaperäisen ohjeen tykistön mittaus toiminnasta. Aluksi se otettiin käyttöön monisteenä, mutta myöhemmin sen perusteella painettiin Kenttätykistön Mittausoppaat I ja II. Työhön osallistui myös tarkastavana ja ohjaavana henkilönä Pääma-

Tykistön Ampumakoulun päärakennus.

jan Topografipataljoonan komentaja. Oppaat olivat käytössä vuosikymmenien ajan.

Tykistöiedustelun saumaus oli myös merkittävä, sitä opetti alkukursseilla kapteeni Yrjö Kuosmanen. Näin saatettiin tykistön tärkeä toimintamuoto, maalitiedustelu, yhtenäisiin ja tehokkaisiin menetelmiin. On paikallaan korostaa myös kranaatinheitinkoulutuksen mukaan ottoa. Näin luotiin pohjaa myöhemmille raskaan kaarituksen keskittämisperiaatteille ja yhteistoinnalle.

Päätteeksi

Kenttätykistöaselajin kannalta Suvi-Kumsan eli Tykistön Ampumakoulun merkitys oli todella olennainen ajattelun kesän 1944 ratkaisutaistelujen. Tykistöupseerien koulutuksen tasokkuus ja yhtenäisyys heijastui välittömästi tykistöjoukkoihin taaten siten tehokkaan ja nopean, suorastaan ratkaisevan tulituen eri taisteluvaiheissa. □

Tykistön tarkastaja seuraa Suvi-Kumsan 1.Kurssin ammuntoa keväällä 1943. Vasemmalta eversti Erik Ulfsson, tykistönkenraali Vilho Nenonen ja kapteeni A. Risku.

Marsalkka, Airo ja viestikomentaja

Teksti: Erkki Sutela, res. majuri

Tasavallan presidentti luovutti Suomen marsalkka Mannerheimille korkean kunniamerkin Päämajassa 4.6.1944. SA-kuva.

Kylkiraudassa numero 4/2004 eversti Petter Parikka palauttaa mieliimme muistikuvia kenraaliluutnantti Aksel Airon haastattelusta vuodelta 1964. Eversti Parikka kertoo Päämajan viestikomentajan eversti Leo Ekbergin kenraaliylentämiseen liittyvän erään yksityiskohdan, jonka kenraali Airo oli hänelle kertonut. Kun sain jatkosodassa palvella reservin upseerina yleisesikunnan päällikön ja myöhemmin puolustusvoimain komentajan jalkaväenkenraali Erik Heinrichsin adjutanttina vuosina 1942-45, jouduin henkilökohtaisesti tekemisiin tuon yksityiskohdan kanssa.

Ylipäällikön 75-vuotispäivä 4.6.1942 muistetaan nykyisinkin lähinnä sen johdosta, että Adolf Hitler saapui henkilökohtaisesti Immolaan onnittelemaan marsalkkaa.

Suomen marsalkalla oli alun perin tarkoitus viettää 77-vuotispäiväänsä 4.6.1944 täysin ilman mitään muodollisuuksia, mutta tasavallan presidentti Risto Ryti ilmoitti hyvissä ajoin saapuvansa Mikkeliin onnittelemaan ja pyysi marsalkkaa olemaan Päämajassa. Näin meneteltiin.

Presidentti ja hänen mukanaan pääministeri Edwin Linkomies ja puolustusministeri Rudolf Walden saapuivat Mikkeliin junalla noin klo 10. Yleisesikunnan päällikkö oli käskenyt kaikki Päämajan kenraalit vastaan rautatieasemalle. Kaikki muut tulivat, mutta päämajoitustmestari kenraaliluutnantti Airo puuttui. Kun häntä ei kuulunut esikuntaankaan, esimieheni hieman närkästyi. Hän tuli luokseni ja kysyi: ”Tiedätkö missä Airo on?” Vastasin: ”Luulen löytäväni hänet.” Kenraali jatkoi: ”Mene ja hae hänet tänne ja heti!”

Löysin kenraali Airon huoneestaan Hotelli Kalevasta. Oli käynyt inhimillinen erehdys ja väsynyt kenraali oli nukkunut liian pitkään.

”Nyt tuli turpiin!”

Airo saapui sitten pikavauhtia Päämajaan, josta kaikki vieraat olivat jo poistuneet. Marsalkka oli yksin virkahuoneessaan ja Airo meni heti hänen luokseen. Olin oman työhuoneeni edessä käytävällä vastapäätä Marskin työhuonetta. Ohi menessään Airo sanoi hiljaa minulle: ”Nyt tuli turpiin.”

Presidentti oli ojentanut ylipäällikölle Suomen Valkoisen Ruusun Suurristin ketjun, miekkojen ja jalokivien kera. Suurristin ketjuineen Mannerheim oli saanut jo vuonna 1919 ja nyt presidentti ojensi jalokivillä varustetun rintatähden. Se oli mustassa kotelossa marsalkan työpöydällä.

Myöhemmin kenraali Airo kertoi minulle, että marsalkka oli hyvin aurinkoisella tuulella ja kun hän oli esittänyt onnitelunsa, marsalkka kysyi: ”Kun nyt on minun juhlapäiväni, mitä minä voisin antaa kenraalille?” Vaikka Airo oli vielä vähän unenpöpperössä, hänellä leikkasi heti. Viestikomentaja oli hänen alaisensa ja Airo oli esittänyt jääkärierverstin ylentämistä kenraaliksi, mutta ylentämistä ei tullut.

Aikanaan Ekberg oli itse ilmoittanut Marskille, että hänellä on suora

lankapuhelinyhteys puolustusministeri Waldenille. Kännyköistä tai vastaavista viestijärjestelmistä ei tuolloin voitu kuvitellakaan. Kun Marski sitten soitti vanhalle aseveljelleen, ei tämä suinkaan ollut aina puhelimesta. Puolustusministerillä oli paljon kokouksia ja menoja - ei hän aina istunut puhelimen ääressä. Tätä ei toisinaan lyhytjänteinen Mannerheim ymmärtänyt, hän oli kiusaantunut, kun puhelin ”ei toiminut” ja pani sen Ekbergin viaksi. Ylennystä ei kuulunut. Muut aselajikomentajat olivat kenraaleita.

Nyt Airo tarttui heti tilaisuuteen. Ylipäällikön tarjoukseen hän tarttui empimättä: ”No, ylennetään nyt Ekberg kenraalimajuriksi.”

Airo kertoi, että Marski nyrpisti vähän nenäänsä, mutta sanoi sitten: ”Hyvä on!”

Ekberg sai tietää ylennyksestään aikanaan hiukan epävirallisesti Marskin klubilla. Saman päivän päiväkäskyyn ylennys ei tietenkään ehtinyt, mutta joka tapauksessa Ekbergin ansioluettelossa on kenraalimajuriksi ylennyksen päivämäärä 4.6.1944.

Mistään muistiosta kenraali Airo ei ainakaan sodan aikana puhunut. □

Erkki Sutela kapteeniksi juuri ylenettynä.

Päämajan viestikomentaja kenraalimajuri Leo Ekberg.

Kylmän Sodan kehänvieruspaikalla

”Kiinnostus kieliin tuli geeneistä, mutta oppi oli hankittava itse,” sanoo Seppänen. Hän, jos kuka, syntyi kielen käyttäjäksi. Isoisä oli Moskovassa stipendiaattina opiskellut venäjän kielen maisteri ja senaatin kielenkääntäjä Robert Seppänen, venäläisten klassikoiden, mm. Leo Tolstoin Sodan ja rauhan suomentaja. Isä puolestaan oli Unto Seppänen, tunnettu Karjalan kirjailija, jonka 100-vuotisjuhlien kunniaksi hänen Evakko-romaaninsa uusintapainos julkaistiin tänä keväänä.

”Olin jo Kadettikouluun mennessäni ehtinyt vakavissani omin päin, koulun jatkoksi, opiskella ranskaa ja englantia, ja odotin itse asiassa ilolla sitä mahdollisuutta, että pääsisin nyt käsiksi uuteen kieleen, venäjään. Pettymykseni oli suuri, kun tuolloin 50-luvun alkupuolella venäjänkielen opetus Kadettikoulussa oli lievästi sanottuna heikkoa. En voinut ymmärtää, miksi puolustusvoimissa voitiin ikään kuin olla näkemättä sitä, että rajan takana oli valtava naapuri, jonka kanssa oli oltu ja tultaisiin aina olemaan yhteydessä - hyvässä tai pahassa. Minusta tällainen oli tyhmyyttä, ja kieliin suuntautuneina halusin omalla kohdallani tehdä itse jotakin.”

”1950- ja 60- luvulla ei suosittu upseerin uran ulkopuolisia opintoja - ei ainakaan venäjän opiskelua. Palvelin Karjalan Prikaatissa, ja jouduin käyttämään vuosilomaani kaikkeen opiskeluun liittyvään, tenttejä myöten. Suhtautuminen oli penseää, kunnes Pääesikunnan ulkomaosaton päällikkö eversti Kontiopää kuuli Karjalan Prikaatissa palvelevasta venäjää tankkaavasta yliluutnantista, ja ryhtyi tukemaan opintoja. Minut siirrettiinkin

Ye-everstiluutnantti evp, hum. kand. Esa Seppäselä ilmestyi viime syksynä mielenkiintoinen tutkimus presidentti Urho Kekkonen ja hänen vastapeluriensa, neuvostojohtajien, välisistä henkilökohtaisista suhteista.

Seppäsen perusteema: henkilökohtaisten suhteiden luonne, rooli ja merkitys Suomen idänpolitiikassa on tähän mennessä ollut Suomessa tutkimatonta osa-aluetta presidentti Urho Kekkonen valtiomieskuvassa.

Seppänen tietää mistä puhuu - hän oli muiden tehtäviensä ohella suomalaisten sotilasjohtajien tulkkina neljännesvuosisadan ajan, ja hän on puolustusvoimien ulkomaatoiminnan veteraani.

sitten Pääesikuntaan vuonna 1961, ja pääsääntöisesti siellä kuluivatkin uran loppuvuodet SKK:n jälkeen.”

”Vanha huuli siitä, että puolustusvoimissa esimerkiksi kiinankielen opettaminen on vain käskytykskysymys, ei ole vitsi ollenkaan. Ainakaan ei ollut minun kohdallani. Sain loppukesällä 1963 käskyn lähteä Krimin Sevastopoliin, jonne Suomen merivoimien koululaiva Matti Kurki oli tulossa laivastovierailulle. Tehtävään varattu tulkki oli sairastunut, ja jouduin kääntämään puheita ja keskusteluja siinä vaiheessa vielä varsin vajavine taitoineni. Onneksi suomalaisten joukossa ei tainnut juurikaan olla venäjätaitoisia, niin että käännökset menivät täydestä, enkä saanut aikaan kansainvälistä selkaustakaan.”

”Tuolta reissulta jäi mieleen tapaus paikalliselta hautausmaalta, jolle suomalainen sotilasvaltuuskunta kävi laskelemassa seppeleen. Mustanmeren laivaston amiraali piti riipaisevan

puheen siitä, kuinka neuvostoliittolaiset olivat kaatuneet vapauden ja rauhan puolesta. Suomalaisen retkikunnan johtaja kommodori Kauko Pekkanen, vanha sukellusveneenpäällikkö, murahti vastapuheeksi, että meillä suomalaisilla ei ole paljon tapana puhua näistä asioista, ollaan vain vaiti ja kunnioitetaan. Pakkohän se oli kääntää venäläiselle, joka ei tuntunut pitävän näistä sanoista yhtään.”

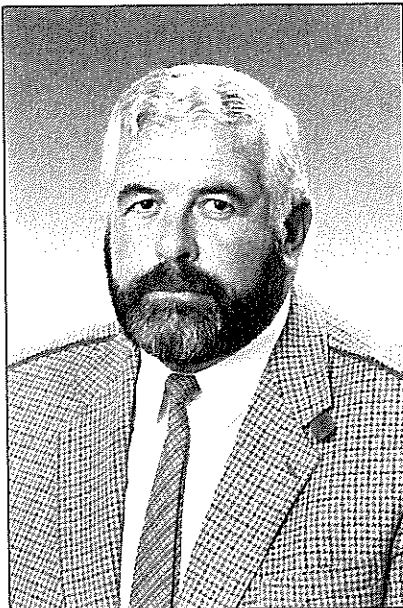
”Sitemmin tuli paljon muutakin tulkattavaa, olivat amiraalit Gorshkov, Smirnov ja Sergejev, kenraalieversti Ahromejev ja monet muut. Suomessa tulkki eli vieraan elämää aamiaiselta iltasaunaan asti. Työ oli niin intensiivistä, että vierailtuaan Suomessa toisen kerran vuonna 1970-luvun puolen välin jälkeen ye-päällikkö, sitemmin Varsovan liiton joukkojen komentaja armeijankenraali Kulikov kääntyi koneen portaille astuessaan puoleeni ja sanoi huolehtivaisesti lähtiäisiksi: ”Esa, älä unohda suomenkieltä!” Kaipa siinä oli

jo sitten pieni tunnustus harjoitetuista opinnoistakin.”

Esa Seppänen korostaa, että tulkin tehtävä on paljon muutakin kuin vain sanojen kääntämistä vieraasta kielestä toiseen. ”On tunnettava perin juurin kummankin osapuolen kulttuuri, tiede, yhteiskunnalliset olot ja ylipäättään kaikki inhimillisen toiminnan alat. Tulkillla on oltava erityisen tarkka silmä ja korva - keskustelussahan ei ole aina se mitä sanotaan sama kuin se, mitä puhutaan. Hyvän tulkin tehtävä on saada viesti perille, ja tietyissä tilanteissa pelkkä asia ei riitä - on pystyttävä välittämään myös tunteita. On selvää, että tulkattavan henkilökohtainen tunteminen on tärkeää. Kun ihminen on tuttu, tulkki tietää, mitä ja miten hän ajattelee, ja mitä milloinkin on tulossa, ja säästää näin arvokkaita murto-osasekunteja oman osuutensa muovaamiseen.” Muuan Pääesikunnan tiedotusosastolla palvellut klassillisen lyseon käynyt kollega kertoo aina ihailleensa sitä, kuinka Esa Seppänen oli jollakin tavoin kyennyt muuntamaan venäjänkielen notkeaksi ja luontevaksi suomeksi aina äänenpainoja myöten.

”Puolustusvoimien tulkkit tehtävissä on oma ulottuvuutensa - sotilastekniikka. - Esimerkiksi hankintamatkoilla ja kalustokoulutuksessa olisi tunnettava joka ikisen vipstaakin ja nippelin nimitys kahdella kielellä. Jalkaväkikoulutuksen saaneena jouduin esimerkiksi T-54 -vaunujen vastaanottokoulutuksessa opiskelemaan joka ilta jonkun kärsivällisen panssarimiehen kanssa vaunutekniikkaa.”

”Kyllä kielitaitoa on oltava,” sanoo Seppänen vieläkin painokkaasti. ”Mitä järkeä on hankkia kallisarvoisia taisteluvälineitä ja asejärjestelmiä, jos niiden käyttöohjeista ei saada selvää. Sittenmin ulkomaaosastolla ajoin parhaani mukaan kielenopetuksen lisäämistä ja sen tason nostamista, samoin kuin erityisesti venäjän kielillisä.” Seppänen sai aikaan myös nuorille upseereille tarkoitetut venäjän kielen tulkkit tehtäviin tähtäävät erikoiskurssit. ”Rajansahan kaikella osaamisella kuitenkin on.” naurahtaa hän silti. ”Vaikka kuinka yrittäisi valmistautua, saattaa erityisesti vapaassa keskustelussa vastaan tulla esimerkiksi sellainen sieni- tai kalalaji, johon ei ole älynnyt ennalta perehtyä.”

Heikki Tiilikainen

Tulkki on aina kehänvieruspaikalla kansainvälisessä politiikassa. Hän näkee päätöksentekijät hyvin läheltä, havaitsee epäroinnin, virheet ja muut inhimilliset ominaisuudet. Esa Seppänen muistuttaa kuitenkin, että esimerkiksi ne neuvostoliittolaiset sotilasjohtajat, jota tänne lähetettiin - tai jotka tänne pääsivät - olivat käyneet monen tiheen seulan läpi.

”Olin NL:n puolustusministeri, marsalkka Ustinovin vierailun pääjärjestäjä ja minulla oli tilaisuus seurata läheltä hänen käyttäytymistään ja puheitaan erilaisissa tilanteissa. Sen näki jo kallellaan olevasta koppalakista, että hän ei ollut mikään sotilas. Tänään tiedetään, että puolustusministeriksi nimitykseen vaikutti ratkaisevasti se, että hän oli Leonid Breznevinkin hyvä ystävä jo monen vuoden takaa.”

”Ustinov olikin koulutukseltaan insinööri, ja hankkinut kannuksensa Neuvostoliiton raskaan teollisuuden siirtämisessä Uralin taakse saksalaisten hyökättyä maahan. Hän oli miellyttävä, asiallinen ja harkitseva, ja vaikutti hyvin kyvykkäältä. Hän edusti Neuvostoliiton sisäpiiriä ja sen raskasta sarjaa, enkä sivumennen sanoen usko silloisen suurlähettiläs Stepanovinkin kyenneen yksinään syöttämään hänelle sitä paljon puhuttua ehdotusta yhteisistä sotaharjoituksista. Kyllä siellä oli isompia voimia takana, tosin ei var-

maankaan Neuvostoliiton virallinen ulkopoliittikka.”

”Kaiken kaikkiaan suomalaisten ja neuvostoliittolaisten tapaamiset olivat hengeltään miellyttäviä. Juttuja kerrottiin ja kaskuja veisteltiin, kalasteltiin, metsästeltiin ja tietysti saunottiin. Neuvostoliittolaiset olivat rentoutuneita suomalaisten virkaveljiensä seurassa, mutta minkäänlaista herramentaliteettia ei ollut havaittavissa, sen enempää kuin mielistelyäkään suomalaisten taholta. Venäläiset eivät esiintyneet ylimielisinä suurvallan edustajina, niin kuin voisi helposti kuvitella, vaan antoivat selvästi arvoa Suomelle, sen johtajille ja sotilaille.” Kouriintuntuva esimerkki tästä saatiin kerran Moskovan asemalla, kun Esa Seppänen oli kenraali Lauri Sutelan seurueessa tulossa vierailulle Moskovaan, Samassa junassa ollut SKP:n valtuuskunta joutui kiristelemään hampaitaan omassa vaunussa sen aikaa, että suomalaisten sotilaiden vastaanottoseuramiat marsseineen ja kunnianosoituksineen olivat ohi.

Esa Seppänen pysähtyy aprikoidaan neuvostojohtajien ja suomalaisten osapuolen omalaatuista suhdetta. ”Vaikka se täyttikin monet ystävyys tunnusmerkit, olisi ehkä oikeampaa puhua jonkinlaisesta rehdistä kollegiaalisuudesta saman ammattikunnan edustajien välillä. Suhde oli avoin, inhimillinen ja lämmin, ei virallisen jäykkä. Sitä oli mukava seurata. Oli tietenkin hienoa nähdä sekin, miten hyvin suomalaiset upseerit näistä tilaisuuksista selvisivät.”

”Minulle jäi omalta ajaltani korkeista neuvostoliittolaisista sotilasjohtajista erittäin positiivinen kokonaiskuva. Nyt en puhu vain tulkkitokemuksen nojalla, vaan kaikista muista vierailuihin liittyvistä järjestelyistä, joita ulkomaanosastoin upseerina jouduin tekemään. Muutoksia tuli pakostakin aika usein, eikä korkeilla vierailuilla ollut mitään ongelmaa suhtautua niihin asiallisesti, ilman mitään kiukuttelua. Yleisvaikutelma oli, että he olivat korkean tason ihmisiä, intelligenttejä ja huumorintajuksia, ja tekivät fiksuja kysymyksiä.”

Ulkomaanosastolla palveleminen ei tietenkään ollut pelkästään tulkkaamista. Suomi toteutti 1970-luvulla presidentti Urho Kekkosen johdolla puolueettomuuspolitiikkaa, ja Pää-

esikunnan ulkomaosaston tehtäviin kuului sotilaallisen puolueettomuuskuvan luominen ulkovaltoihin päin. Säännöt ja periaatteet olivat tiukat. ”Ensimmäinen niistä oli, että piti olla tasapuolinen sekä itään että länteen. Se oli presidentin vaatimus, jota puolustusvoimien johto vääjäämättä noudatti, ja istutti sen myös meihin ’operaattoreihin.’ Toinen periaate oli se, että ilmansuuntien sisälläkin piti olla tietynlainen tasapaino. Pääesikunnan ulkomaosasto oli eräänlainen puolustusvoimien ’ikkuna’, se piti yhteyksiä täällä palveleviin sotilasasiamiehiin ja järjesti vierailut kaikilla tasoilla.” Tasapuolisuutta toteutettiin vuosisuunnitelman puitteissa niin, että joka suuntaan ja joka tasolla oli tarkka balanssi.

”Puolueettomuus ei ole uskottavaa ilman päteviä puolustusvoimia. Ulkomaosaston kaikkiin töihin, kaikilla tasoilla, kuului olennaisena se, että puolustusvoimista, ja varsinkin sen koulutustasosta ja hengestä, annettiin hyvä kuva. Tämä oli erityisen tärkeää sotilasvierailuja suunniteltaessa ja järjestettäessä. Oman kokemukseni nojalla voin sanoa, että presidentti Kekkonen piti maanpuolustushengestä viestimistä erittäin tärkeänä. Hän perehtyi myös vierailujen vuosisuunnitelmiin, ja useassa tapauksessa näin itse, miten punakynä oli pyyhkäissyt pois jotakin, joka näytti presidentin mielestä horjuttavan tinkimätöntä tasapainoa.”

”Vierailusuunnitelmia noudatettiin

hyvin tiukasti. Vierailuohjelmat toteutettiin pikkupiirteisesti, eikä esimerkiksi Neuvostoliitto pyydelyt niihin muutoksia.”

Kaikki eivät ymmärtäneet, mikä pelin nimi oli, ja erityisesti venäläisten kanssa ammatikseen puuhaavaa saatiin katsoa pitkään. ”Erityisesti on harmittanut se, että kun yritti tehdä parhaansa, lyötiin otsaan leima - ’suometunut!’”. Kuvaava esimerkki tästä löytyy kenraaliluutnantti Vesterisen muistelmateoksessa - sitähan lainattiin sitten vuonna 2003 ilmestyneeseen ”Kylmän sodan kujanjuoksuun”. Ei minun, eikä kenenkään muunkaan tehtävänä ollut kerätä upseereita juotettaviksi Neuvostoliiton suurlähetystön saunailtoihin. Proseduuri oli se, että suurlähetystöstä tuli lista, jossa oli kutsuttavien nimet ja heille kutsukortit. Lista meni tiedustelupäällikölle, joka esitteli sen yleisesikuntapäällikölle. Joka ikinen kutsu ja joka ikinen kutsuttava käsiteltiin joka ikisellä kerralla vähintäänkin tällä tasolla. Sitten ulkomaosasto hoiti kutsumisen käytännön järjestelyt. Ulkomaosaston toiminta oli normaalia virkatyötä, eikä sooloilu olisi missään tapauksessa tullut kysymykseen. Kaikki oli suunniteltua jokaista puheenvuoroa myöten.”

”Tasapainon ylläpitämistä vaikeutti se, että lännen sotilaallinen edustus Suomessa oli määrällisesti niin paljon suurempi kuin Neuvostoliiton ja itäblokin. Vaati melkoista taiteilua, että saatiin pidettyä balanssi ilmaisuuntien

välillä, ettei päästy sanomaan meidän suosivan länttä ja hyljeksivän itää, tai päinvastoin. Kyllähän meidän toimintamme tietenkin oli kummankin suunnan suurennuslasien alla. Näiden asioiden yhteydessä on aina hyvä muistaa, että vastapelurit ovat korkeasti koulutettua väkeä, ammattimaisia tiedustelumiehiä, eikä virheitä parane paljonkaan tehdä. On kuitenkin sanottava, että erikoislaatuista asemaamme kyllä ymmärrettiin hyvin molemmilla puolin.”

”Puolustusvoimat oli 1970-luvulla järkähtämättömästi ylipäällikön puolueettomuuslinjan tukena. Kenraali Sutela oli Suomelle hyvin tärkeä mies tuohon aikaan monessa suhteessa, kenraali Junttila pätevänä tukenaan, ja tässä yhteydessä on asiallista mainita myös yepäälliköt, ensin kenraali Kanninen ja sitten kenraali Valtanen, sekä tiedustelupäällikkö, kenraali Heiskanen. Näiden miesten ketju oli presidentin ja meidän ulkomaosastolla työskentelevien välillä, ja kaikki pelasi todella hienosti.”

Everstiluutnantti Seppänen on ylpeä monivuotisesta luottamustehtävästään puolustusvoimien komentajan henkilökohtaisena tulkkina 1970-luvulla. Hän avusti sekä kenraali Leinosta että erityisesti kenraali Sutelaa näiden vierailulla Neuvostoliitossa, ja oli Sutelan mukana myös Unkarissa ja Ranskassa. ”Oli hienoa nähdä, miten arvostavasti Suomen puolustusvoimien komentajaan suhtauduttiin näillä vierailulla”, Seppänen tähdentää. Erityisesti Seppänen muistelee Sutelan lomamatkaa marsalkka Ustinovin luksusdatshalle Mustanmeren rannalle Suhumiin syyskuun lopulla 1978. Matka oli turvallisuuspoliittisesti hyvin merkittävä, koska se tapahtui muutaman kuukauden kuluttua siitä, kun Ustinov oli Kultarannan saunassa tehnyt pahaenteisen ehdotuksensa yhteisistä sotaharjoituksista ja saanut Kekkoselta vastaukseksi ”yhteislöylykutsun”.

Sutelan lomamatkan alussa Moskovassa oli Ustinovin esikunnassa neuvottelu, jossa Sutelalle tehtiin uudelleen sama ehdotus. ”Hykertelin itsekseni ’kirjurina’ tyytyväisenä, kuullessani, miten pieni Suomi otti toisen torjuntavoiton suuresta naapuristaan. Ei keskustelusta puuttunut huumoriakaan. Kun Ustinovin oikea käsi, yepäällik-

Esa Seppänen kenraali Lauri Sutelan tulkkina.

kö marsalkka Ogarkov tiedusteli Lapin puolustuksen tilaa, Sutelan mukaan ottama Pohjois-Suomen sotilasläänin komentaja kenraaliluutnantti Magnus Haaksalo räväytti, että ”kyllä se kunnon on, mutta eniten huolestuttaa tuo eteläraja!”. ”Manun” hurtti huumori kirvoitti pingottuneen hymähdyksen neuvostopuolella pöytää eikä Ogarkovinkaan auttanut muuta kuin sanoa, että ”no, miettikää nyt ainakin asiaa”. Sen tapaamisen jälkeen Neuvostoliitto ei enää palannut sotaharjoitusehdotukseensa.

Seppänen siirtyi täysinpalvelleena reserviin ja idänkaupan tehtäviin vuonna 1980 ja vaikutti Moskovassa peräti 11 vuotta. Palattuaan Moskovasta ja ”eläköidyttyään” toisen kerran 1999 Seppänen on paneutunut jatkaamaan töiden takia kesken jäänyttä tutkimus- ja kirjoitustyötään. Ensimmäinen kirja Sissisota - aikamme sota herätti aikanaan (1971) melkoista huomiota ja sai maolaisuutta ja Che Guevaraa ihannoivat taistolaisnuoret avoimesti kadehtimaan, että ”taantumuksellisten puolustusvoimien edustaja oli tunkeutunut heidän revierilleen ja ehtinyt tekemään aiheesta kirjan ennen heitä”.

Sotakorkeakoulun diplomityön pohjalta kehittynyt kirja on läpileikkaus nykyaikaisesta kansansodasta, erityisesti Indokiinan (Vietnam) ja Algerian sotien kokemusten valossa. Seppänen painottaa tämänkaltaisten sotien yhteiskunnallista luonnetta - sotaa käydään väestön keskuudessa, joten se on vain osittain sotilaallinen asia. Hän kiinnittää huomiota terrorismiin, jota eri puolilla maailmaa käydyissä kansansodissa ja sissisodissa on käytetty keinona toiminnan laajentamiseksi tai sen korvaamiseksi, kun voimat eivät ole riittäneet tai poliittinen tilanne ja päämäärät ovat sitä edellyttäneet. Afganistanin, Tshetshenian ja Irakin tapahtumien valossa Seppänen 30 vuotta sitten tekemä analyysi on täysin ajankohtainen sillä erotuksella, että terrorismin rooli on tullut entistä keskeisemmäksi. ”Jo ranskalaiset sanoivat aikoinaan Indokiinassa ja Algeriassa, että on vaikea voittaa sotaa, kun ei tiedä, kuka on vihollinen ja milloin ja mistä se iskee. Juuri siksi terrorismia on vaikea nujertaa ja terroritekojen suorittajat ovat aina askeleen edellä. Onkin syytä muistaa - ja sen on tilanteen kehi-

Esa Seppänen Tasavallan presidentin Urho Kekkosen tulkkina.

tys Tshetsheniassa, Irakissa ja Israelissa jo karvaasti osoittanut - että terrorismia on mahdotonta tukahduttaa asevoimin. Se on mahdollista ainoastaan kellosepäntarkalla tiedustelu- ja poliisityöllä sekä yhteiskunnan sosiaalisten olojen parantamisen avulla. Se taas on hyvin monimutkainen ja pitkäaikainen poliittis-sosiaalinen prosessi.”

Nykyään Seppänen käyntikortissa lukee ”kirjailija”. Sissisotakirjaa ja muisteloita adjutanttijalta - Adjutantina Kekkosen linjalla (1982) - on seurannut kaksi teosta: Neuvostoliiton luhistumisesta ja sen jälkeisistä dramaattisista tapahtumista kertova ”Kuuma elokuu, musta lokakuu Moskovassa...” (2001) ja venäläisen ”Avaran sielun” syväluotaus ”Avaran sielun anarkia (2002)”. Nämä kirjat palkittiin viime vuonna kenraali Hannes Ignatiusen kadettisäätiön stipendillä.

Viides kirja, lokakuussa 2004 Tammen kustantamana ilmestynyt ”Miekkailija vastaan tulivuori” on ollut tähänastisista suuritöisin. Siinä Seppänen on porautunut syvälle presidentti Kekkosen ja Neuvostoliiton päämiehen Nikita Hrustshevin värikkääseen henkilökohtaiseen suhteeseen. Työn alla on jo seuraava osa - Kekkosen, Brezhnevin ja Kosyginin välisten suhteiden analyysi. Hän luonnehtii henkilökuvien myötä myös Neuvostoliiton kehityskaarta ja

sen taantumista Brezhnevin aikana kohti luhistumista, ja sitäkin, mitä kuormia uusi Venäjä niiltä ajoilta vielä kantaa mukanaan.

”Maailma muuttuu, valtiot nousevat ja luhistuvat, mutta ihmiset ja kansat pysyvät,” sanoo Esa Seppänen. Turvallisuutta voidaan kehittää vain yhteistyöllä. Sen edellytys on keskinäinen ymmärrykseen, eikä sitä voi syntyä ilman yhteistä konkreettista tai symbolista kieltä. Suomella on edelleenkin ainutlaatuinen asema tärkeässä kulttuurisessa ja sotilaallisessa rajamaastossa, eikä kansainvälisyyden ja kielitaidon merkitystä saa missään olosuhteissa aliarvioida eikä unohtaa. ”Ei Suomikaan voi maantieteelle mitään”, Seppänen kiteyttää. □

Opiskelu

NATO Defence Collegessa

Hakumenettely ja valmistautuminen

Lähetin marraskuun 2003 alkupäivinä hakemukseni kurssille Maanpuolustuskorkeakoulun ilmoituksen perusteella. Haastattelu oli marraskuun puolivälissä ja ilmoitus kurssille hyväksymisestä tuli joulukuun alkupuolella. Tiedoksi saannista kurssin alkamiseen oli tasan kaksi kuukautta ja monia asioita oli järjestettävä.

Kurssille osallistuminen edellyttää melkoista paperisotaa virastojen, vakuutusyhtiöiden ja ulkomaisten edustustojen kanssa. EU-jäsenyydestä ja Schengenin sopimuksesta on todellista hyötyä, etenkin kun vertailee eräiden muiden maiden opiskelijoille asetettuja viisumivaatimuksia.

Ennen kurssin alkua tein Roomaan lyhyen järjestelymatkan, jonka pääasiallinen tarkoitus oli vuokrata asunto ja hoitaa muita opiskeluun liittyviä käytännön asioita. Samalla toimitin perille ilmoittautumislomakkeen, jossa tulee antaa verrattain laajat tiedot kurssilaisesta ja hänen taustoistaan sekä vakuuttaa vaadittujen asioiden olevan hoidettu, rokotuksia myöten. Koulu oli järjestänyt kolmen asettamani vaatimuksia paremmin tai huonommin vastaavan asunnon näytön. Sopiva asunto löytyi ja asia alkoi edetä vuokraamisjärjestelyjä hoitavan agentuurin kanssa.

Kotimaan asioiden saaminen valmiiksi ennen lähtöä näytti kovin kiireiseltä, mutta kaikki ajateltavissa oleva tuli kuntoon ilman suurempia kommeluksia.

NATO Defense College

NATO Defense College (NDC) on NATO:n ylintä opetusta antava NAC:n

Kirjoittaja opiskeli ainoana suomalaisena Roomassa NATO Defense Collegen Senior Course 104:lla helmikuusta heinäkuuhun 2004. Vuodesta 1996 lähtien Suomi on lähettänyt oppilaitokseen yhden opiskelijan vuodessa eli joka toiselle kurssille. Toiminta tuli mahdolliseksi Suomen liittyttyä mukaan NATO:n PfP-yhteistyöhön.

(NATO Council) alainen ja sotilaskomitean (Military Committee) ohjauksessa oleva oppilaitos, joka sijaitsee Roomassa. NDC:n kurssitarjontaan kuuluu kolme perusmodulia:

- General/Flag Officers' Course (GFOC, 1 viikko), joka on kenraalitasolle suunnattu tiivis, yleistiedot ja tilannekuvan päivittävä paketti,
- Integrated PfP/OSCE -kurssi (IPOC, 2 viikkoa), rauhankumppanuusmaille (Partnership for Peace, PfP) tarkoitettu lyhyt kurssi sekä
- Senior Course (SC, 5 kuukautta), laitoksen lippulaiva.

Lisäksi oppilaitos järjestää vuosittain useita seminaareja, neuvottelutalouksia ja eri teemoihin keskittyviä lyhyitä kursseja. Koululla oli myös vierailuvia tutkijoita lähinnä NATO-maista.

Koulun organisaatioon kuuluu johto, esikunta ja tiedekunta opinto-ohjaajineen (Faculty Adviser).

Johtajana oli ranskalainen kenraaliluutnantti, jonka vaikutuksesta ranskan kieltä korostettiin ajoittain voimakkaastikin. Johtajan alaisena oli paikallisesta tuesta vastaava italialainen apulaisjohtaja sekä kaksi prikaatikenraalia (Iso-Britannia ja Puola), jotka vastasivat akateemisesta ohjelmasta. Johtoon kuuluu myös dekaani (USA), joka valvoi akateemisen koulutuksen

tasoa. Pestit ovat määräaikaista ja niitä kierrätetään eri NATO-maiden välillä. Esimerkiksi seuraavan koulun johtajan ilmoitettiin tulevan Belgiasta.

Laajahkoon esikuntaan kuuluvat monipuoliset toimistot sekä erityinen Members' section, joka hoiti ja avusti opiskelijoiden kurssiin ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa kuten asunnon vuokraus, autovuokraus, hotellivaraukset jne. Osalla NATO-maista on lisäksi erillistä tukihenkilöstöä. Koulu sijaitsee kaupungin eteläosassa olevalla varuskunta-alueella. Nykyinen rakennus on rakennettu viisi vuotta sitten ja sen tilat ovat erittäin siistit ja varustelu ajanmukainen. Luokkien, auditorioiden ja toimistojen lisäksi käytössä on pieni "kenttäkauppa", kahvio ja ruokala sekä kuntosali ja kenttiä eri pallopeleihin.

Opetusohjelman läpiviennissä olivat näkyvimmissä tehtävissä eri NATO-maista tulleet everstin tai lähetystöneuvoksen arvoiset tiedekuntaohjaajat. He vastasivat opintojaksojen käytännön toteutuksesta sekä ohjasivat komiteoiden ja työryhmien työskentelyä.

Senior Course

Senior Course on tarkoitettu jäsenmaiden sekä PfP- ja Mediterranean Dialogue -maiden everstiluutnantti/eversti-vaiheessa oleville upseereille, puolustus- ja ulkoasiainhallinnon vir-

kamiehille sekä diplomaateille. Kaikille kurssilaisille yhteinen nimittäjä on lisäksi ”toiminta tulevaisuudessa puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kansallisissa ja kansainvälisissä avaintehtävissä”.

Kurssin sisältö on puolustus- ja turvallisuuspoliittisten suhteiden, toimintamallien ja aiheiden käsittelyä strategisella tasolla. Operatiivisen, taktisen tai teknisen tason asioihin ei puututa, joskin meneillään olevien operaatioiden vaikuttimia, tilannetta ja vaikutuksia arvioidaan.

Ensisijainen tavoite on antaa käsitys NATO:n toiminta- ja ajatusmalleista, arvioida turvallisuuspoliittista kehitystä sekä siitä liittoumalle johtuvia haasteita. Tällä annetaan valmiuksia työskentelyyn liittokunnan eri esikunnissa tai kotimaisissa tehtävissä, joissa käsitellään NATO-asioita. Yllättävän pieni osa opiskelijoista sijoittui kurssin jälkeen kyseisiin tehtäviin.

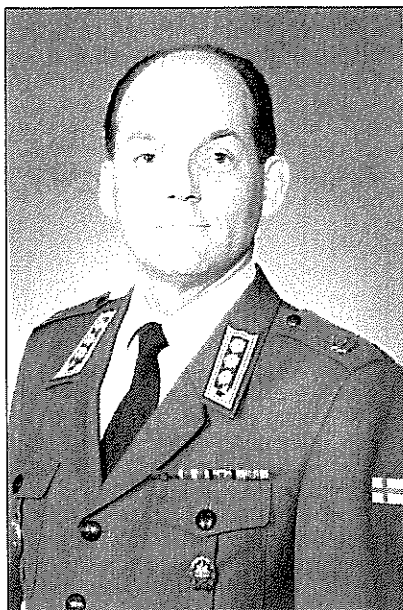
Toinen arvokas tavoite on luoda henkilökohtaiseen tuntemiseen perustuvia yhteistoimintasuhteita kurssin jäsenten välille, eli verkottua. Sosiaalinen kanssakäynti on hyvin tärkeä osa kurssia ja valmentaa oppilaita kansainvälisen esikunnan ilmapiiriin.

Oppilaista tehdään väli- sekä loppuarviointi, joiden keskeisimmät kriteerit ovat henkilön aktiivisuus, kyky ja taidot toimia ryhmässä ja sen erilaisissa tehtävissä, käytettävyyden kansainvälisiin tehtäviin sekä kielitaito.

NATO Defence College järjestää ennen varsinaista kurssia neljän ja kahden viikon mittaiset englannin kielen tehokurssit. Kurssin alussa on pakollinen kielen tasokoe, jonka perusteella valitaan kurssilla opiskeltava kieli sekä tasoryhmä. Riittävän englanninkielen tason omaavat voivat halutessaan opiskella ranskaa tai italiaa.

Kurssia edeltäen opiskelija veloitetaan suorittamaan internetissä 8-10 tuntia työskentelyaikaa vievä opetuspaketti, joka käsittelee NATO:n organisaatiota ja toimintaa. Tämä myös tarkastettiin kurssin alussa, mistä aiheutui muutamille ”laiskanläksyjä”.

NDC käyttää ns. komitea-järjestelmää opetusohjelman ja muiden toimintojen läpiviennissä. Kurssi jaettiin yhdeksään komiteaan, joissa oli 9-10 jäsentä sekä opinto-ohjaaja. Opiskelijat toimivat vuorollaan puheenjohtaja-

Timo Rotonen

na. Työryhmään valittiin myös sihteeri sekä vapaa-ajan toiminnasta vastaava. Komiteassa tuli aina saavuttaa konsensus NATO:n päätöksentekomallin ja periaatteiden mukaisesti.

Jokainen työpäivä alkaa klo 08 pakollisella englannin, ranskan tai italian oppitunnilla. Ennen varsinaisia luentoja komitea kokoontuu käsittelemään päivän aihetta tunnin ajaksi. Jokaisen opiskelijan tulee itseopiskeluna perehtyä aiheeseen lukemalla ennalta jaettu, yleensä 20-50 sivun laajuinen aineisto. Työtä komiteassa johtaa puheenjohtaja ja keskustelun alustaa nimetty asiantuntija, ”expert of the day”. Expertin tehtävänä oli myös lukea ”pakollisen materiaalin” lisäksi suositeltu lisäaineisto ja laatia lyhyt kirjallinen esitys keskustelun pohjaksi ja muille jaettavaksi.

Luentoja oli päivittäin yleensä yksi tai kaksi, joskus harvoin kolme. Luennoitsijat olivat useimmiten erittäin korkeatasoisia ja joukossa oli myös NATO-kriittisiä esiintyjä. Luentosalissa vallitsi ”Chatham House Rule”, eli luennoitsijaa ei saa nimellä lainata salin ulkopuolella. Ehkäpä juuri tämän säännön vapauttamassa tunnelmassa esitettiin ajoittain yllättävänkin reippaita kannanottoja ja mielipiteitä.

Lunnon jälkeen oli kahvitauko, jonka yksi komitea vuorollaan isännöi keskustellen luennoitsijan kanssa päivän aiheesta. Tauon jälkeen seura-

si ”Q&A”, kysymys- ja vastaustunti. Lounaalla muutamia kurssilaisia aterioidi koulun johdon ja päivän vieraillevien opettajien kanssa syventäen aihetta lisäkeskusteluihin.

Komitea käsitteli päivän päätteeksi aihetta syventävässä keskustelussa ja täytti arviointilomakkeen, jossa arvioitiin ennakkolukemisenä annettu materiaali, luennot, ”Q&A:t” ja luennoitsija sekä mitä aiheesta opittiin. Lomake lähetettiin opettajistolle. Arvioinnissa käytettiin skaalaa erinomaisesta huonoon. Heikon arvosanan saaneen luennoijan käyttö saattoi jäädä lyhyeen. Työskentely päättyi yleensä noin klo 15.30-16.30.

Useimpien opintojaksojen päätteeksi laadittiin aiheesta 3-5 sivun mittainen kirjallinen analyysi joko ryhmä- tai yksilötyönä.

Komiteat laativat lisäksi tutkimustyön, joka esiteltiin muulle kurssille opintojen loppuvaiheessa. Ensisijainen tarkoitus on konsensus-periaatteella toimivan työskentelyprosessin omaksuminen ja vasta seuraavana tulee tieteellinen tutkimus. Työ on yleensä noin 25 sivun mittainen tiivis kirjallinen esitys, mutta myös uusia menetelmiä kokeiltiin. Olin itse komiteassa, jonka lopputyö muotoiltiin kokeilumielessä perinteistä tiiviimmin. Tutkimuksessa arvioitiin NATO:n menettelytapoja veden puutteesta aiheutuissa kriiseissä: ”How should NATO respond to potential security challenges arising from water management issues in the Tigris-Euphrates basins?”.

Senior Course 104 tarkemmin

SC 104:lle osallistui 83 henkilöä 33 eri maasta - kurssi oli kirjavuudessaan tiettävästi ennätys collegen historiassa. Naisia oli 6 ja loput 77 miehiä. Upseereita oli noin 70 prosenttia, muiden ollessa eri ministeriöiden virkamiehiä. Koulun pyrkimyksenä on ollut lisätä siviiliopiskelijoiden osuutta. Osallistujien odotetaan olevan kokeneita oman alansa asiantuntijoita ja perehtyneitä ajankohtaisiin poliittisiin, taloudellisiin ja sotilaallisiin kysymyksiin.

Alkuvaiheen järjestelyihin käytettiin pari päivää. Ensimmäinen päivä aloitettiin englannin kielen tasokokeel-

la, jolla määritettiin kurssilla opiskeltava kieli. Tarjolla myös oli italiaa tai ranskaa. Opiskelijoiden kielitaito vaihteli melkoisesti ja uskoakseni osalla oli ajoittain suuria vaikeuksia seurata opetusta, joka annettiin englanniksi suoraan tai ranskasta käännettynä. Ranskankieliset saattoivat seurata luentoja koko ajan myös omalla kielellään.

Oppilaat ryhmiteltiin yhdeksään komiteaan, joissa päivittäinen työskentely tapahtui. Komitean kasaamisessa oli useita kriteereitä; samaa kansallisuutta olevia ei sijoitettu yhteen, kaikissa tuli olla NATO-maiden edustajia ja englantia äidinkielenään puhuvia, jne.

Kurssi jakautui moduuleihin ja edelleen kymmeneen opintojaksoon, joista kaksi oli opintomatkoja. Opintojaksojen aikana käsiteltiin esimerkiksi seuraavia aiheita:

- kansainvälisten lakien ja normien keskinäinen asema ja merkitys turvallisuusympäristöllemme,
- teknologian aiheuttama ”vallankumous” sotilaallisessa ympäristössä,
- median rooli ja vaikutus turvallisuusasiassa,
- globalisaatio eri ilmentymineen, uskonto ja ääri liikkeit,
- kansainvälisen turvallisuuden alalla toimivat järjestöt ja siihen läheisesti vaikuttavat muut toimijat,
- YK:n rooli rauhan ja turvallisuuden rakentamisessa,
- EU:n toimintamallit, tavoitteet ja muuntumistarpeet; erityisesti suhteet NATOon,
- transatlanttisen yhteyden taustat ja tulevaisuudennäkymät,
- kansainvälisen talousjärjestelmän rakenne sekä vuorovaikutus turvallisuusrakenteiden kanssa,
- NATO:n rakenteiden kehittyminen historiasta nykypäivään, muutosten tavoitteet ja arvio organisaation toimivuudesta. Suunnitteluperiaatteet ja -prosessi toiminnan eri aloilla, yhteistoiminta EU:n kanssa
- NATO:n arvot ja niiden kehitys kylmän sodan päättymisestä nykypäivään, koheesion ja hajaannuksen aiheita, mm. terrorismin vastaisen sodan ja Irakin sodan vaikutukset NATOon,

- NATO:n muutosprosessi, sen edistyminen verrattuna asetettuihin tavoitteisiin,
- NATO:n ja Venäjän suhteet. Läpiluotaus kylmän sodan päättymisestä nykypäivään, yhteistoiminnan muodot, merkitys osapuolille ja arvio kehityksestä,
- NATO:n ja Ukrainan suhteet,
- turvallisuustilanteen kehittyminen Euroopassa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Rauhankumppanuuden kehittyminen Keski- ja Itä-Euroopassa sekä muissa Pfp-maissa. Odotukset ja painotukset NATO:n ja EU:n suuntaan,
- ympäristömuutoksista ja resurssien puutteesta johtuvien strategisen tason ongelmien vaikutus turvallisuuteen (kasvihuoneilmiö, energia, vesi, ravinto, taudit) ja
- väestönkasvu ja muuttoliike/pakolaiset, terrorismi ja järjestäytyneet rikollisuus, massatuhoaseiden hallitsematon leviäminen, asevalvonta.

Kolmen vuorokauden mittaisessa ”sotapelissä” käytiin kansainvälisen yhteisön neuvotteluja kuvitellun kriisin ratkaisemiseksi. Siihen sisältyi menettelytapoihin ja kulttuuriin opastavia luentoja. Sotapelissä nähtiin kiihkeää eläytymistä ja todellisia luonnenäyttelijöitä.

Opintomatkoja tehtiin yli kymmenen maahan. Kaikissa kohdemaissa esiteltiin kansallisia turvallisuuspoliittisia näkökulmia sekä suhdetta liittokuntaan.

Opintojaksojen pituudet vaihtelivat muutamasta päivästä runsaaseen kahteen viikkoon. NATO:n työskentelyrutiinien ja toimintamallien kuivakkaat esittelyt saivat turhankin paljon aikaa, kun vastaavasti kokonaisten mantereiden läpi saatettiin laukata päivässä.

Kohdemaiden korkeatasoisissa esityksissä ja keskustelutilaisuuksissa tutustuttiin maiden ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan sekä asevoimiin. NATO:n esikuntiin tutustuttiin Belgiassa ja USA:ssa. Belgiassa tutustuttiin lisäksi EU:n rakenteisiin ja USA:ssa vierailtiin Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa. Kurssitoverini kertoivat nähneensä presidenttimme vierailumme aikana YK:ssa. Koska en itse häntä nähnyt saati tavannut, täytyi vain luot-

taa kerrottuun tietoon, joka tosin varmistui myöhemmin. Tämä kertonee jotakin Suomen tunnettavuudesta maailmalla.

Kurssin ohjelmaan kuului viikottain Art & History -kurssi, erilaisia sosiaalisia tapahtumia sekä erityistilaisuuksia, kuten Paavin vastaanotto kahdesti. Perheille ja puolisoille oli omaa ohjelmaa. Puolisot saivat myös osallistua luennoille, tosin ilman oikeutta esittää kysymyksiä tai osallistua keskusteluun. Kyseessä oli ensimmäinen kokemani kurssi, johon puolisoa ja perhettä suorastaan kehoitettiin osallistumaan.

Missä Suomi on maailmankartalla

Jokaista aihetta käsiteltäessä selvitetiin, kuinka se vaikuttaa liittokuntaan ja kuinka sen tulisi reagoida, mutta toimenpiteiden yksityiskohtiin NATO:n organisaatiossa ei puututtu. Enemmänkin pyrittiin selvittämään, kuinka NATO ajattelee eri asioista - tämä on sitä paljon mainostettua strategiaa. Luennoilla tuli myös esiin NATOLle kriittisiä näkökantoja. Myös jäsenmaiden keskenään erilaiset näkökannat tulivat selvästi esille useissa yhteyksissä. Eriytyisesti kurssin alkuvaiheessa NATO-maiden osallistujien asenne oli usein jopa ärsyttävän kriittikön.

Vaikka osa aiheista ei kovinkaan läheisesti sivua Suomen asemaa, lähipiiriä tai intressejä, oli mielenkiintoista muodostaa niistä henkilökohtainen suomalainen näkökulma, joka monestikin poikkesi valtavirrasta. Tietysti Suomella on aktiivisena kansainvälisenä toimijana oikeus ja velvollisuus olla kiinnostunut laajasti ympäristön tapahtumista ja kehityksestä.

Suomen turvallisuuspoliittinen historia ja aktiivisuus kansainvälisessä toiminnassa tunnettiin melko hyvin. Suomen, kuten muidenkin eurooppalaisten puolueettomien/liittoutumattomien maiden turvallisuuspoliittista asemaa ja sen perusteita ihmeteltiin säännöllisesti. Varsinkin uusien NATO-jäsenten liittymisen jälkeen (1.4.2004) esitettiin lähes päivittäin kysymys Suomen liittymisestä NATO:n jäseneksi. Vastaavasti kiihkeissä debateissa oli mahdollisuus hieman sarkastisestikin heittää vastakysymyksiä EU:in kuulu-

Virkapukujen kirjoa bussin takaosassa. Mukana matkalla ainakin Saksa, Belgia, Kroatia, Liettua, Tšhekki, Ranska ja Kreikka.

vien NATO:n jäsenmaiden edustajille, kummalle turvallisuuspoliittiselle pilarille tulevaisuutta rakennetaan. Rajallisten resurssien käytössä kun vaikutti olevan ristiriitaisuuksia ja molempiin liittoihin on kuitenkin sitouduttu. Tässä suhteessahan Suomen asema ja asetelma on toistaiseksi selkeämpi.

Kotimaassa oli juuri ennen kurssille lähtöä viritelty keskustelua NATO-jäsenyydestä, mikä antoi ajankohtaisen ja mielenkiintoisen taustan. Ennen Istanbulin kokousta maailmalla arveltiin yleisesti oven jopa sulkeutuvan uusien jäsenmaiden edessä esimerkiksi NATO:n päätöksenteon vaikeutuksessa ja sirpaloituessa liiaksi. Toisaalta kotimaassa taas esitettiin nirsonlaisia kannanottoja samastumisesta mahdollisiin seuraavaan liittymisaallon valtioihin. Loput kolme ”EU-nelosista” eli meidän lisäksi liittoutumattomat maat Irlanti, Itävalta ja Ruotsi sekä vielä Sveitsi kelpaisivat ilmeisesti näiden ajattelijoiden mielestä seuraksemme. Menevätkö sinne omia menojaan? Irakin sota, sen NATO:n jäsenvaltioiden mielipiteitä jakava vaikutus sekä erityisesti terrori-isku

Madridissa loivat mielikuvan lähes konkurssikypsästä ja moniongelmaisesta klubista. Näyttipä melkein, että kotimaista päätöksentekoa 10-15 vuotta viivyttämällä oltaisiin ehkä tilanteessa, jossa ei NATOa enää ole - ei siis myöskään tarvetta keskustella tai päättää mistään. Tänä päivänä liittokunta on taas palannut hieman normaalimpaan olotilaan ja käymätön keskustelukin on edessä.

Liittokunnan kiinnostuksesta ja kelpoisuudestamme jäseneksi kertonevat jotakin NATO:n pääsihteerin Jaap de Hoop Schaefferin ensin kurssin päätöstilaisuudessa pitämässään puheessa ja sitten henkilökohtaisesti esittämät vakuutukset: ovi on avoinna Suomelle! Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004 jättää myös oven ainakin raolleen - käveläkään siitä vielä jonakin päivänä sille, jää nähtäväksi.

Suomalaisena upseerina sain taas vahvistuksen aikaisemminkin kansainvälisissä yhteyksissä muotoutuneelle mielikuvalleni sotilaallisen toimintakulttuurimme korkeasta tasosta. Rationaalinen ja tavoitehakuinen tapa lähestyä

ja käsitellä asioita tuottaa nopeasti tulosta moniin muihin huutoäänestyksiin ja loputtomiin ”diskuteerauksiin” verrattuna. Kellon tuntemus ja aikakäsitys ovat meillä jo pienestä pitäen opittuina sisäänrakennettuja ominaisuuksia, joista monissa kulttuureissa ei ole häivähdyttäkään. Meidän opeillamme varmasti pärjätään maailmalla ja ollaan tehokkaita missä tahansa vertailuryhmässä.

Palattuani takaisin kotimaahan on aika moni kysynyt, mitä kurssilla opetettiin ja mitä itse opin. Vastaus ei ole yksinkertaisesti muotoiltavissa. Lukiessani selontekoa 2004, huomasin juuri saaneeni puoli vuotta opetusta erityisesti toimintaympäristöä käsittelevän luvun 2 aiheista. Opetuksesta johdettuina päätelminä ja suomalaisena tulokintana totesin myös muodostaneeni pääosan luvun 3 sisällöstä. Muissakin luvuissa oli helppo löytää opetuksesta tuttuja alueita. Tietysti kaikkein helpointa olisi ollut vastata kysymyksiin: opin elämää. □

Baltian maiden yhteinen Maanpuolustuskorkeakoulu

The Baltic Defence College - monikansallinen NATO:n koulutuskeskus

Jatkokoulutuskeskuksen synty

Kesäkuussa vuonna 1997 Pohjoismaiden ja Baltian puolustusministerit päättivät yhteisessä tapaamisessaan perustaa pikaisesti projektin, jonka tavoitteena oli vanhemmille esikuntaupseereille suunnatun koulutuksen aloittaminen. Perustettiin The Baltic Defence College (BalDefCol). Koulun päämääränä oli antaa opetusta ja kehittää avoimia ja riippumattomasti ajattelevia yleisesikuntaupseereita, jotka kykenisivät ymmärtämään ja analysoimaan erilaisten sotilasorganisaatioiden käyttöä eri tyyppisissä sodissa ja kriisiajan tehtävissä sekä myös monikansallisissa kriisinhallintaoperaatioissa.

Myöhemmin päätettiin yhdistää resursseja ja kouluttaa myös kansallisen turvallisuuden ja puolustuspolitiikan parissa työskenteleviä siviilivirkamiehiä erityisesti heille suunnitelluilla kursseilla hyödyntäen koulun opettajakuntaa ja esiupseereille suunnattua koulutusta.

Kesäkuussa vuonna 1998 Baltian maat ja näitä maita tässä projektissa taloudellisesti tukevat valtiot allekirjoittivat yhteistoimintamuistion BalDefCol-projektin tehtävästä, hallinnosta ja taloudellisesta tukemisesta. Helmikuun lopulla vuonna 1999 tehtiin virallinen päätös koulun perustamisesta Tarttoon Viroon. Elokuussa 1999 alkoi koululla ensimmäinen esiupseerikurssi. Helmikuussa vuonna 2001 alkoi ensimmäinen siviilihenkilöstölle suunnattu kurssi. Elokuussa vuonna

Varhain 1990-luvun alussa kaikkien kolmen Baltian maan puolustusministerit hyväksyivät tosiasian, että upseerien ja erikoishenkilöstön koulutuksessa tarvitaan yhteistyötä. Millään yksittäisellä maalla vähäiset taloudelliset voimavarat eivät mahdollistaneet oman esiupseeritasoisen jatkokoulutuskeskuksen perustamista. Nyt vaadittiin toimenpiteitä, ja ne johtivat tuloksiin.

2001 alkoi ensimmäinen vanhemmalle päällystölle suunnattu, niin sanottu everstikurssi. Projekti oli saavuttanut ensimmäisen osatavoitteensa yhteisin ponnisteluin.

Minulla oli hyvin mielenkiintoinen tilaisuus toimia Viron Tartossa sijaitsevan Baltian maiden yhteisen Maanpuolustuskorkeakoulun (BalDefCol) Taktiikan laitoksen (Operations Department) johtajana 30.7.2002 - 30.6.2004 välisenä aikana.

Aloittaessani komennukseni hyvin lyhyellä varoitusaajalla heinäkuun lopulla vuonna 2002 BalDefCol:n kurssien opetusohjelmien ja opetuksen kehittämisessä oli alkamassa koulun historian suurin muutosvaihe. Taktiikan ja operaatiotaidon opetus oli aiemmin toteutettu varsin matalalla tasolla, opetusta annettiin pääosin komppanian ja pataljoonan tason harjoituksina sekä näitä tukevana lyhyinä yleisen tason opetuspaketteina. Taktisia yksityiskohtia ja komentajan sekä esikunnan ongelmia itse varsinaisen prosessin - taistelun - aikana ei opetuksessa juuri käsitelty,

mutta taistelun suunnitteluprosessiin erivaiheiden esittelyineen ja esikuntaupseereiden tehtäviin sekä tilaneselostuksen muotoseikkoihin oli keskitytty aiemmassa opetuksessa jopa liikaakin. Operaatiotaitoa ei koulussa opetettu. Saman aikaisesti Baltian maiden NATO-jäsenyys oli vain ajan kysymys. Tämä sitten toteutuikin 1.4.2004 alkaen.

Koulun opettajakunta perustuu aiemman BalDefCol-projektin kahdentoista tukijavaltion lähettämään upseeriin, joiden komennus kestää keskimäärin kaksi vuotta. Kun saavuin koululle heinäkuussa 2002, huomasin pääosan alaisistani olevan samassa tilanteessa kuin itsekkin, muuttamassa perheineen Viroon ja samaan aikaan hakevan tietoa omista tehtävistään ja omasta asemastaan koulun organisaatiossa.

Johtopäätöksensä siis oli, että edessä olisi paljon töitä hyvin lyhyellä valmisteluajalla. Taktiikan ja operaatiotaidon opetusta olisi muutettava teoreettisesta käytännönläheisemmäksi ja kehitettävä vastaamaan Baltian maissa

kehittävien asevoimien rakennetta ja käyttöä osana sotilasliittoa. Kaiken opetuksen tulisi perustua olemassa oleviin NATO:n dokumentteihin ja ohjesääntöihin. Lisäksi uudistetun opetusmateriaalin tekemisessä oli kiire, sillä jo elokuussa 2002 alkavan kurssin opetus tulisi aloittaa uudistettujen periaatteiden mukaisesti.

Työ alkaa ja tehtäväkenttä laajenee

Koulun johtaja, tanskalainen prikaatikenraali Michael H Clemmesen, antoi minulle aluksi tehtävän valmistella ja johtaa pelkästään maavoimien taktiikan opetusmekanisoidun prikaatin puitteissa. Yhtään valmista karttajarjoitusta ei ollut arkistoituna aiemmilta vuosilta, koska harjoitukset olivat keskittyneet alemmalle tasolle. Vastaavasti kaikki harjoituksiin tarvittava opetusmateriaali oli laatimatta. Kaiken lisäksi Baltian maiden asevoimilta puuttui doktriini, johon taktiikan opetus tulisi perustaa. Keskusteluissa Clemmesenin kanssa kävi ilmi, että operatiivisen tason harjoitukset eivät kuuluisi minun osastoni tehtäviin, vaan niistä vastaisi myöhemmin syksyllä perustettava erillinen uusi osasto, Joint Operations Department.

Laadin nopeasti suunnitelman mitä harjoituksia tulimme toteuttamaan ja millainen runko-ohjelma edeltäisi kutakin harjoitusta. Lisäksi otin yhteyden Viron, Latvian ja Liettuan asevoimien esikuntapäälliköihin ja sovin doktriiniseminaarin järjestämisestä keväällä 2003 yhdessä NATO:n alueesta vastaavan armeijakunnan esikunnan esikuntapäällikön, tanskalaisen prikaatikenraali Karl-Eric Nielsenin kanssa. Hän suhtautui esittämiini ajatuksiin myönteisesti ja siellä oltiin heti mukana avustamassa valmistelujani. Syksyn kuluessa yhteistyöni prikaatikenraali Nielsenin kanssa syveni entisestään ja hän osallistui yhdessä lähimpien esikuntaupseereidensa kanssa mainittuun doktriiniseminaariin.

Koulun johtajan suunnitelmana oli aluksi, että osastoni olisi ollut osa laajempaa operaatio-osastoa (Joint Operations Department), johon oli jo määrätty johtajaksi meriupseeri Romanian laivastosta. Pian vuoden vaihteen jälkeen 2002/2003 minut määrättiin tämän laajimman osaston johtajaksi. Samalla

Seppo Soikkeli

sain tehtäväkseni suunnitella ja johtaa taktiikan opetuksen lisäksi NATO:n operaatioiden opetus ja myös kaikkein laajimmat harjoitukset. Tämän tehtävän valmistelin ja johdin useissa lyhyissä seminaareissa, joihin koulun opettajakunnan lisäksi osallistui NATO:n alueella vastuussa olevan esikunnan edustajia sekä upseereita Baltian maiden asevoimista. Näin saimme runsaasti perusteita ja materiaalia varsinaisten harjoitusten suunnitteluun. Samalla opettajakunta sitoutui jo ennakolta valmistelemaan omalta osaltaan keväällä pidettävät harjoitukset.

Vuoden 2003 toukokuuhun mennessä olimme Taktiikan laitoksella saaneet valmiiksi taktiikan perusharjoitukset: puolustus, hyökkäys, viivytyt, komentopaikkaharjoitus, joka toteutettiin yhdessä Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun kanssa sekä NATO:n suunnitteluharjoitus, Viron kansallisen puolustuksen harjoitus, NATO:n alueen ulkopuolisten operaatioiden kriisinhallintaharjoitus ja prikaatitaso esikuntapäällikkökurssi. Näitä harjoituksia ja opetuspaketteja käytimme Joint Command and General Staff Officers' Course -kurssin (JSGSC) opetuksessa koulun historian 5.kurssin aikana. Osan perusharjoituksista lähetin myös Baltian maiden kansallisille upseerikouluille käytettäväksi esiupseerikursseja edeltävään valmistavaan opetukseen.

Taktiikan laitos

Taktiikan laitos vastasi yli puolesta kaikesta upseereiden opetukseen varatusta ajasta JCGSC-kurssilla. Laitos muodostui yhteensä 13 henkilöstä, jotka edustivat kymmentä eri kansallisuutta. Mainittakoon, että itseni lisäksi ei-NATO kansallisuutta edusti vain yksi ruotsalainen.

Koko opettajakunta edusti erittäin hyvää oman erikoisalansa ammattitaitoa ja hyvin korkeaa työmoraa raskaasta työpaineesta huolimatta. Minkäänlaisia ongelmia keskinäisessä kanssakäymisessä ei ollut.

Opettajakunta oli hyvin homogeeninen erilaisista kansallisista taustoistaan huolimatta. Samalla kaikki opettajat olivat hyvin kunnianhimoisia omissa opetustehtävissään. Tästä oli suurta hyötyä harjoituksia kehitettäessä. Jokainen antoi parhaimman panoksensa ja mikäli jokin yksityiskohta ei selvinnyt, käytimme asiantuntijoita ja avustajia NATO-esikunnista selvittämissä ja antamassa suunnitteluvaiheessa lisäperusteita.

Toiminta monikansallisessa sotilasopetuslaitoksessa suuren osaston johtajana oli toisaalta äärettömän helppoa ja toisaalta hyvin vaativaa. Minun itseni tuli hallita sekä Baltian maiden asevoimien rakenne ja kehittämissuunnitelmat että opetuksessa käytettävät NATO-ohjesäännöt keskeisimmiltä osiltaan. Tämä edellytti laajahkoa itseopiskelua iltaisin ja viikonloppuisin erityisesti komennukseni alkuvaiheessa. Lisäksi kiinteä yhteydenpito NATO:n alueesta vastaavaan esikuntaan sekä Viron, Latvian ja Liettuan pääesikuntiin oli kaiken toiminnan perusedellytys.

Suomen osallistuminen jatkossa sotilasopetuslaitosten toimintaan

Suomen kannalta olisi suotavaa jatkaa osallistumista BalDefCol:n toimintaan tulevinakin vuosina. Panostuksemme on kustannustehokasta, sillä yhden upseerin lähettäminen koulun henkilökuntaan ja samaan aikaan yhden oppilasupseerin sijoittaminen oppilaaksi yhdeksän kuukauden mittaiselle kurssille ei ole taloudellinen resurssikysymys. Tuotoksena panostuksesta on

Baltian maiden yhteinen Maanpuolustuskorkeakoulu.

jatkuva yhteydenpito ”NATO-kouluun” ja tieto koulun opetussisällöstä, opettajakunnan tietotaitotasosta, doktriinin ja ohjesääntöjen kehittymisestä jne. Samalla olisi mahdollista pitää yhteyttä ja vaikuttaa omalta osaltamme Baltian maiden upseereiden koulutukseen ja kehitykseen. Keskeisimmät hyödyt mielestäni ovat:

- a. NATO:n ohjesääntöjen tuntemus
- b. Kriisinhallintaharjoitusten kehittäminen
- c. Poliittisten ja sotilaallisten muutosten läheinen tiedostaminen sekä Baltiassa että myös alueen muissa lähivaltioissa
- d. Henkilökohtaisten kontaktien solmiminen tulevaisuuden sotilaallisiin suunnittelijoihin, päättäjiin ja komentajiin Baltian maissa.

Koulun JCGSC-kurssilla opiskelutta suomalaista upseeria voitaisiin mielestäni hyödyntää monin eri tavoin

komennuksen jälkeenkin, onhan kursilla kertynyt huomattava tietomäärä sekä Baltian asevoimista että NATO:n taktisesta ja operatiivisesta suunnittelu- ja valmisteluprosessista.

Verrattaessa BalDefCol:n esikuntaupseerikurssin kurssiohjelmaa suomalaisen esiuupseerikurssin opetussuunnitelmaan sisällöltään, voidaan todeta sen olevan varsin yhteneväinen suomalaisen esiuupseerikurssin kanssa. Lisäksi on huomattava, että opiskelu tapahtuu englannin kielellä ja tulevilla kursseilla opetukseen liittyy myös omaksutun tiedon testausta entistä enemmän.

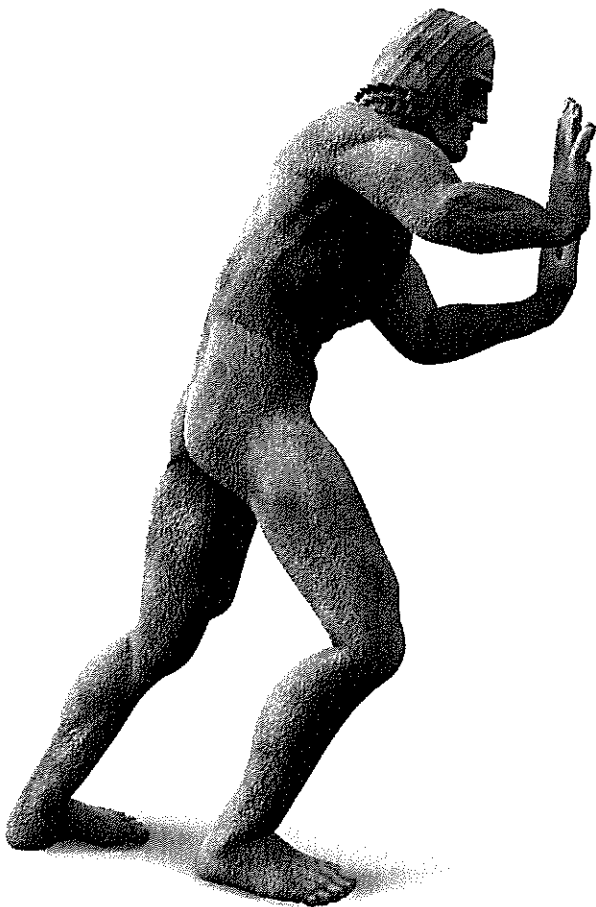
Mikäli joku suomalainen nuorempi upseeri haluaa laajentaa ammattitaitoaan ja opiskella Suomen eteläisen NATO-maan esiuupseerikurssilla, suositelen BalDefCol:n käymistä lämpimästi. Mielestäni myös esiuupseerikurssin käymätön, kielitaitoinen, kansainvälisissä tehtävissä mahdollisesti palvel-

lut ja hyvin menestynyt upseeri olisi sopiva JCGSC-kurssille.

Everstiluutnantti Seppo Soikkeli palvelee nykyisin Läntisen Maanpuolustusalueen esikunnassa operatiivisella osastolla ja hän johtaa osaston kansainvälistä sektoria. □

VAHVUUTEMME ON VAHVUUDESSA.

Raiteilla raskaat kuljetukset rullaavat paremmin – joka suhteessa. Mitä enemmän tavaraa kerralla liikkuu, sitä vähemmän ympäristö kuormittuu. Eikä kuljetusvoimasta ole haittaa tehokkuuden ja toimivuudenkaan kannalta. Lisää kertoo www.vrcargo.fi

Suomen Puolustusvoimatkin
luottaa OFA-liukuesteketjuihin

**OFA Oy Ab, Hirvikoskentie 128,
32200 Loimaa**
Puh. 0201 442 360
www.ofachain.net

 IMATRA STEEL

Suomen Karbonaatti

Poikkitie 1, 53500 Lappeenranta
Puh. 020 455 5200

Rolls-Royce

ARTTURI ANTTILA OY

Taipaleenkatu 5, 38700 Kankaanpää
Puh. 02-572 1059

Terrorismin vastainen sota

Terrorismille ei ole löytynyt yhteisesti hyväksyttyä määritelmää lähinnä poliittisista syistä. Esimerkkinä olkoon kuitenkin Alex Schmidin määritelmä: ”Terrorismi on pelkoa herättävä, toistuvan väkivaltaisen toiminnan menetelmä, jota (puoli-) salaiset yksittäiset ryhmät tai valtiotoimijat käyttävät idiosynkratisista (idiosynkrasia = yksilölle tai ryhmälle luonteenomainen käyttäytymisen ominaispiirre tai vastenmielisyys tai mieltymys jotain ainetta, esinettä tai ilmiötä kohtaan) , rikollisista tai poliittisista syistä, minkä vuoksi - erotuksena salamurhaan - väkivallan suorat kohteet eivät ole sen pääkohteita.”

Terrorismi on siis metodi eli menettelytapa tai menetelmä. Sota jotain menetelmää vastaan ei kuulosta järkevältä. Terrorismi ei ole valtio, jolle voi julistaa sodan.

Demokratian vahvin puolustus ovat demokraattiset periaatteet, joista tilanteesta riippumatta pidetään kiinni. Periaatteesta lipsuminen johtaa erotteluun ja ”fasismiin”, yhteiskunta laskeutuu terroristien tasolle. Erottelu ja väkivalta synnyttää lisää terroristeja ja terrorismin menestymiselle on luotu terroristien tavoitteita palveleva kierre, ”vicious cycle”.

Terrorismiin turvaudutaan, kun ali-voimaisina ei nähdä muuta mahdollisuutta vaikuttaa vastustajan poliittiseen tahtoon. Ihmispommit vastaan helikopterimurhat! Tai ylivoimaisina, kun ei tarvitse pelätä vastuuseen joutumista ja on voimaa välttää kansainvälinen oikeus ja tuomioistuimet. Terrorismia käyttäen on mahdollista näkymättömissä toimien pelotella vastustaja alistumaan poliittiseen tahtoon ryhtymättä avoimiin sotatoimiin. Sun Tzun mukaan sodan voittaminen ilman sotatoimia on viisainta strategiaa.

Jos poliittinen toimija katsoo sodan

Jari Rantapelkonen on kolumneissaan Kylkiraudan viime vuoden numeroissa käsitellyt terrorismin vastaista sotaa (1/04), Irakin sodan oppia (2/04), Abu Ghraibin onnettomuutta (3/04) ja kokemuksia terrorismista ja sen torjunnasta Afganistanissa (4/2004).

Seuraavassa on yhden lukijan kommentteja näistä aiheista lehdistön ja kansainvälisen uutisseurannan pohjalta. Lyhyeen kommenttikirjoitukseen näin monimutkaisia aiheita on vaikea tiivistää niin, ettei syntyisi väärinkäsityksiä. Mutta yritetään!

itselleen edulliseksi, hän kyllä löytää siihen syyn, niin kuin olemme Irakin sodasta jälleen oppineet. Ja tässäkin tapauksessa syyt olivat valheellisia. Tuskin voi edes väittää, että sotaan lähdettiin hyvässä uskossa, sillä suurin osa mukaan toivotuista ei niellyt syöttiä. Ensimmäinen tehtävä on demonisoida vastustaja. On luotava viholliskuva ja uhkan tunne. Terrorisoitava oma kansa, jotta sen kannatus saadaan. Sitten maailma on jaettava, jos et ole meidän puolellamme, olet meitä vastaan. Viatomat siviilitkin kuuluvat viholliseksi julistettuun kansaan ja ovat näin osaltaan syyllisiä siihen, että maa ei uhan alla antautunut. Mao opetti, että valta kasvaa kiväärin piipusta, mutta demokratian vienti pistimin ei liene missään onnistunut. Ei kannettu demokratia aivoissa pysy.

Terrorismille luodaan pohjaa epäoikeudenmukaisuudella, ihmisoikeuksien ja demokratian puutteella, näköalattomuudella, luonnonvarojen riistolla, taloudellisella epätasapainolla, väestörakenteen vääristymällä, viholliskuvien ja toiseuden ylläpitämisellä sekä sortohallitusten tukemisella tukijan omaa etua palvelevan vakauden nimissä. Terroristi muuttuu usein vapaustaistelijaksi, jos hän onnistuu tavoitellessaan

poliittista valtaa maassaan. Esimerkiksi Nelson Mandela oli muun muassa USA:n terroristilistalla.

Terroristit, niin ryhmät kuin valtiotkin, politisoivat uskonnon välineekseen uskonnosta riippumatta. Tällöin esimerkiksi poliittinen islam muuttuu uhaksi eikä mahdollisuudeksi yhteiskunnan rakentamiseen tasa-arvoisemmaksi. Niin sanotun Lännen puolella kristinuskon jumalaa pyydetään siunaamaan valtaapitävien toimia, vaikka ne ovat vain vaihtuvien hallitusten poliittista peliä valtansa säilyttämiseksi. USA:n nykyinen hallinto jäi yhden hirvittävän tapahtuman (massamurha/terroristinen teko) panttivangiksi eikä kyennyt tai halunnut asettaa sitä oikeisiin puitteisiin (tunnel vision).

Kulttuurien yhteentörmäyksellä perustellaan usein niin sanotun Läntisen maailman ja Islamin maailman kriisejä. Käsitystä on paljon arvosteltu. Jos Läntinen maailma ei ole yhtenäinen, niin ei Islamin maailmakaan ole mikään monoliitti. Islamilaisuus vaihtelee eri lahkosten kesken, jotka eivät usein edes pysty keskustelemaan keskenään. Islamilaisuus saa paikallisista kulttuureista moninaisia vaikutteita. Islamin tunnustajat kuuluvat moniin etnisiin ryhmiin.

Eräs tutkija väittää, että islamilaisessa terrorismissa on kyse ensisijaisesti islamilaisten maiden eliitteihin kohdistuvasta kansalaissodasta. Raportit mm Keski- Aasiasta, Pakistanista, Saudi- Arabiasta, Syyriasta, Egyptistä, Tunisiasta, Algeriasta ja Marokosta kertovat, että terrorismin vastaiset toimet ovat tarjonneet hallituksille mahdollisuuden Lännen tuella vaihtaa ei-toivotut poliittiset liikkeet. Terrori-iskut Lännessä ovat olleet vain välietappi tässä sodassa. Äärijärjestöt haluavat nähdä tämän kamppailun uskonnollisena eikä niinkään poliittisena. Ne olettavat, että suurten poliittisten ismien sorruttua uskonto olisi niiden keino tavoittaa kansojen sorretut enemmistöt ja päästä valtaan. Yhteiskuntien vakautta horjutetaan luomalla yhä syvempi kuilu kansan ja valtaeliitin välille. Iskut Länttä vastaan pyrkivät osoittamaan eliitille, että hekään eivät ole turvassa luottaessaan lännen tukeen.

Kun kenraali J Abizaid määrittelee miehitystä Irakissa vastustavat roistoiksi, hän unohtaa, ettei ole löytynyt kansainvälisen oikeuden asiantuntijaa, joka pitäisi hyökkäystä suvereeniin Irakiin laillisena tai YK:n peruskirjan tai päätöslauselmien mukaisena. Hyökkääjä on siis ”rikollinen”, ei puolustaja. Sodalle esitetyt perustelutkin ovat osoittautuneet valheiksi yksi toisensa jälkeen. Ennen kuin tätäkään sotaa ylistää kovin paljon, on syytä panna jäitä hattuun ja odottaa vallan vaihtumista sotaan lähteneissä maissa ja arkistojen avautumista. Niin moni sota aikaisemminkin on osoittautunut hyvää tarkoitavien tunareiden aiheuttamaksi katastrofaaliseksi erehdykseksi.

Ennalta estävän sodan oppi ei sovi demokraattiselle valtiolle. Se sivuuttaa demokratian periaatteet, kansainvälisen lain ja instituutiot. Israel, Venäjä ja Australia ovat jo ilmoittaneet iskeväänsä terroristeja vastaan myös rajojensa ulkopuolella vastoin valtioiden suvereniteettia. Pidetään mielessä, että terroristit ja terrorismi määritellään poliittisin perustein. On ehdottoman välttämätöntä, että YK:n pääsihteerin kehoitus kansainvälisten lakien ja sopimusten noudattamisesta otetaan vakavasti. Ei ole kenenkään etu, että kansainvälisissä suhteissa ajaututaan laittomuuden tilaan.

On selkeästi tunnustettava käytän-

Heikki Haponen

nön realiteetit. Sotilaallisella voimalla ja sen käytöllä ei ratkaista maailman ongelmia. Se on kuin norsu maailman posliinibasaarissa. Siitä huolimatta Suomen on ylläpidettävä linjansa mukaisesta maanpuolustuskykyä eurooppalaisessa kehityksessä. Terroristien torjunta on poliisin asia, samoin kuin muunkin rikollisuuden.

Viholliskuvien maalaamiseen ei pidä ryhtyä. Yhteistyö kaikilla tasoilla, kansainvälisten organisaatioiden tukeminen, kansainvälisen lain tukeminen, kehitysyhteistyö, maailmankaupan oikeudenmukaiset järjestelyt, YK:n toiminta, kriisinhallinta, ihmisoikeudet YK:n peruskirjan mukaan, naisten tasavertaiset oikeudet jne. Siinä on Suomelle mahdollisuuksia tuoda rakentava panoksensa ja samalla ehkä vähentää terrorismiin turvautumisen sosiopoliittisia syitä. Terroristeja tulee aina olemaan, samoin kuin laillisia toimenpiteitä heidän eliminoimisekseen ja tappamiseksi. Ilmiö on joka tapauksessa marginaalinen.

Rantapelkosen toinen kolumni oli otsikoitu: Irakin sodan oppi, mutta se käsitteli kirjavasti kaikkea sotaan liittyvää. Vauhti ei ollut oleellinen kysymys Irakin sodassa. Itse asiassa USA näyttää toteuttaneen pitemmän aikavälin strategista suunnitelmaa, jonka toteutuksen laukaisi 11.9.2001 terrori-isku. Siitä Bushin hallinto sai perusteen

toiminnan käynnistämiseen ja itselleen mission, ”sodan terrorismia” vastaan.

Afganistaniin hyökkäys sai kansainvälisen tuen taakseen, niin kauan kuin kyseessä oli terroristien koulutusleirien tuhoaminen. Tilanne ei ollut enää niin selvä sen jälkeen, kun alettiin vaihtaa Afganistanin hallitusta opposition sotilaiden ja huumekauppiain tuella. Olosuhteet maassa ovat edelleen sisällissodan oloiset. USA:n asettama NATOn suojelema hallitus on vallassa Kabulissa ja muu maa alueellisten riskitiriitojen kourissa. Huumekauppa tekee uusia ennätyksiä.

Irakiin hyökättiin tämän jälkeen. Hyökkäyspäätös tehtiin joulukuussa vuonna 2002. Oikeastaan olisi kai pitänyt hyökätä Saudi-Arabiaan, koska suurin osa 11.9. terroristeista oli sieltä kotoisin. Hyökkäys ajoitettiin presidentin toimikauteen niin, että voitollisesta sodasta ollaan irti hyvissä ajoin ennen vaaleja. Exit Strategy kuitenkin petti, jos sitä oli olemassa. Aloittamisen pohjana olleet arviot siitä, miten onnistuneen hyökkäyksen jälkeen tilanne vakiinnutetaan, olivat virheelliset. Ne perustuivat puutteellisiin tiedustelutietoihin, emigranttien omiin pyrkimyksiin ja vanhentuneisiin tietoihin sekä maan historian ja yhteiskunnan heikkoon ymmärtämiseen.

Tilanteen arviointi ennen hyökkäystä onnistui. Maa oli poliittisesti eristetty ja syyllistetty. Ensimmäisen Persianlahden sodan jäljiltä sen talous oli kehityksensä tasolla. YK:n saarto ja asetarkastukset olivat lähes romuttaneet armeijan. Ilmavoimat eivät kyenneet toimimaan ja ilmatorjunta oli teknisesti vanhentunut. Johto ei uskonnut hyökkäyksen alkamiseen ja laiminlöi puolustusjärjestelyt. Saddam hallinto ei käsittänyt Bushin lähipiirin voivan toimia yksin vastoin kansainvälistä lakia ja YK:ta. Saddamille tilanne oli ”business as usual”, kun USA jo valmisti sotaa julistamatta, ensimmäisenä tavoitteena Irakin valtiojohtoon surmaaminen.

Ylivoimainen tekniikka ja murskaava tulivoima hajottivat Irakin korttitalon ja operaation nopeus esti puolustaja järjestelmälliset vastatoimet. Puolustaja ei miinoittanut mitään eikä hävittänyt esimerkiksi siltoja. Operaation nopeutta rajoittivat ainoastaan

hyökkääjän pieneksi mitoitettun joukon väsymys ja pitkät huoltoyhteydet, joita vastustajan vähäinenkin toiminta muuttaman kerran uhkasi. Irakin armeija hajosi, miehet jättivät yksikkönsä ja sulautuivat siviiliväestöön, samoin katosi vastuullinen hallinto. Suuri maa jäi vähälukuisen miehittäjän haltuun ilman toimivaa hallintoa ja järjestysvaltaa. Se oli ensimmäinen virhe ja sitä on seurannut epäonnistumisten vyöry. Jouduttiin muun muassa asutuskeskustaisteluihin, mitä oli pyritty välttämään.

Suomen täysin erilaisiin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin oloihin Irakin sodasta tuskin löytyy mitään oppia. Maan 1,3 kertaa suurempi pinta-ala ja viisi kertaa Suomea suurempi etnisesti jakautunut väestö asettaa sen kokonaan toiseen asemaan. Pieni väestö on helpommin alistettavissa. Suomi itsenäistyi historiallisesti harvinaisen edullisessa tilanteessa. Viron kansa pelastui viime hetkellä. Tshetsheenit jatkavat yhä äärimmäisiä muotoja saanutta taistelua itsemääräämisoikeudessaan.

Suomen strategiset voimavarat ovat rajoitetut ja maanpuolustuksen tekninen kärki kapea. Mahdollisilla suurpolitiikan toimijoilla on aina mahdollista

resursoida hyökkäys Suomea vastaan niin, että se menestyy. Se on itse asiassa strategian ensimmäinen sääntö, käydään vain menestyksellisiä sotia.

Oppi, jonka saimme toisesta maailmansodasta, oli Ehrnroothin sanoin: Ei koskaan enää yksin! Sen rinnalla pätee pienelle maalle periaate, että sotaa pitää välttää viimeiseen saakka. Siksi olemme tänään poliittisesti liittoutuneet Euroopan Unioniin ja teemme välttämätöntä sotilaallisesta yhteistyötä laajasti. Tässä ympäristössä pidämme yllä puolustuksemme huipputeknistä osaamista valmiusprikaateineen. Se nostaa maahamme kohdistuvan hyökkäyksen kynnyksiä ja mahdollistaa yhteistoiminnan kriisinhallinnassa ja rauhanturvatoiminnassa.

Painopisteen pitää kuitenkin olla alueellisen puolustuksen kyvyssä puolustaa pitkän aikaa koko aluetamme, hidastaa ja kuluttaa hyökkääjää kaikkialla runsaalla nykyaikaisella, mutta huipputeknologiaa halvemmalla aseistuksella kuten esimerkiksi improvisoidulla miinasodankäynnillä. Puolustuksen pitää perustua verkostoitumiseen, vastarintaryhmien lähes itseohjautuvuuteen ja johtajien näkymättömyyteen viholliselle. Kän-

nykkään voi tulla ohjus! Vihollisen ilmavoimien teho on minimoitava ja toiminta sen helikoptereita ja huoltoa vastaan on maksimoitava.

Miehittäjän on kohdattava kaikkialla kenraaliluutnantti Veikko Koppista lainatakseni ”räjähtävä tyhjyys”, joka perustuu nykyajan ”asekätentään” ja omaksutun doktriinin mukaisesti salattuihin valmisteluihin. Irakissa vastarinta käynnistyi hajanaisena ja suunnittelemattomana vasta puolustuksen romahduksen jälkeen. Me voimme ottaa tästä oppia ja valmistautua pahimpaan. Pahimpaan valmistautuminen on maanpuolustuksen tehtävä. Ulkoinen tietoisuus tästä on Suomen puolustuksen ensimmäinen puolustuslinja.

En usko sodan ja sotilaiden irrationalisuuteen. Tähänkin onnettomuuteen johtivat rationaaliset syyt mm lakien noudattamattomuus, valvonnan puute ja keinoja kaihtamaton tulokseen pyrkiminen tiedustelutietojen hankinnassa. Ketään tekijöistä ei voi pitää sivistymättömänä. Ei ainakaan minua konesodan kuva televisiossa kiehtonut. Olen ollut siellä toisessa päässä, mihin raketit putosivat - nimittäin Kabulissa vuosina 1989-1990. Kun raketit toimittaneen valtion suurlähettiläälle

YK:n vartiopaikka.

Lentopommin jälkiä.

kerrottiin, että kymmenen lasta oli kuollut hyökkäyksessä, hän vastasi: Who cares, ten commies less!

Käynti Kabulissa Punaisen Ristin sotasairaalassa katsomassa rakettien repimiä ihmisiä, joita lääkärit olivat harsineet kokoon, kirkasti minulle sodan kuvan. Sota ei ole inhimillistä toimintaa, se on aina epäinhimillistä eikä sodan kuva rajattoman väkivallan harjoittamisena ole mihinkään muuttunut. Se miten siviilikuulustelijat ja reservin sotilaspoliisit käyttäytyivät vankilassa varsinaisten sotatoimien jo loputtua, ei tietenkään ole missään tekemisessä taistelukentän todellisuuden kanssa.

Demokraattinen valtio hylkäsi kansainväliset sopimukset ja ryhtyi YK:n peruskirjan vastaiseen hyökkäyssotaan. Hallinto antoi ymmärtää, ettei Geneven sopimuksia tarvitse noudattaa eikä vangituille vastustajille tunnusteta sotavangin asemaa. Perustuslain vastaisesti vangittiin ihmisiä ilman syytetä ja oikeudenkäyntiä. Hylättiin oman lainkäytön perusta, että jokainen on syytön kunnes on laillisessa oikeudenkäynnissä syylliseksi todettu. Armeijan sallittiin pidättää ihmisiä USA:ssa ja pitää heitä vangittuna edes ilmoittamatta kenellekään. Perustettiin ”sotilastuo-

mioistumia”, jotka eivät ole normaalia lainkäyttöä.

Perustettiin Guantanamon sotilastukikohtaan vankileiri, jonka selitettiin olevan USA:n lainkäytön ulkopuolella. Jos näin oli, sen olisi pitänyt olla Kuuban lain alainen. Kun Guantanamo herätti kiusallista huomiota, alettiin lehtitietojen mukaa uusia vankeja sijoittaa muihin jopa salaisiin vankiloihin. Abu Ghraibia on pidetty esillä, mutta hyvin vähän on tutkittu muita, esimerkiksi Bagramin vankileiriä Afganistanissa. Tiedossa on, että noin sadan vangin tiedot salattiin Punaiselta Ristiltä.

Vankien epäasiallista kohtelua ja kidutusta pidetään yllättävänä. Näyttää kuitenkin siltä, että se on vain väkivaltaisen amerikkalaisen vankilakulttuurin jatkuo. Bushin hallinto on ohjeistanut vihollistaistelijoiden (sotavankien) käsittelyn periaatteet. Se käytti lakiasiantuntijoita todistaakseen, ettei presidentin tarvitse noudattaa lakeja, jos hän suojelee amerikkalaisia sodassa. Vankeja luovutettiin sellaisten maiden kuulusteltaviksi, joissa ollaan kokeneempia kovissa kuulustelumenetelmissä. Samalla vältettiin syytteet kidutuksesta. Armeija ulkoisti vankien käsittelyn si-

viiliorganisaatioille, jotka eivät ole laillisessa vastuussa USA:n lain mukaan ja eivät myöskään Irakissa.

Kohua herättäneet vankilakuvat eivät ole sodasta. Ne kertovat, että demokratiakaan ei takaa jäsentensä käytöstä, jos lain kontrollijärjestelmä pettää. USA:n mallisessa järjestelmässä media paljastaa väärinkäytökset, vaikka järjestelmä näyttääkin hidastelevan niiden korjaamisessa.

Valitettavasti aihepiirin kolumnit ovat kovin kielteisiä. Ei kuitenkaan ole peilin syytä, jos naama on vino. Maailmanlaajuinen toimija kohtaa länsimaisista ”sivistystä” levittäessään erilaisia kulttuureita, jopa omaansa vanhempia. Tällöin törmäyksiä ja arvostelua ei voi välttää.

Kirjoittaja on everstiluutnantti evp. Hän on palvellut vuodesta 1976 lähtien lukuisissa kansainvälisissä tehtävissä.

□

On linjausten aika

pääsihteerin palsta

Kadettikunnan strategiasuunnitelmassa määritetään yhdistyksemme toimintaperiaatteet. "Suuret linjat" päätetään kymmeneksi vuodeksi eteenpäin ja toiminnan yksityiskohtaisempi suunnittelu kolmen vuoden jaksoissa. Vuosittaisessa toiminta- ja taloussuunnitelmassa toiminta sidotaan käytettävissä oleviin varoihin eli siinä lopullisesti määritetään mitä vuoden aikana voidaan tehdä.

Voimassa olevan strategiasuunnitelman mukaan Kadettikunta

- on upseerin tutkinnon suorittaneiden aatteellinen yhdistys, joka vaalii hyvään upseeriperinteeseen kuuluvaa sotilaskunniaa, oikeudenmukaisuutta ja keskinäistä arvontoa sekä tuntee vastuuta näiden arvojen siirtämisestä myös tuleville upseeripolville
- edistää ja vahvistaa jäsenistönsä keskuudessa isänmaan rakkautta, aatteellisuutta, kadettiveljeyttä ja suomalaista upseerihenkeä sekä pitää jatkuvaa arvokeskustelua tarpeellisena upseerikunnalle
- tukee maamme turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa siten, että maanpuolustustahto ja kansalaisten luottamus puolustusvoimiin säilyvät korkealla tasolla
- pyrkii vaikuttamaan maanpuolustusmielipiteeseen Suomessa antamalla kansalaisille turvallisuuspoliittista tietoa ja ottamalla osaa maassamme käytävään maanpuolustuskeskusteluun sekä
- tukee turvallisuuspolitiikan opetusta maamme kouluissa ja jatkaa omalta osaltaan veteraanisukupolven perinnön siirtämistä nuorisolle.

Kadettikunta seuraa luonnollisesti aikaansa ja voi tarvittaessa muuttaa strategiaansa. Viimeksi tarkistus tehtiin vuoden 2002 syyskokouksessa. Muutokset olivat melko pieniä ja liittyivät yhdistyksemme jäsenyyden ehtoihin.

Vuosi 2005 on jälleen valtuus-

kunnan kokoontumisvuosi ja siten automaattisesti myös strategian tarkasteluvuosi. Syksyllä Kadettikunnan valtuuskunta, jonka jäseninä ovat kadetti- ja puheenjohtajat, päättää minkälainen strategiasuunnitelma viedään syyskokouksen käsiteltäväksi. Juuri nyt on siten se ajankohta, jolloin myös jokainen Kadettikunnan jäsen voi kertoa hallitukselle mielipiteensä ja siten vaikuttaa asiaan jo valmisteluvaiheessa.

Hallitus käynnistää omalta osaltaan strategian tarkistuksen heti kevätkokouksen jälkeen maaliskuun puolivälissä. Juhannukseen mennessä tarkistettu strategiasuunnitelma alasuunnitelmien tullaan lähettämään valtuuskunnan jäsenille tutustuttavaksi. Tämänkertaiseen strategian tarkistukseen sisältyy myös noin tuhannelle Kadettikunnan jäsenelle kohdistettava kyselytutkimus, joka suunnitellaan Kadettikunnan koko toimintakentän kattavaksi. Kyselyn tulos on eräs tärkeä peruste strategiasuunnitelmaa tarkistettaessa. Kadettikunnan syyskokous lokakuussa, yhdistyksemme korkeimpana päätöselimenä, lyö lukkoon toimintaa lähivuodet ohjaavan strategiasuunnitelman.

Kadettikunnan ja upseeriston kannalta tärkeimpiä käsiteltäviä asioita ovat jälleen muutoksessa oleva upseerikoulutusjärjestelmä ja sen vaikutus yhdistyksemme jäsenyyteen ja toimintaan sekä maanpuolustuksemme kansainvälistyminen ja sen heijastukset esimerkiksi kadettilupauksen sisältöön. Voiko Afganistanissa uhrata elämänsä ja työnsä isänmaalle? Mikä on yleensä aatteellisuuden ja perinteiden merkitys tämän päivän puolustusvoimissa ja rajavartiolaitoksessa? Onko kadettiveljydellä edelleen käyttöä?

Kansalliselta ja yksilön kannalta on hyvä tarkastella maanpuolustuksemme perusjärjestelyjä. Onko maailma muuttunut niin rauhalliseksi idylliseksi kuin esimerkiksi ruotsalaiset tuntevat puolustus päätöksensä perusteella uskovan?

Toisaalta onko yleiseen asevel-

vollisuuteen perustuva maanpuolustus aikansa elänyt ja rasite maamme kansantaloudelle, kuten eräässä mielipidekirjoituksessa väitettiin? Mikä on varusmiespalveluksen kansalaiskasvatuksellinen merkitys ja mikä organisaatio sen ottaisi hoitaakseen, jos Suomessa päätettäisiin siirtyä Ruotsin lailla valikoivaan asevelvollisuuteen tai palkka-armeijaan? Voiko yleiseen asevelvollisuuteen perustuva maanpuolustus toimia ilman vankkaa aatteellista kehystä?

Edellä tuli monia hankalasti vastattavia kysymyksiä, joihin on vain etsittävä rehellisiä vastauksia. Toivottavasti Kadettikunnan strategiaprosessi antaa yhdistyksellemme perusteet lähivuosi- en toiminnan jäntevälle linjaamiselle.

Tavataan Vekaranjärvellä 12.3.2005!

Pekka Rapila

pekka.rapila@kadettikunta.fi

Kadettikunta ry:n kevätkokous Vekaranjärvellä 12.3.2005

Kadettikunta ry:n sääntömääräinen kevätkokous järjestetään Karjalan Prikaatin Kaartin kinossa lauantaina 12.3.2005 klo 11.30 alkaen.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 10 §:ssä mainitut asiat sekä jäsenten Kadettikunnan hallitukselle sääntöjen mukaisesti kirjallisesti lähettämät kokousaloitteet. Äänioikeutettuja kokouksessa ovat kaikki Kadettikunnan jäsenet. Äänestäminen nimetyille jäsenelle annetulla valtakirjalla on sallittu.

Kokouspäivän ohjelma:

10.30 - 11.30	Lounastarjoilu ja kahvi Varuskuntakerho
11.30 - 13.30	Sääntömääräinen kevätkokous
13.30 - 14.30	Siirtyminen Valkealaan
14.30 - 16.00	Maanpuolustusjuhla Valkealan lukion auditoriossa
16.00 - 17.30	Valkealan kunnan Vastaanotto lukion kahviotila

Ilmoittautumiset osanotosta eri tilaisuuksiin pyydetään tekemään viimeistään kaksi viikkoa ennen kokouspäivää Marjukka Lehtiselle, puh. 09-490 759, fax. 09-446 262 tai marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi.

Pohjois-Kymen kadettiipiiri järjestää kuljetukset rautatieasemalta klo 09.45, Vekaranjärveltä Valkealaan ja vastaanoton jälkeen Kouvolan rautatieasemalle. Kuljetus- ja majoitustarpeesta pyydetään ilmoittamaan majuri Juha Taskiselle, puh. 05-1812 3639.

Asuna palveluspuku tai tumma puku.

Tervetuloa joukolla Vekaranjärvelle!

Kadettikunnan hallitus ja Pohjois-Kymen kadettiipiirin hallitus.

Kadettikunta palkitsi ansioituneita

Puolustusministeri Seppo Kääriäinen on myöntänyt Kadettikunnan 84. vuosipäivänä 27.1.2005 Kadettikunnan ansiomitalit seuraaville henkilöille:

Eversti Heikki Ilmari Hult, eversti Markku Tapani Riittinen, everstiluutnantti Tarmo Tapani Saurus, everstiluutnantti Uolevi Viljo Wiikinkoski, everstiluutnantti Heikki Tapio Hokkanen, professori, majuri Aki-Mauri Kaarle Huhtinen, majuri Aarno Eino

Kalevi Suorsa, kunniapuheenjohtaja Simo Kärävä, valtuuston varapuheenjohtaja Pekka Antero Hynninen, kunnanjohtaja Esko Juhani Hinkkanen, toimistonhoitaja Marjukka Maria Lehtinen.

Ansiomitalit luovutetaan saajilleen 12.3.2005 Kadettikunnan kevätkokouksen yhteydessä järjestettävässä maanpuolustusjuhlassa Valkealassa.

Puolustusministeri myöntää ansiomitalit kerran vuodessa Kadettikunnan

vuosipäivänä, tammikuun 27. päivänä. Ansiomitaleita on myönnetty vuodesta 1991 alkaen ja se on tähän mennessä myönnetty 148 henkilölle.

Espoon piispa vihki Helsingin kadettiipiirin lipun

Helsingin kadettiipiirin lipun nauhaus- ja vihkimistilaisuus tapahtui Helsingin kaupungintalolla Kadettikunnan vuosipäivänä 27.1.2005 arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnä ollessa. Lipun naulaajina olivat edustettuina kadettiipiirin yhteistyökumppaneiden sekä lipun valmistumisen mahdollistaneiden eri tahojen edustajat. Lipun vihki Espoon piispa Tapio Heikka.

Tilaisuudessa esiintyivät Kaartin Soittokunta ja Kaaderilaulajat.

Helsingin kadettiipiirillä ei aikaisemmin ollut omaa lippua, vaikka piiri on Kadettikunnan suurin. Sen jäsenenä on yli 1200 palveluksessa tai eläkkeellä olevaa upseeria.

Lipun on suunnitellut komentaja Tapani Talari. Uusi lippu oli ensimmäisen kerran mukana juhlallisuuksissa jo lipun vihkimispäivänä Hietaniemen hautausmaalla seppeleenlaskutilaisuudessa, joka liittyi Kadettikunnan vuosipäivään.

Jari Rantapelkosesta Kylkiraudan päätoimittaja

Kadettikunnan hallitus on valinnut ye-majuri Jari Rantapelkosen Kylkiraudan päätoimittajaksi numerosta 2/2005 lukien professori, ye-majuri Aki-Mauri Huh-tisen seuraajana.

Jari Rantapelkonen on syntynyt vuonna 1963 Oulussa. Hän kävi koulunsa Oulun ympäristökunnissa ja valmistui ylioppilaaksi Pulkkilan lukiosta. Hän opiskeli 71. kadettikurssilla vuosina 1984 - 87. Kadetti-arvo oli kadettikersantti. Valmistumisensa jälkeen Rantapelkonen palveli eri tehtävissä Viestirykmentissä Riihimäellä.

Rantapelkonen on ollut useissa kansainvälisissä tehtävissä vuodesta 1992 lähtien esimerkiksi Lähi-Idässä ja Balkanilla. Viimeksi hän on ollut informaatio-sodankäyntiin liittyvissä tehtävissä Afganistanissa.

Hän on toiminut 1.2.2005 lähtien Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamistaidon laitoksella informaatio-sodankäynnin opettajana. Hän opiskelee Helsingin Yliopistossa kansainvälistä politiikkaa.

Rantapelkonen on toiminut Etelä-Hämeen kadetti-piirin hallituksen jäsenenä ja piirin puheenjohtajana. Hän on ollut viime vuosina Kylkiraudan ansi-oitunut kolumnisti. Vuonna 2003 hänet valittiin Kylkiraudan vuoden nuoreksi kirjoittajaksi.

Rantapelkosen perheeseen kuuluvat vaimo Sirpa sekä lapset Salla ja Seela. Uuden päätoimittajan harrastuksiin kuuluvat lukeminen ja kuntoilu.

Kadettikunta ja Kylkiraudan toimitus toivottavat uudelle päätoimittajalle menestystä vaativassa tehtävässä.

Kuva TV2/Silminnäkijä.

Länsi-Uudenmaan kadettiisiin perheretki Porvooseen

Länsi-Uudenmaan kadettiisiin perinteinen perheretki järjestettiin 28. elokuuta 2004. Käytännöksi muodostuneen tavan mukaan on myös perheenjäsenet kutsuttu kerran vuodessa yhteiselle retkelle, jolloin jäsenistön puoliset ja lapset voivat tutustua toisiinsa. Tällä kertaa matkattiin kauniissa syysäässä Porvooseen Upinniemen varuskunnan linja-autolla. Mukana oli kaiken kaikkiaan 19 henkeä. Perillä kokoonnuttiin ensimmäiseksi Porvoon joen rantaan nauttimaan Virkkalan marjojen meillem tekemistä retkieväistä. Välipalan jälkeen retkeen kuului tutustuminen oppaan johdolla vanhan kaupungin historiaan sekä pienempien retkeläisten paljon odottama käynti Brunbergin makeistehtaalla. Kun paluumatkan eväät makeistehtaalta oli hankittu, suuntasi kadettiisiin jäsenistö vielä Tolkkiisiin Uudenmaan Sotilasläänin esikunnan koulutustiloihin, jossa oh-

jelmaan kuului alueeseen tutustuminen sekä makkaran grillaus. Retken tavoite saavutettiin; eri kadettikurssien välinen tapaaminen lujitti kadettihenkeä ja myös jäsenistön perheet ehtivät tutustua toisiinsa. Perinne jatkuu - kevään 2005 retki on jo hyvää vauhtia valmis teillä, matka suuntautuu tällä kertaa Turkuun.

Juha Mäkelä

Perheretken osallistujat tutustumassa Porvoon "wanhaan" kaupunkiin.

Kadettikunnan toimisto tiedottaa

VII Kaaderigolf järjestetään Tuusulassa to-pe 4.-5.8.2005.
Kutsu ja ilmoittautumislomake tulevat Kylkirautaan 2/05.

18. Merikadettikurssin alkamisesta 60 vuotta

Vuosien 1944 - 1946 18. merikadettikurssin vielä kulkukannalla olevat entiset kadetit kokoontuivat puolisoineen 1.10.2004 Merisotakoululle muistelemaan kurssinsa alkamista 60 vuotta sitten. Kurssin aloitusvahvuus oli 27 kadettia, mutta Liittoutuneiden Valvontakomissio määräsi vuoden 1945 alkuun mennessä supistamaan kurssivahvuuden viiteentoista. Supistus tapahtui vapaaehtoisen eroamisen merkeissä, sillä moni luopui ammattisotilaan haaveista ja muutama halusi siirtyä maavoimiin Kadettikoulussa pian alkavalla seuraavalla kurssilla. Kaikki kurssin kadetit olivat palvelleet reservin upseereina rintamajoukoissa, muutamat jalkaväessä ja eräät kenttätykistössäkin. Kurssi oli monin tavoin sekä kadettien opintoihin että heidän elämäänsä vaikuttavan

muutosvaiheen kurssi. Se alkoi sotatilan vielä jatkuessa ja päättyi alkaneen rauhan vielä hyvin poikkeuksellisissa oloissa keväällä 1946. Valmistuneista seitsemän oli laivaston ja kuusi rannikkotykistön upseeria. Yksi jo reservin kapteeniksi ehtinyt sai nimityksen kapteeniluutnantin virkaan ja muut aloittivat uransa luutnantteina. Kaikki komennettiin aloittamaan uransa miinanraivaustehtävissä Raivaajalaivastossa. Sitä varten kurssin lopussa oli erityinen miinanraivauksen opinto- ja harjoittelujakso.

Vuosikymmenien kuluessa rivit ovat luonnollisesti harvenneet, mutta lujaa kadettitoveruutta on vaalittu ja ystävyyttä on syvennetty säännöllisillä tapaamisilla.

Merisotakoulun portailla oikealta Bo Klenberg, Lauri Lähteenmäki, Erkki Nissilä, Antti Näsi ja Jaakko Valtanen.

Kunnianosoitus jalkaväenkenraali Ehrnroothin haudalla

Maanpuolustus-, veteraani- ja perinneyhteisöt ja -säätiöt, joiden kunniajäsen tai -puheenjohtaja jalkaväenkenraali Adolf Ehrnrooth oli, tekivät hänen syntymänsä 100-vuotispäivänä 9. helmikuuta kunnikäynnin hänen haudalleen Helsingin Hietanien hautausmaalla. Näiden yhteisöjen ja säätiöiden yhteisen seppeleen laskivat hänen komentamansa Jalkaväkirykmentti JR 7:n veteraani, Mannerheim-ristin ritari numero 95 Tuomas Gerdt ja Kadettikunta ry:n puheenjohtaja, prikaatikenraali Ilkka Aspara. Kaaderilaulajat esitti tilaisuudessa laulun Suomi on hyvä maa.

Musiikkineuvos Urpo Jokinen 85 vuotta

Kaikkien kaaderien hyvin tuntema ja korkeasti kunnioittama musiikkineuvos Urpo Jokinen täytti 85 vuotta 6.2.2005. Kadettikunta, Kaaderilaulajat ja 48.kadettikursin kuoro Toivon tähtöset kävivät merkkipäivänä esittämässä pitkäaikaiselle laulunjohtajalleen lämpimät ja lauluisat onnittelut hänen kotonaan. Kuvassa päiväsankari Urpo puolisonsa Marjatan kanssa.

Suomalaisten sotilasten vastaanottajille muistomerkki Tanskaan

Kööpenhaminassa paljastettiin 25.9.2004 muistokivi kiitokseksi niille tanskalaisille perheille, jotka ottivat vastaan suomalaisia sotilapsia toisen maailmansodan aikana. Paljastusjuhlaa kunniotti läsnäolollaan muun muassa puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala.

Kaikkiaan noin 80 000 suomalaista lasta lähetettiin viime sotiemme aikana ulkomaille, suurin osa Ruotsiin. Tanskaan lapsia siirrettiin noin 4000. Kyseessä oli väkilukuun nähden kaikkien aikojen suurin lasten siirto.

Viime vuosina on ryhdytty pohtimaan, oliko oikein lähettää lapsia pois kotoa vieraaseen maahan. Totta onkin, että monen lapsen identiteetti kieltä myöten muuttui. Useissa tapauksissa lapset vieraantuivat vanhemmistaan ja kiintyivät kasvatustaloksiinsa. Jos lähtö oli ollut kivuliasta, sitä oli myös takaisinpaluu. Kaikkien kohdalla se ei ollut enää mahdollista. Tanskaan lähetetyistä sotilapsista yli 500 jäi sinne pysyvästi.

Menneisyyden tapahtumia ei kuitenkaan pidä arvioida yksin nykyisyydestä käsin. On muistettava olosuhteet, joissa lasten siirto toteutettiin. Lasten tilanne oli sodan aikana Suomessa hyvin vaikea. Yksin pommituksissa heitä kuoli 650. Taudit koituivat vielä useammin kohtaloksi, olivathan olosuhteet kotirintamalla heikot ruuan ja sairaanhoidon puutteiden vuoksi.

On selvää, että lähettäjät ja vastaanottajat tahtoivat lastensa parasta. Sotilapsit kokivat yleisesti, että heistä pidettiin hyvää huolta. Kööpenhaminassa paljastettu muistomerkki kertoo osaltaan entisten sotilasten kiitollisuudesta.

Paljastusjuhlallisuudet

Varsinainen muistomerkkin paljastusjuhla alkoi hartaushetkellä Kastellin kirkossa. Kenttäpiispa Hannu Niskanen piti puheen sekä toimitti rukouksen ja siunauksen suomeksi. Tanskankielisestä loppuliturgiasta vastasi paikallinen kirkkoherra ja Tanskan maavoimien johtava sotilaspappi, kenttärovasti Ole Brehm Jensen.

Hartaushetken jälkeen siirryttiin läheiselle juhlapaikalle. Muistomerkki sijaitsee

arvokkaalla paikalla Chuchillin puistossa, Kastellin linnoitusalueen välittömässä läheisyydessä. Hankkeen alullepanijana toimi Suomalaislapset Tanskassa-yhdistys (Foreningen af finneborn i Danmark) ja sen toteutti muistomerkkikomitea, jonka muodostivat mainitun yhdistyksen, Kööpenhaminan kaupungin ja paikallisen suomalaisyhdistyksen edustajat.

Muistomerkkin paljastuksen aluksi majuri evp Erkki Trige toivotti muistomerkkikomitean puolesta läsnäolijat tervetulleeksi. Tanskan kansallislaulun jälkeen suurlähettiläs Pekka Ojanen piti paljastuspuheen, jonka jälkeen muistokiven päällä ollut kangas poistettiin. Kaupungin edustajan otettua muistokiven vastaan soittokunta esitti Sibeliuksen Finlandian. Seremonian päätteeksi Erkki Trige lausui kiitossanat.

Chuchillin puistosta kutsuvieraat siirtyivät vastaanotolle Suomen suurlähetystöön.

Kappale suomalaista graniittia

Paljastettu muistokivi on tuotu Suomesta. Se on noin kaksi metriä korkea, obeliskityyppinen kappale sodanaikaisen Salpalinjan panssariesteestä. Kiven kylkeen on kiinnitetty halkaisijaltaan noin 30 cm oleva Gerda Qvistin suunnittelema mitali, jossa on teksti: "Beningnitas humanae -

Finlandia memor". Muistokiven vieressä on erillinen muistotaulu, jossa on teksti: "Mindesmaerke for finneborns plejeforeldre i Danmark 1940 - 1947. Medallion af Gerda Qvist 1887 - 1957. Rejst 2004 af Foreningen af finneborn i Danmark. Kopenhavns finske forening, Kopenhavns kommune".

Puolustusvoimien tukea tarvitaan

Sota kosketti Suomea paljon laajemmin kuin yleensä ajatellaan. Kymmenet tuhannet sotilapsit, sotaorvot, sotilaspojat ja pikkulolat kokivat sodan omalla tavallaan. Puolustusvoimissa veteraanien tukeminen on nähty erityisenä kunniatehtävänä ja se jatkuu vielä pitkään. Vanhenevien ja entistä huonokuntoisempien veteraanien määrä on vielä noin 100 000.

Veteraanien vähitellen poistuessa keskuudestamme heidän paikkansa sodan henkisen perinnön siirtämisessä ovat kuitenkin vähitellen ottamassa edellä mainittu, sodan kipeästäkin kokeneet ryhmät. Viime vuosina esimerkiksi sotaorpojen ja sotilasten järjestäytyminen sekä toiminta ovat lisääntyneet maassamme voimakkaasti. Ne tulevat kasvavassa määrin kysymään tukea myös puolustusvoimilta.

Hannu Niskanen

Sotilapsit lähdössä. Helsinki, postitalo, tammikuussa 1942. SA-kuva.

Sotakorkeakoulun perustamisesta 80 vuotta

Viime marraskuun 3. päivänä tuli kuluneeksi 80 vuotta Sotakorkeakoulun perustamisesta. Maanpuolustuskorkeakoulun perinneyhdistyksen aloitteesta ja toimesta järjestettiin yhdessä Maanpuolustuskorkeakoulun jatkotutkinto-osaston kanssa Sotakorkeakoulun muistolaatan paljastustilaisuus. Tilaisuuteen osallistui noin 150 henkeä. Mukana oli korkeakoulun entisiä johtajia, opettajia ja muuta henkilöstöä sekä nykyiset yleisesikuntakurssit opettajineen.

Paljastustilaisuudessa perinneyhdistyksen puheenjohtaja eversti Juhani Haapala totesi muun muassa seuraavaa:

”Itsenäisen Suomen sotakorkeakoulu perustettiin ylimmän sotilaallisen koulutuksen antajaksi 80 vuotta sitten - 3.11.1924.

26.4.1923 valtioneuvosto asetti komitean suunnittelemaan sotakorkeakoulua. Kuukauden aikana syntynyt mietintö on merkittävä asiakirja, koska siinä on lausuttu sotakorkeakoulun syntysanat ja esitetty kehittämisen suuntaviivat. Komitean mietinnön kirjoitti

majuri Armas-Eino Martola. Koulun tehtävän komitea määritteli seuraavasti: ”Suomen Sotakorkeakoulu olisi pysyvä korkeampien sotilaallisten opintojen tyyssija, joka jatkuvasti valmistaisi armeijassamme vuosittain tarvittavan määrän yleisesikunta-, tykistöinsinööri- ja insinööriupseereja ja myös johtaisi korkeampien joukko-osastoupseeriemme täydennyskoulutusta.”

Paitsi yleisiä, uuden ajan sodan asettamia vaatimuksia ja niiden aiheuttamaa koulutustarvetta, itsenäisen työskentelykyvyn kasvattamisen ja yleissivistyksen kohottamisen tarvetta, komitea paikallistaa oman korkeakoulun tarpeen seuraavaan: ”Suomen armeijan tulee, voidakseen menestyksellä toimia tehtävässään maamme puolustamisessa, luoda itselleen omaperäinen taktiikka ja strategia.”

Komitea jatkaa: ”Pysyvä sotakorkeakoulu maassamme mahdollistaisi opetuksen suomalaisessa hengessä ja olisi lisäksi omiaan kohottamaan armeijamme tasoa, samalla kun se suuresti edistäisi sotilaallisen ja sotatieteellisen kirjallisuuden aikaansaamista ja kehittä-

tämistä.”

Sotakorkeakoulun ensimmäiset avajaiset olivat 3.11.1924.

Sotakorkeakoulun alkuvaiheen tärkein tehtävä oli suomalaisiin olosuhteisiin sopivan korkeimman sotilaskoulutuksen sisällön luominen. Perustietojen kokoamiseksi haettiin 1920-luvun alussa oppia myös useista tunnetuista ulkomaisista korkeakouluista ja monet upseerit suorittivat yleisesikuntaupseeriopinnot ulkomailta.

Suomen Sotakorkeakoulu ehti ennen sotiamme jakaa diplomit 370 upseerille. Maassa oli myös noin 60 ulkomailta koulutettua yleisesikuntaupseeria.

Talvisodan, jatkosodan ja Lapin sodan kokemukset osoittivat, että Sotakorkeakoulun opetukset olivat onnistuneet. Omaleimainen suomalainen sotataito johti maailmaa hämmästyttäneisiin torjuntavoittoihin. Hengen aseinen onnistuttiin tekemään se mikä materiaalista puuttui.

Useimmat talvisodan niin kuin jatkosodankin perusyhtymien komenta-

jat olivat kotimaisen Sotakorkeakoulun entisiä oppilaita. Monissa tapauksissa myös esikuntapäälliköt olivat ennen sotaa saaneet diplominsa Sotakorkeakoulusta. Samoin armeijoiden ja armeijakuntien esikuntien päälliköt, operaatiopäälliköt ja aselajipäälliköt olivat yleisesikuntaupseereja. Ratkaisevinta lienee kuitenkin, että rintamakomentajat, divisioonien, prikaatien ja jopa rykmenttien komentajat olivat yleisesikuntaupseereja tai komentajakurssin käyneitä.

Olisi kuitenkin väärin olettaa, että Suomen Puolustusvoimat, varsinkin talvisodassa, menestyivät hyvin yksinomaan taitavien esikuntaupseerien ja keskijohdon rintamakomentajien ansiosta. Syyt olivat syvemmällä. Rauhan aikana oli sotataidon periaatteet omaksuttu omassa korkeakoulussa ja siellä vallinnut maanpuolustushenki oli ehtinyt vaikuttaa maanpuolustusvalmisteluihin ja koulutukseen. Sodan osoittivat, että alkuvaiheessa ulkomaisiin opettajiin turvautuneesta opetuksesta ja verrattain lyhyestä toiminta-ajasta huolimatta Sotakorkeakoulu kykeni luomaan oloihimme sopivan sodankäyntimenetelmän ja sen edellyttämän sotataidon.

Sota vaati myös uhrinsa. Yleisesikuntaupseerit kärsivät 10%:n miestappiot, jotka kohdistuivat erityisesti vastuullisiin rintamakomentajiin.

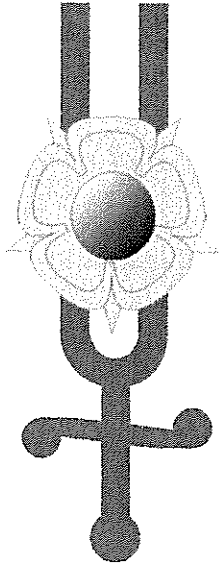
Sotien jälkeen, Maanpuolustuskorkeakoulun perustamiseen saakka, vuosina 1946-1993 Sotakorkeakoulusta sai yleisen opintosuunnan diplomoin 862 maasotalinjan, 153 merisotalinjan ja 173 ilmasotalinjan upseeria. Samana aikana sotateknilliseltä osastolta suoritettiin loppututkinnon 376 upseeria.

Sotakorkeakoulu on täyttänyt erinomaisesti sille perustamisen yhteydessä annetun tehtävän. Se on kasvattanut puolustusvoimille omat olomme hyvin tuntevia, meille sopivan operaatiotaidon ja taktiikan hallitsevia ja suunnittelukykyisiä upseereja. Myös hyvin aikaisessa vaiheessa alkanut kansainvälinen yhteistyö on ollut tärkeää. Tänä päivänä, jolloin kansainvälisyys on jatkuvista ja eurooppalainen puolustus hakee muotoaan, osaamme arvostaa itsenäisyytemme alkuaikojen, sotiemme ja ns. kylmän sodan aikaisten yleisesikuntaupseerien vastuuntuntoa, kyvykkyyttä ja ennakkoluulottomuutta.”

Maanpuolustuskorkeakoulun Perinneyhdistys vaalii ja kehittää omalta osaltaan korkeakoulun ja sen perustamisen yhteydessä lakkautettujen sotakoulujen perinteitä. Yhdistys järjestää muun muassa upseerikoulutuksen historiaan ja perinteisiin liittyviä näyttelyitä, esitelmätilaisuuksia, sotahistoriaan ja perinteisiin liittyviä matkoja, kerää perinteisiin liittyvää aineistoa sekä pyrkii olemaan yhdyslenkinä Maanpuolustuskorkeakoulussa työskentelevien ja Sotakorkeakoulussa, Kadettikoulussa, Sotatieteen laitoksessa ja Taisteluskoulussa palvelleiden välillä. Jokainen edellä mainituissa sotakouluissa ja laitoksissa palvellut on tervetullut mukaan yhdistyksen toimintaan. Tarkempia tietoja antavat yhdistyksen puheenjohtaja Juhani Haapala (050-5381602) ja yhdistyksen sihteeri Hilikka Palmu (181-46588).

Juhani Haapala
Eversti

Kaaderilaulajien kevätkonsertti lauantaina 23.4.2005 klo 15.00 Ritarihuoneella

Kuoron perinteinen kevätkonsertti järjestetään nyt kymmenennen kerran. Vuoden 2005 teemoina ovat Bellman Post Mortem 210 vuotta ja jääkäriliike 90 vuotta. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 210 vuotta Carl Michael Bellmanin syntymästä. Majuri, kirjailija Reino Wilhelm Palmroth, alias Reino Hirviseppä alias Palle, kadettikurssi 9, on tuonut tunnetuksi suomalaisille kuoroille Bellmanin laulut ja epistolat suomentamalla ne. Osa näistä lauluista on sisällytetty konsertin ohjelmaan.

Emme ole unohtaneet sotiemme veteraaneja. Osa konserista on omis-

tettu heille. Rakkaille naisillemmekin olemme valinneet kauneimpia serenaadeja. Tutut kansanlaulut eri maista ovat osana konserttia.

Kuoroa johtaa tunnetulla taidollaan everstilutnatti Matti Orlamo.

Tule viettämään keväinen iltapäivä mieskuorolaulun parissa Ritarihuoneen upeassa salissa ja nauttimaan hyvät munkkikahvit ystävien seurassa!

Lippuja á 15 euroa (sisältää kahvitarjoilun) saa Kadettikunnan toimistosta Marjukka Lehtiseltä puh 09-490 759 tai marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi sekä kaikilta kuoron jäseniltä.

Tilaa nyt! Kaaderilaulajien 10-vuotisjuhlalevy – vain 10 euroa.

Levy sisältää 20 teosta.

Suurin osa on ennen äänittämättömiä, suomalaisen sotilaselämään ja kadettiperinteeseen liittyviä lauluja.

Kuoroa johtaa **Matti Orlamo**

Tilaa myös **Esko Niemisen** kirjoittama historiikki **"KYLLÄ TULI MITTÄÄN..."**

Tilaa nyt! marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi, puhelin (09) 490 759, fax (09) 446 262 tai postita tilauslomake.

Tilaa levyjä á 10 euroa ____ kpl
Kaaderilaulajien historiikin á 10 euroa ____ kpl yhteensä _____ euroa

Nimi _____ Osoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____ Allekirjoitus _____

Hintoihin lisätään postikulut.

Kadettikunta
on maksanut
postimaksun

KADETTIKUNTA
Vastauslähetyks 500 5616
Eino Leinon katu 12 E 64
00250 HELSINKI

Kaaderilaulajat, uusi harrastusko?

Odotamme panostasi kuoromme riveissä

Kaaderilaulajat on kadettiupseerien kuoro, jonka laulu kumpuaa isänmaan rakkaudesta, sotiemme veteraanisukupolven kunnioituksesta, kadettiveljeydestä sekä upseeri- ja kavaljeeriperinteen mukaisesta kauniimman sukupuolena ihailusta ja arvostuksesta. Kuoron ainutlaatuisuutta muiden kuorojen joukossa sekä yleisön odotuksissa korostaa ja leimaa laulajien yhtenäinen upseeritausta, ohjelmiston sotilas- ja kadettiperinnelaulut sekä esiintyminen isänmaallisissa juhlatilaisuuksissa ja sotilastilaisuuksissa suomalaisen upseerin virkapuvussa sen eri muodoissa.

Laajentaaksemme ohjelmiamme ja yhteyksiä muihin mieskuoroihin liityimme vuoden lopulla Sulasoliin ja sitä kautta Suomen Mieskuoroliittoon. Laulun johtajamme, everstilutnantti Matti Orlamon johdolla jatkamme kuoron kehittämistä erityisesti meille ominaisen ja omaperäisen ohjelmiston myötä vankaksi mieskuoroksi. Tulemme keskittymään koulutuksen avulla

laulun soinnin ja laulutekniikan kehittämiseen. Kuoron organisaatioon on perustettu taiteellinen toimikunta.

Vuoden 2005 teemoina ovat Jääkäriliike 90 vuotta ja Bellman Post Mortem 210 vuotta. Kevätkonserttimme järjestetään näiden teemojen pohjalle lauantaina 23.4. klo 15.00 Ritarihuoneella.

Aloitamme myös vuodeksi 2006 suunnitellun Keski-Euroopan kuoromatkan valmistelut.

Kaaderilaulajilla on hyvä yhteishenki: hauskaa yhdessä, tuulta purjeissa ja reipas suunta ylöspäin. Laulamme Isänmaan onnen ja sotiemme veteraanien kunniaksi, kadettiveljeydelle ja tietysti kaikille kauniille naisille. Sinun äänellesi ja persoonallesi on nyt paikka rivistössämme!

Ohjelmamme on melko tiivis, mutta ymmärrämme, että kaikki eivät voi ehtiä jokaiseen tapahtumaan. Laulaminen jossain muussa kuorossa ei ole puolestamme este tai haitta, vaan näemme sen eduksi ja valmiudeksi

osallistua ”erikoiskuoromme” ohjelmaan. On ymmärrettävää, että etäisyys pääkaupunkiseudulta hankaloittaa tiivistä osallistumista, mutta tärkeimpiin tapahtumiin toivotaan riittävän ponnistusta. Vakituisen harjoituspaikamme, Kaisaniemen vanhaan kansakouluun, on helppo kulku kaikilla yleisillä kulkuvälineillä. Pihalla on myös aina ilmaista paikoitustilaa.

Liity nyt riveihimme laulamaan kadettiveljeydelle, isänmaalle ja ihanille Naisille!

Lisätietoja antavat puheenjohtaja eversti Heikki Hult heikki.hult@kadettikunta.fi, 050 517 5641 ja tiedottaja majuri Aarno Suorsa, aarno.suorsa@welho.com, 040 518 0456.

Sotilaallisia perinteitä ja sotilashistoriaa

Sotilasyhteisöön kuuluvat erottamattomasti perinteet. Mitä sitten tarkoitetaan ”perinteellä”? Todennäköisesti ensimmäisenä tulevat mieleen joukko-osaston tai muun organisaation ns. viralliset perinteet, eli vuosipäivä, kunniamarssi, lippu ja perinnejoukko-osastot. ”Perinne” on käsitteenä kuitenkin paljon tätä laajempi ja monimerkityksellisempi. Kattavaa, yksiselitteistä määritelmää onkin erittäin vaikea tehdä. Itse asiassa liikumme alueella, jossa on useita, osittain päällekkäisiä ja osittain samaa tarkoittavia käsitteitä usealta eri tieteenalalta.

Ruotsin ja saksan kielissä on eri sanat ”sotahistorialle” ja ”sotilashistorialle”. ”Militärhistoria” ja ”Wehrgeschichte / Militärgeschichte” tarkoittavat eri asiaa kuin ”krigshistoria” ja ”Kriegsgeschichte”. ”Sotahistoria” nähdään tässä sodan historiana ja ”sotilashistoria” sotilaiden historiana. Luonnollisesti nämä käsitteet kulkevat käsi kädessä, mutta näkökulma tutkittavaan asiaan on kuitenkin erilainen.

Sotahistoria varsinaisessa merkityksessään tarkastelee sotien ja sodankäynnin historiaa, esimerkiksi taktiikan kehitystä ja sen käyttöä eri operaatioissa. Sotilaan arvomaailma, kielenkäyttö, pukeutuminen ja ulkoiset tunnuksot, tapakulttuuri, varuskuntakulttuuri ja -elämä, sotilasyhteisöjen sosiaaliset rakenteet tai vaikkapa eri taiteiden vuorovaikutus sotilasyhteisön kanssa edustavat vuorostaan sotilashistoriaa. Valitettavasti sotilashistoria käsitteenä ei ole vielä juurtunut suomen kieleen.

Edellä luetelluista alueista voi päätellä että käsite ”sotilaskulttuuri” on varsin lähellä ”sotilashistoriaa”. Myös ”sotilasperinne” kattaa paljon samoja asioita. Nämä käsitteet ovat luonteeltaan monitieteisiä, sillä niiden tutkimus liikkuu mm. historian, kulttuurihistorian, taidehistorian, heraldiikan, kielitieteen, semiotiikan, sosiologian, kansatieteen, folkloristiikan ja etiikan alueilla. Omaa akateemista op-

piainetta ei ”sotilashistoriasta / sotilasperinteistä / sotilaskulttuurista” siis ole. Valitettavaa on kuitenkin tutkimuksen (ja periaatteessa myös opetuksen) pirstoutuminen monen eri oppiaineen puitteissa, minkä seurauksena kokonaiskuvaa ei helposti synny eikä tutkimusta koordinoi-da.

Sotilasperinteen Seura

Noin kymmenen vuotta sitten havahtui pieni ryhmä eri alojen edustajia tällaisen kokonaiskuvan puuttumiseen sekä siihen, että sotilaskulttuuria ja -perinteitä ei käytännössä juuri käsitelty millään foorumilla. Kuten Suomessa niin usein tehdään, päätettiin perustaa uusi yhdistys, jonka nimeksi kaavailtiin Sotilashistorian Seura. Jotta sekaannuksia vanhan ja kunnia-kaan Suomen Sotahistoriallisen Seuran kanssa ei syntyisi, etsittiin kuitenkin muita uuden yhdistyksen toimialuetta kuvaavia nimiä ja päädyttiin lopulta muotoon ”Sotilasperinteen Seura”. Tämän nimisenä yhdistys perustettiin vuonna 1997 ja yhdistysrekisteriin se hyväksyttiin seuraavana vuonna.

Sääntöjensä mukaan Sotilasperinteen Seura on sotilashistoriaa, sotilaskulttuuria ja sotilasperinteitä tutkivien ja harrastavien henkilöiden ja tahojen yhdysside. Seuran tarkoituksena on toisaalta edistää niin suomalaisen kuin kansainvälisen sotilasperinteen tutkimusta, keräämistä ja säilyttämistä sekä toisaalta tukea ja kannustaa elävää sotilaskulttuuria.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi Seura pyrkii vaikuttamaan sotilasperinteen tutkimus- ja keräilyedellytysten kehittämiseen tukemalla jäsentensä tutkimustoimintaa. Tämä tapahtuu järjestämällä koulutus-, keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia sekä tutustumismatkoja.

Seura pyrkii toisaalta edistämään sotilasperinteitä koskevaa tieteellistä, kirjallista ja muuta toimintaa. Tätä on toteutettu mm. vuonna 2002 järjestetyn avoimen ”Vuoden sotilasperinneteko”

-kilpailun sekä vuodesta 2003 järjestettävällä ”Vuoden sotilasperinnekirja” -kilpailujen kautta.

Sotilasperinteen Seuralla on oma julkaisusarja, johon voidaan hyväksyä seuran toimialaan kuuluvia, eri kustantajien julkaisemia teoksia. Tähän mennessä sarjaan on hyväksytty yhdeksän nimekettä. Seura on järjestänyt seminaareja, esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, joissa on mm. käsitelty sotilasperinteiden vaalimista jälleen itsenäistyneessä Virossa, ”vanikan” historiaa, sotilasmusiikin kehitystä, kunniamerkkikysymyksiä jne.

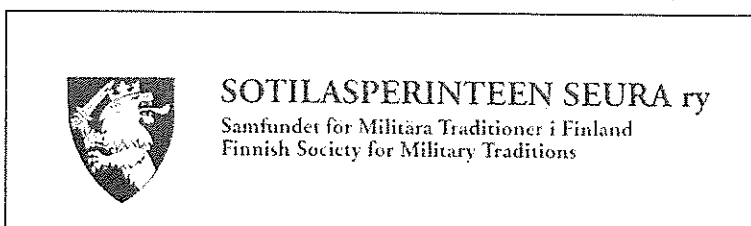
Upseerit, akateemiset tutkijat sekä asian harrastajat muodostavat seuran vajaan sadan hengen jäsenistön. Lisäksi on joitain ulkomaisia kirjeenvaihtajajäseniä.

Sotalaitos ja sotilaat ovat kohderyhminä useille tieteellisille seuroille. Suomen Sotatieteellinen Seura, Suomen Sotilaspsykologinen Seura, Sotilassosiologinen Seura, Suomen Sotahistorian Komissio sekä jo edellä mainittu Suomen Sotahistoriallinen Seura lähestyvät kohteitaan kukin omista lähtökohdistaan. Suomen Asehistoriallinen Seura ja Asehistorian Liitto keskittyvät ase- ja varustehistoriaan mutta jäsenet sivuavat usein myös laajemmin sotilashistoriaa. Edellä luetelluista yhdistyksistä psykologit ja sosiologit toimivat jo pitkälle yhdessä ja kaikkien mainittujen jäsenistössä lienee runsaasti päällekkäisyyttä.

Oman lukunsa muodostavat vielä nimenomaan perinteiden vaalimista harjoittavat yhdistykset. Näitähän löytyy mm. Vapaussodan, jääkärien, suojeluskuntien ja Lotta Svärdin, viime sotien me sekä puolustusvoimien rauhanajan joukko-osastojen tiimoilta. Myös täältä löytyy erittäin runsaasti päällekkäisjäsenyyksiä.

Sotilaselämään ja sotaväkeen liittyvistä perinteistä, niiden merkityksestä ja tutkimuksesta kannattaa keskustella. Rajallisten voimavarojen optimaalisen käytön kannalta olisi myös toivottavaa, että yhteistyötä eri tahojen välillä voitaisiin edelleenkin kehittää.

Markus Anaja, VTK, DE
Sotilasperinteen Seura ry:n
puheenjohtaja

Kaipaatko perintöoikeuteen liittyvää neuvontaa ja tukea?

- mikä on testamentin vaikutus perintöön ja verotukseen
 - mitä merkitsee hallintaoikeuden pidättäminen lahjoitettuun ja testamentilla saatuun omaisuuteen
 - miten siirrän omaisuutta rintaperillisilleni
 - mitkä ovat lesken oikeudet
- Verotuksen merkitys on usein varsin huomattava.

Laki- ja tukipalvelu Senior

**Airoparintie 4 A, 00980 Helsinki puh 09-3415220,
fax 09-34465300, GSM 040-5324075 e-mail: mikko.maki@senior.inet.fi**

Perustettu 1994

Everstiluutnantti evp Mikko V Mäki, (avustavana lakimiehenä LOK Kalevi Klefström)

Testamentit, avioehdot, kaupp- ja lahjakirjat, holhousasiat, perukirjat, kuolinpesän hallinto, ositukset, perinnönjaot, perintöriitojen sovittelu, selkokielistä, perintöasioihin liittyvää neuvontaa, myös kirjallisena, veroneuvontaa mm perintö-, lahja- ja luovutusvoittoverotus, Kohtuukorvaus, jonka suuruusluokka sovitaan ennalta. Puhelinneuvonta ei maksa mitään.

Suomen Marsalkka Mannerheimin Kadettisäätiö tukee neuvontatyötä

Korjauksia merkkipäiväluetteloon

60 vuotta

14.8.	ev Esko Vaahtolammi	matkoilla
23.12.	evl Matti Hyppönen	matkoilla

Keskustelua ajankohtaisesta tutkimuksesta

Nuoren upseerin johtamistaidon kehittyminen kyselyjen ja seminaarien myötä.

Kirjoitus on arvio Tommi Kinnusen väitöstutkimuksesta vuodelta 2003. Se on julkaistu kahdessa eri julkaisusarjassa.

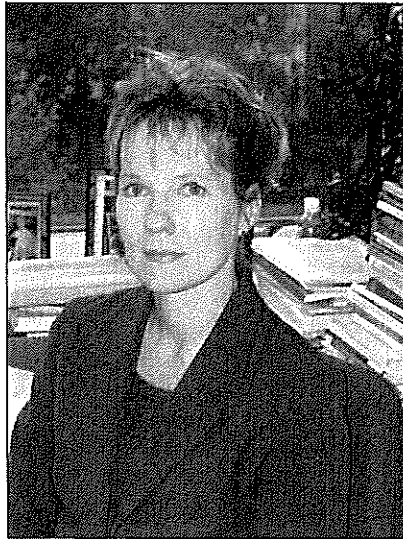
Tommi Kinnunen: Johtamisen kehittyminen. Kokeellinen pitkästä tutkimus johtamistaidon kehitymisestä puolustusvoimissa syväjohtamisen mallin mukaisesti. Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen laitos, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia 26 sekä Johtamistaidon Opisto JTO, JTO-tutkimuksia nro 15.

Kasvatustieteiden tohtori Tommi Kinnunen on yliluutnantti evp 81. kadettikurssilta. Hän toimii nykyisin opettajana Johtamistaidon Opistossa.

Tommi Kinnusen väitöstilaisuus oli Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa 19.12.2003. Vastaväittäjänä oli professori Pekka Ruohotie.

Tommi Kinnusen joulukuussa 2003 hyväksytty väitöstutkimus on jatkoa kasvatustieteiden tohtori, everstiluutnantti Vesa Nissisen tekemälle työlle ja vuonna 2001 julkaistulle väitöstutkimukselle. Nissisen aihe oli niin sanottu syväjohtamisen mallin tutkimus- ja kehitystyö puolustusvoimissa 1990-luvulla.

Tommi Kinnusen väitöstutkimuksessa arvioidaan kadetti- ja peruskursseilta vastavalmistuneiden henkilöiden johtamistaidon kehittymistä. Kehittämiskoulutuksessa on kolme parin päivän mittaista jatkokoulutustilaisuutta. Mittarina on syväjohtamisen mallin pohjalta räätälöity kysymyssarja, jolla henkilön kehittymistä arvioivat hänen itsensä lisäksi esimiehet ja työtoverit.

Varpuliisa Korpivaara
kasvatustieteiden maisteri

Teoreettisia ajatuksia johtamisesta

Kinnusen mukaan transformationaalisen eli Suomen puolustusvoimissa syväjohtamisen kehittäjänä pidetään James Mac Gregor Burnsia. Hänen yksi keskeinen käsite-erottelunsa on johtamisen transformationaalinen ja transaktionaalinen eli esimiehen ja alaisen vuorovaikutukseen sekä esimiehen itsearviointiin ja kasvamiseen perustuvan johtamisen muoto. Transformationaalisella johtamisella on yhtymäkohtia Mezirowin transformationaaliseen, uudistavaan oppimiseen. Siinä on oleellista pyrkimys tiedostamisen tasolta kriittisen tiedostamisen tasolle.

Transformationaalinen johtaja on alaistensa kehittymisen ja kasvamisen mahdollistaja, jopa muuttaja. Transaktionaalisen johtamisen olemus on jotakin muuta: kaupankäyntiä, suoritusten ja palkkioiden vaihtoa.

Burnsin ajatuksia on sittemmin kehitellyt Bass niin sanottu kokonaisvaltaisen johtamisen malliksi. Nissinen yhdistää (2001) syväjohtamisen mallissa transformationaalisen ja transaktionaalisen johtamisen muodot sekä Bassin kokonaisvaltaisen johtamisen mallin. Nissisen mallin kulmakiviä ovat Bassin

transformationaalisen johtamisen neljä ulottuvuutta. Niitä ovat: karismaattinen vaikuttaminen, inspiroiva motivointi, älyllinen stimulointi ja ihmisen yksilöllinen kohtaaminen.

Johtamisen mallinnuksessa Bass keskittyi johtamiskäyttäytymiseen. Nissinen (2001) on lisännyt syväjohtamisen malliinsa myös johtajan valmiudet ja johtamisen vaikutukset. Kinnusen mukaan syväjohtamisen malliin on otettu mukaan vain sellaisia ulottuvuuksia, joita voidaan arvioida luotettavasti ulkoisella palautteella.

Syväjohtaminen muodostuu siis näistä tekijöistä: johtamisen valmius, johtamiskäyttäytyminen ja johtamisen vaikutus.

Johtamisen valmiuteen liittyy ammattitaito. Johtamiskäyttäytymiseen kuuluvat jo aikaisemmin mainitut syväjohtamisen kulmakivet eli luottamuksen rakentaminen, inspiroiva tapa motivoida, älyllinen stimulointi ja ihmisen yksilöllinen kohtaaminen. Lisäksi kuviin kuuluvat kontrolloiva johtaminen ja passiivinen johtaminen. Johtamisen vaikutus ilmenee tehokkuutena, tyytyväisyytenä ja yrittämisen haluna. Mainitut tekijät ovat tutkimuksen mitattavia ulottuvuuksia.

Ongelma on mielestäni, mitä ja miten silloin mitataan. "Merkitys" on koeasetelmalle vieras termi. Miten mainitut käsitteet ovat pelkistettävissä niin, ettei yksilöiden erilainen merkitysten anto ja tulkinta "sekoita" asetelmaa? Esimerkiksi "ihmisen yksilöllinen kohtaaminen" on todella moniselitteinen asia. Miten se voidaan pelkistää mitattavaksi käsitteeksi, niin että tavoitetaan ilmiöstä oleellinen? Tarkastellaan asiaa ulkoapäin: Näen, kun johtaja puhuttelee jotakuta yksilöä, alaistaan. Havainnon voi tehdä vaivatta. Mutta miten puhuteltu alainen kokee tilanteen, kokeeko hän todella yksilöllistä kohtaamista. Johtaja voi esimerkiksi pitää yllä samaa retoriikkaa tilanteesta ja henkilöstä toiseen tai olla aidosti kuulematta ja keskittyä vain omaan sanottavaansa. Kohtaaminen ei mielestäni ole pelkistettävissä ulkoiseksi käyttäytymiseksi. Näin kuitenkin Kinnusen tutkimuksessa oletetaan.

Vastaväittäjänä toiminut professori

Pekka Ruohotie puhui johtamisesta sosiaalisen prosessinä. Hänen näkemyksensä mukaan johtamisen tutkimuksessa yleisemminkin on puutteena se, ettei tutkita, mitä alaisen päässä liikkuu. Vastaväittäjä muistutti, että emme tunne niitä psykologisia lainalaisuuksia, joita johtamiseen liittyy. Niinpä, hänen mukaansa, nojaamme epämääräisiin oletuksiin ja talonpoikaisjärkeen ja kiinnitämme huomiota siihen, mitä voi havaita, eli käyttäytymiseen eikä mielensisäiseen maailmaan.

Kinnusen käsittelemässä syväjohtamisen mallissa johtajuuteen kuuluu myös kontrolloiva johtaminen ja passiivinen johtaminen. Ovatko nämä kuitenkin johtajuutta? Vastaväittäjän mielestä ne ovat ennemminkin ei-johtajuutta. Väitteen, että johtamisen vaikutus näkyy tyytyväisyytenä, voi kyseenalaistaa artikkelin perusteella. Tyytyväisyys ei ole oleellinen osoitus johtamisen vaikutuksista. Tyytyväisyys ei ole mikään välttämätön seuraus sen enempää hyvästä kuin huonostakaan johtamisesta. Onko tyytyväisyys yksiselitteisesti edes tavoiteltava asia? Uudistava oppiminen ja kriittinen tiedostaminen ikävä kyllä kasvattavat ainakin alkuun todennäköisemmin tyytymättömyyden ituja kuin levittävät tyytyväisyyttä, kun on nähtävä vaivaa, ponnisteltava henkisesti ja oma mukavuus saattaa kärsiä.

Kiinnostavaa ja hyödyllistä jatkotutkimusta

Kinnusen tutkimus korostaa kehittämisen kohteeksi koulutusta. Hän lähtee Nissisen mallista hyväksyen sen sellaisenaan. Nissinen sovelsi väitöstutkimuksessaan Bassin ja Avolion (1994) kokonaisvaltaisen johtamisen mallia ja siihen liitettyä optimaalista johtajaprofiilia.

Jatkotutkimus on arvokasta sekä käytännön kehittämistyön että tieteellisen tiedon kerääntymisen vuoksi. Jotta tutkimus olisi myös edistävää ja itseään korjaavaa, olisin kaivannut Kinnusen omaa pohdintaa ja Nissisen työn kriittistä tarkastelua enemmän. Aikuis-kasvatustieteellisessä tutkimuksessa on tärkeää tuoda näkyville tutkijan ihmiskuva ja hänen todellisuuden luonnetta, tiedon olemusta ja metodin oikeutusta koskevat käsityksensä.

Tutkimuksen kuvailu

Kinnunen on tehnyt kokeellista pitkäikäistä tutkimusta ja käyttänyt ns. syväjohtamisen mallia lähtökohtana. Kirjan nimi pitää siis minkä lupaa. Jotakin mahtipontista siinä kuitenkin on. Johtamisen kehittyminen tuo mieleen laajan, monimutkaisen vuorovaikutuksen vyyhdin, jota on vaikea riisua historiallisista, ajankohtaisista, tilannekohtaisista, psykologisista, sosiaalisista tai kulttuurisista yhteyksistään. Kun näin käsittää tutkittavan ilmiön, toimintana muutaman päivän kestävä koulutuskokonaisuus vaikuttaa myös vaatimattomalta opittavaan asiaan nähden ja kyseisen koulutuksen vaikuttavuus vaikealta arvioida. Kyselylomakkeen puutteet tuntuvat ilmeisiltä, vaikkakin sama kysely on täytetty monta kertaa ja monen ihmisen toimesta.

Kinnusen tutkimuksessa osa (koe-ryhmä) tutkimusjoukosta osallistuu kahdesti vuodessa jatkokoulutusseminaareihin, toinen osa (kontrolliryhmä) ei osallistu. Oletus on, että koulutettavien johtamistaidot kehittyvät enemmän kuin kontrolliryhmän. Molemmilta ryhmiltä kerättiin myös kahdesti vuodessa niin sanotut johtajaprofiilit syväjohtamisen kysymyssarjalla. Hypoteesina oli, että jatkokoulutusseminaareihin osallistuneiden johtajaprofiilit muuttuvat koulutustavoitteiden suuntaisesti enemmän kuin koulutukseen osallistumattomien johtajaprofiilit. Toisena oletuksena oli, että jatkokoulutusseminaareihin osallistuneiden johtajaprofiilit muuttuvat koulutustavoitteiden suuntaisesti. Toisen hypoteesin olisi voinut ehkä jättää pois, asia sisältyi mielestäni jo ensimmäiseen hypoteesiin.

Tutkimuksen osallistujat tulevat seikkaperäisesti esitellyiksi. Kinnunen käyttää valtavasti tilaa myös osallistujakadon käsittelyyn. Oli vähällä, ettei tullut myös lukijakatoa, kun yritin saada selkoa lukuisista taulukoista ja pitkistä selostuksista. Osallistujajoukko vaikuttaa kovin heterogeeniselta: niin koe- kuin kontrolliryhmä tulevat aselajeittain, palveluspaikoittain, linjoittain ja opintosuunnittain kirjavasta taustasta. Jo tämä seikka saa pohtimaan, mitä kaikkea eri tavoin vaikuttavaa osallistujat kohtaavat tutkimuksenkin aikana

muussa elämässä koulutuksen ulkopuolella.

Muutos, kehittyminen, todetaan aineistosta, joka kerätään toistuvasti samanlaisella kysymyssarjalla, joka sitten analysoidaan tilastollisesti. Periaatteessa tilanne on kunnossa: on koeryhmä, on kontrolliryhmä, on samanlainen kysymyspatteristo kummallekin, on toiminta - koulutus - jolle koeryhmä altistuu.

Puhdasta koeasetelmaa aikuiskoulutuksesta ei oikein saa mitenkään, ei käytännössä eikä eettisesti. Aikuisen oppimisessa on oleellinen lähtökohta oma henkilökohtainen tilanne ja mm. aikaisemmat oppimiskokemukset. Opittavan asian pitää koskettaa ihmistä, mikä tapahtuu eri tavoin eri ihmisillä. Kinnunen mainitsee, että vuorovaikutus on tärkeää, mutta mitä sillä tarkoitetaan ja miten siitä on huolehdittu, ei oikein selviä. Toinen kysymys on, miten koeasetelmassa vuorovaikutus voi olla tärkeä tekijä. Miten sitä kontrolloidaan tutkimustarkoituksiin?

Olisi ollut mielenkiintoista lukea Kinnusen pohdinnasta, miten hän oikeuttaa koeasetelman. Miten eettistä ja oikeudenmukaista on jakaminen koe- ja kontrolliryhmään. Eivätkö kaikki osallistujat tarvitse kaiken saatavilla olevan ohjauksen? Kinnunen pitää tutkimuksensa vahvuutena kontrolliryhmän olemassaoloa ja viittaa Avolion ja Bassin tutkimuksen ”heikkouteen”, ettei heillä ollut kontrolliryhmää. Tästä ajattelen toisin edellä esittämiäni ajatusten perusteella. On hyvä, että syntyy keskustelua.

Johtajalle suunnattu koulutus on vastaväittäjän mukaan etäällä siitä mitä alaisen päässä liikkuu. Hän ehdotti, että olisi tutkittava prosesseja, jotka tapahtuvat alaisissa. Tietoa voisi sitten sitoa johtajan käyttäytymisen tutkimiseen ja koulutukseen. Ruohotie herätti keskustelua vertaamalla kahta eri mallia johtamisen tutkimisessa. Onko valittava johtajakeskeinen vai seuraajakakeskeinen lähestymistapa? Ruohotie ei olisi valinnut kumpaakaan, vaan esitti uutta mallia, jossa tulosten takana ovat tiedolliset, tunnepohjaiset ja sosiaaliset prosessit.

Itsearviointi on opittava taito

Koe- ja kontrolliryhmän henkilöt, nuoret upseerit, laitetaan tutkimuksessa tekemään itsearviointia. Odotin Kinnuselta enemmän itsearvioinnin mahdollisuuksien ja haasteiden pohdintaa. Syväjohtamisen kysymykset voivat olla sinänsä relevantteja. Mutta en pidä itsestään selvänä, että nuori, vastavalmistunut upseeri on kykenevä itsearviointiin ja itseään kehittävään ajatteluun.

Käytännön työhön ja jatko-opintoihin perustuva kokemukseni on, ettei itsearvioinnin oppiminen ole suinkaan helppoa. Aikuiselle oppijalle, joka itsekään olen, on arkihavainnon mukaan varsin tyyppillistä hyppelähtiä hyvin pinnallisella tasolla sanojen herättämän assosiaation kuljettamana. Omien käsitysten oikeutus, perusteet ja seuraukset eivät mietinnän kohteiksi edes helposti aukea. Tarvitaan aitoa itseluottamusta, rohkeutta, aikaa ja tahtoa, että uskalletaan katsoa sanojen ja tekojen taakse, merkityksiin, niiden syntyyn ja seurauksiin..

Vuorovaikutuksellinen ajattelu ei toteudu itsestään. Monet kirjoittajat ovat todenneet itsearvioinnin asiaksi, joka sinänsä on otettava oppimisen kohteeksi. Itsetuntoon ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseen liittyy halu puolustaa ennemminkin kuin kyseenalaistaa omia rakkaita käsityksiä. Myös yhteisön vaikutus on suuri: uudistava oppiminen on vahvasti sidoksissa niihin normeihin, joita yhteisössä on joko piilevinä tai ilmeisinä. Olisin kaivannut Kinnuselta enemmän pohdintaa, millaiset valmiudet juuri hänen tutkimukseensa osallistujilla oli itsearviointiin ja vuorovaikutukselliseen ajatteluun ja miten niitä mahdollisesti tuettiin.

Jatkokoulutusseminaarien vaikuttavuus

Koulutuksen vaikuttavuuden tutkiminen on tärkeää jo aiheutettujen kustannusten vuoksi. Myönnetty resurssit, aika, raha ja mielenkiinto voidaan aina kohdistaa toisinkin. Kinnusen tekee siis tärkeää työtä. Kuitenkin tutkija olisi voinut pohtia enemmän mahdollisuuksia tehdä johtopäätöksiä vaikuttavuudesta ja ylipäättään problematisoida

aikuiskoulutuksen vaikuttavuuden arviointia. Hän kyllä esitti monet teoreettikon ja käytännön aikuiskouluttajan ajatuksia vaikuttavuuden arvioinnin ongelmista. Mitä vaikuttavuus on - käsitteen määrittäminen on jo vaativa tehtävä. Lisäksi vaikuttavuuden yhdistäminen koulutuksesta johtuvaksi, ja vain siitä johtuvaksi, on edelleen vaikeaa. Esimerkiksi Poikela (2000) toteaa, että koulutus voi vain tukea ja luoda edellytyksiä oppimiselle, mutta ei ole syy oppimiseen.

Koulutuksen vaikuttavuuden arvioimiseksi Kinnunen on kerännyt osallistujilta palautetta. Vastaja rastittaa siinä 11 kysymyksen kohdalla mieleisensä vaihtoehdon: heikko, välttävä, keskinkertainen, hyvä, erinomainen. Tutkimuksen käsitteistöä ovat transformatiivinen oppiminen, kriittinen ajattelu ja itsearviointi. Palautealomakkeen kysymykset eivät mielestäni liity erityisesti syväjohtamisen malliin, vaan ovat tyyppillisiä ”onnellisuusarvioinnin” kysymyksiä koulutuspäivän päätteeksi. Kysymysten aiheita ovat: millainen oli koulutuksessa käytetty materiaali; millainen oli kouluttaja; millaiseksi koit päivittäiset koulutusjärjestelyt; millainen Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus oli koulutuspaikkana; ryhmätöiden määrä; millainen oli vastaajan mielestä käsiteltyjen asioiden kiinnostavuus; seminaarin asioiden sovellettavuus työelämään tai mitä mieltä vastaaja oli opetusmenetelmistä. Mainitun tyyppin kyselyjä käytetään runsaasti varsinkin aikuisten täydennyskoulutuksen yhteydessä. Avoimeksi jää, mitä todellista hyötyä palautteesta on koulutuksen suunnittelijalle ja toteuttajalle.

Osallistujilta kysytään myös: ”Miten aiot hyödyntää jatkokoulutusta työelämässä?” Kysymys on hyvin mielenkiintoinen. Kuitenkin siihen esitetty vastauksen luokitusyksikkö tuo mieleen kehäpäätelmän. Esimerkkinä olkoon vastaus: ”Pyrin hyödyntämään oppeja johtamisessani.” Kuten tunnettua, me ihmiset emme välttämättä toimi kuten aiomme ja pyrkiminenkin on aika kaukana toteutuksesta.

Tutkimuksen raportointi

Kirjan sisällysluettelo on selkeä, luettava, jämäkästi rakennettu ja antaa hyvän

kuvan tutkimuksesta. Teksti lähtee aluksi etenemään konstailemattomasti ja ymmärrettävästi. Selkeätä tekstiä on mukava lukea. Lukija pysyy hyvin selvillä siitä, kuinka aineiston keruu on tapahtunut. Kinnunen kertoo aineiston keruun ehdoista ja tilannetekijöistä turhia hienostelematta. Hän kuvaa realistisen tuntuisesti tutkimuksen kulkua, selittelemättä toteaa vaikeuksia ja ongelmia, mutta pohtii avoimesti mahdollisia syitä.

Tulokset esitellään johdonmukaisesti. Ensivaikutelma kirjan luettavuudesta muuttuu, kun sivuja kertyy. Kieli on esineellistävä ja lukukokemus raskas, kun virkkeet toistuvat lähes samanlaisina kappaleesta toiseen. Tekstin lisäksi asiaa valaistaan taulukoilla ja kuvilla. Nekin ovat vaikealukuisia eivätkä avautuneet ilman tekstin lukemista. Joko taulukko tai kuvio olisi jätetty pois mitään menettämättä ja selkeyttä parantaen tai taulukot olisi voinut sijoittaa liitteiksi, jos ne tuntuivat tutkijasta välttämättömiltä.

Tuloksia peilaavissa johtopäätöksissä hiukan hätkähden Kinnusen ihmiskäsitystä esimerkiksi seuraavassa: ”Vaikka jokainen sotilasjohtaja onkin velvoitettu keräämään syväjohtamisen kysymyssarjalla palautetta omasta johtamisestaan ja perehtymään sen kehittämiseen, tämä velvoite usein laiminlyödään tai hoidetaan puolittaisesti kiireeseen vedoten. Varusmiesjohtajien asiaa hoidetaan kontrolloiduilla palauttekeskusteluilla, jotka käydään henkilökunnan edustajan kanssa. (Kinnunen, 2003, 138-139)” Saan vaikutelman käskevästä tai holhoavasta ihmiskäsityksestä.

Luotettavuusnäkökohtia

Aikuiskouluttaja ja tutkija Kinnunen tekee ihmistieteellistä tutkimusta luonnontieteellisestä perinteestä lainatulla menetelmällä. Hän hakee ”objektiiivista” tietoa, mutta on itse, inhimillisessä subjektiivisuudessaan oleellinen osa tutkimusasetelmaa sekä tutkijana että kouluttajana. Kinnunen olisi voinut mielestäni problematisoida asemaansa avoimesti. Hän ei näytä tekevän eroa peruskoululaisten ja aikuisten oppijoiden välillä viitattaessaan muun muassa Pirttiniemeen (2000), joka tutki peruskoululaisten poikien koulukäsityksiä

kymmenisen vuotta sitten keräämänsä aineiston valossa.

Kinnusen oman toiminnan reflektointi jäi tapahtumatta. Kuitenkin hän omalla itsenään on aivan olennainen osa koulutustapahtumaa ja siten oppimisen prosessia. Hän on roolissaan mielestäni lähellä toimintatutkijaa. Silloin subjektiivisuus on osa asetelmaa, mikä huolellisesti raportoituna on vahvuus, ei mikään vika. Mutta Kinnunen on valinnut tutkimusmenetelmäksi koeasetelman ja pyrkii katselemaan asioita ulkoapäin. Lisäksi hänellä on vankka usko tilastollisella analyysillä muodostettuun tietoon.

Niinpä on mielestäni suoranainen virhe, että Kinnunen viittaa Vartoon (1992), vaikka vain yhden virkkeen verran. Varto pitää ihmistieteellisessä tutkimuksessa kvalitatiivisia menetelmiä oikeina, eikä katso kvantitatiivisten menetelmien sopivan siihen ollenkaan. Toista kantaa edustavia metodikirjoittajia olisi löytynyt. Esimerkiksi Alasuutari pitää kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä pikemminkin jatkumona kuin poissulkevinä ja ihmistieteelliseen tutkimukseen sopivina.

Oppia opinnäytteestä

Opinnäytetöiden tavallisia puutteita ovat käsitteiden määrittelyn epätarkkuus ja käsitteiden huoleton käyttö, vastaväittäjä moitiskeli. Kinnusenkin tutki milloin johtamista, milloin johtamistaitojen kehittymistä, milloin johtajana kehittymistä. Lisäksi uusien käsitteiden tultua esille hän ei aina muistanut selittää niitä mitenkään. Väitöskirja ei ole oppikirja, mutta mielestäni voisi vaikka parilla lauseella kertoa mikä on esimerkiksi ”360 asteen arviointi”, ”transaktioanalyysi” tai ”johari”, kun ne ensimmäisen kerran mainitaan.

Tutkimuksen rakennetta voisi muuttaa siten, että tutkimusongelmat esiteltäisiin jo alussa. Kun Kinnusen johdanto on ennätyskellisen lyhyt, puolitoista sivua ja lukijalle esitellään muun muassa tutkimuskatoa uuvuttavan tarkasti melkein 70 sivua ennen tutkimusongelmien mainitsemista, mielenkiinto uhkaa herpaantua.

Jonkin verran epämääräiseksi jäi käsitys jatkokoulutuksesta: millainen koulutusohjelma oikein oli sisällöltään,

Nuori upseeri on kiinteässä vuorovaikutuksessa alaiensa kanssa. SA-kuva.

millaiset olivat tavoitteet? Kinnunen toteaa, että jatkokoulutusseminaarien päätavoitteena oli kohottaa osallistujien tiedollista valmiutta syväjohtamisesta, transformationalisesta johtamisesta ja the full range of leadership -mallista sekä johtamisen kehittämismenetelmistä. Luentojen lisäksi opetuksessa käytettiin ryhmätöitä, kirjoitelmia ja avoimia kysymyksiä. Niiden tarkoitus oli saada osallistujat reflektoimaan omaa johtamistaan. Olisin mielelläni lukenut enemmän näistä kysymyksistä. Miten asiat liittyvät toisiinsa ja tukevat toisiaan?

Vertaamalla oppiminen

Yleisesti ottaen työelämäkoulutuksessa lienee usein tavoite, ei vain Kinnusen tutkimuksessa, että muutaman päivän koulutuksella pitäisi saada ihmeitä aikaan. Pari päivää, muutama päivä, annetaan aikaa, ja sekin aika on monella tavalla uhattuna, olosuhteet ovat riittämättömät ja osallistujien valmistautuminen vähäistä, välillä poistutaan hoitamaan asioita matkapuhelimella. Kuitenkin koulutuksen sisältö ja opittava asia, kuten johtamistaitojen kehittäminen voi olla todella vaativa. Mutta jotta osallistujia saataisiin tarpeeksi, koulutuksen tavoitteet asetetaan väljästi ja luvataan hulvattomia. Jos kouluttaja harrastaa itsearviointia, hänen ammatti-identiteettinsä ei kestä ristiriitaa vaan hän on vaarassa

turhautua tai kyynistyä.

Aikuiskouluttaja ja tutkija kokevat myös upeita onnistumisen hetkiä. Olisi hyvä, että eri toimintaympäristöissä työtään tekevät aikuiskouluttajat ja tutkijat löytäisivät toisensa paljon useammin. Vertaamalla oppimisen ja aikuiskoulutuksen käytännön kysymyksiä sekä tutkimuksen teon ongelmia voisi myös helpottaa luovaan työhön liittyviä jaksamisongelmia.

Käytännön ja tutkimuksen liitto sekä tutkimustyön jatkuvuus on hyvin tärkeää, jotta aikuiskoulutus ja ammatillisuus kehittyvät. Tommi Kinnunen on huolehtinut hienosti omasta osuudestaan. Toivottavasti organisaatio mahdollistaa ja tukee jatkuvuutta.

Kirjoittaja on pedagoginen sihteeri Maaseudun Sivistysliitto r.y.:ssä.

Hän valmistelelee väitöstutkimusta, jonka työnimi on: Itsearviointi opinto-keskusorganisaation muutostekijänä.

Kirjallisuusarviot

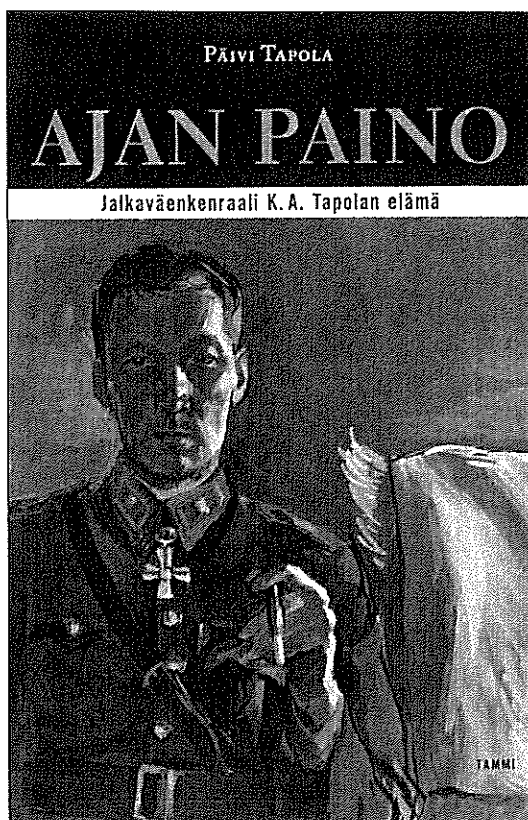
Päivi Tapola:
Ajan paino
Jalkaväenkenraali K.A.
Tapolan elämä
 ISBN 951-31-3037-1
 Gummerus
 Jyväskylä. 2004.

Jalkaväenkenraali, Mannerheim - ristin ritari numero 160 Kustaa Anders Tapola (1895 - 1971) kuuluu viime sotiemme ylimmästä kenraalikunnasta suhteellisen vähän tunnettujen joukkoon, vaikka ansioittensa puolesta hän saattaisi hyvinkin sijoittua ryhmään ”10-15 kärjessä”. Lähinnä omaisten toimesta aikaansaatu elämäkerta ilmestyi viime syksynä, 34 vuotta kenraalin kuoleman jälkeen, kenraalin pojantyttären Päivi Tapolan kirjoittamana.

Kenraalimatrikkeli (WSOY 1997) tuntee Tapolasta kaksi artikkelia, yhteislaajuudeltaan viisi ja puoli pientä painosivua. Erilaatuisissa kokoomateoksissa Tapolasta ja hänen upseerinurastaan on kylläkin kirjoitettu, mutta niukemmin kuin voisi olettaa. Aikakaudet vaihtuvat, ”miespolvet vaipuvat unholaan”.

Sotiemme yleispiirteet ja joukkojen operaatiot on merkitty muistiin virallisiin historioteoksiin ja viime aikoina ilmestyneisiin painopistesuuntien taisteluiden tarkasteluihin. Kokonaisuutta kuitenkin täydentäisi, jos sodan ja sotatoimien johdossa keskeisesti vaikuttaneiden henkilöiden vaiheet ja piirteet olisi tallennettu kansakunnan yhteiseen muistiin elämäkertateoksina. Useimpien kohdalla näin onkin, teosten tason tosin laajasti vaihdeltaessa, mutta virallisesti tässä mielessä unhoon jääneistä Tapola ei suinkaan ole ainoa.

Täyden kenraalin arvon saavuttaneista viime sotien yhtymän komentajista kuten Heinrichs, Laatikainen, Sundman, Talvela ja Tapola, elämäkerran olisi voinut teettää vaikkapa valtiovalan kustannuksella, Isänmaan kiitoksena. Jalkaväenkenraali Tapolan elämäkerta on nyt, kuusi vuosikymmentä sotien päätty-

misestä ja perhepiirissä syntyneenäkin merkittävä ja tervetullut.

Lääketieteen ylioppilas K.A. Tapola

Hämäläiseen maanviljelijäperheeseen Lempäälässä 29.3.1895 syntynyt Kustaa Anders Tapola opiskeli Helsingin Yliopistossa lääketieteellisessä tiedekunnassa 1916-17. Kesällä 1917 hän toimi suojeluskuntien järjestely- ja perustamistehtävissä Hämeessä ja Satakunnassa, kuului Ylioppilassuojeluskuntaan saman vuoden syksyllä ja toimi harjoittajana Helsingin suojeluskunnassa sekä Teknillisen korkeakoulun suojeluskunnassa tammikuussa 1918.

Varsinaista sotilaskoulutusta Tapolalla oli vapaussodan alkaessa takanaan Vimpelin ”sotakoulun” 17 päivän mittainen kurssi sotilasohjaajille joulu- tammikuussa 1917-18. Komppanian päällikköinä mainitulla kurssilla toimivat zugführerit Juho Heiskanen ja Aarne Sihvo sekä muina kouluttajina useita niinkään tunnettuja tulevia jääkäriupseereita. Näillä vaatimattomilla koulutuksellisilla eväillä Tapola eteni keuhkautta 1918 komp-

panian päälliköksi ja edelleen pataljoonaa vastaavan osaston johtajaksi Etelä-Savon Rykmentissä ja otti osaa muun muassa Mäntyharjun, Mouhun, Heinolan sekä Sysmän-Asikkalan osaksi varsin kiivaisiinkin taisteluihin. Nousu rivisuojeluskuntalaisesta menestyväksi sodanajan pataljoonan komentajaksi pariviikkoisen sotilasohjaajakurssin pohjalta oli niissäkin oloissa poikkeuksellista. Tämä kertoo 23-vuotiaan Tapolan erinomaisista luontumuksista sotilastehtäviin. Kuten tunnettua, tänään sodanajan pataljoonan komentajaksi kouluttautuminen Maanpuolustuskorkeakoulun kursseilla on tuntuvasti pitempi ja monipolvisempi prosessi.

1920- ja -30-luku valmistautumista suuriin tehtäviin

Kirjailija Päivi Tapola kuvaa kirjassaan tunnollisesti isoisänsä tietä rauhanajan armeijassa yhä vaativampiin tehtäviin. Hänellä ei ole annettavissa uusia piirteitä tai edes vivahteita Tapolan upseerikarrieriin. Tässä suhteessa ”Kustaa”, kuten tekijä isoisänsä familjäaristi kutsuu, tunnetaan hyvin matrikkeliin sivuilta. Pieni yksityiskohta Tapolan sotilasopinnoista olisi ollut kiintoisaa selvittää: Esimerkiksi Kenraalimatrikkelin 1997 mukaan, s.413, Tapola olisi suorittanut saksalaisten järjestämän täydennyskurssin upseereille 16.5.1918- 15.11.1918 (Ausbildungskommando Sandhamn), yhteensä 184 päivää. Hieman jäljempänä tosin mainitaan, että Tapola olisi samaan aikaan toiminut Etelä-Savon Rykmentissä. Åke Backströmin toimittaman ”Unohtuneet sotakoulut” (1979) matrikkelin sivuilta en K.A.: n nimeä löytänyt. Olisiko Tapola komennettu kurssille, mutta komennus olisi jostakin syystä peruutettu?

Aluksi nuorempana upseerina ja kapteenina Tapola toimi kenttätehtävissä komppanian ja pataljoonan tasolla, mutta jo 1923-24 maineikkaan Karjalan Kaartin Rykmentin komentajan apulaisena. Tätä seurasi Sotakorkeakoulun yleisen osaston kurssi n:o 1. Siitä ura urkeni Yleisesi-

kunnan tehtäviin, mm. koulutustoimiston päälliköksi 1927 ja tärkeän 2.Divisioonan esikuntapäälliköksi Viipuriin 1930-34. Samanaikaisesti hän toimi Armeijakunnan esikuntapäällikkönä ja tutustui tässä tehtävässä Karjalan kannakseen, tulevaan talvisodan pääsotinäyttämöön. Reserviupseerikoulun johtajuus seurasi vuosina 1934-37 ja pian tämän jälkeen Puolustusministeriön koulutusosaston päällikkyyks.

Koulutus- ja operatiiviset tehtävät muodostuivat 1937 everstiksi ylennetyn K.A. Tapolan omimmaksi alueeksi. Upseerikoulutuksen kehitystyöhön ja käytäntöön hän osallistui taktiikan opettajana Sotakorkeakoulussa noin kolmen vuoden ajan 1920-luvun lopulla, Reserviupseerikoulun johtajana 1934-37 ja Sotakorkeakoulun johtajana 1945-48.

Tapola syventyi tehtäviinsä uupumattomalla tarmolla ja hän sai niin suunnittelun kuin käytännön johtamisen saralla aikaan merkittäviä tuloksia. Viimeistään 1930-luvun jälkipuoliskolla hänestä sukeutui puolustusvoimissa ja laajemminkin maassa tunnettu ja korkealle arvostettu upseeri. Hyvin merkittävä sotahistorian ja sotatieteen tutkija ja kirjoittaja eversti K.J. Mikola on antanut Tapolasta arvion: ”Tapola kuuluu kiistatta suomalaisen taktiikan kehittäjien ydinjoukkoon” (Tiede ja Ase 1971).

Maalis- huhtikuussa 1938 eversti Tapola komennettiin sotaväen päällikön Hugo Östermanin seurueessa Saksaan tutustumaan maan puolustusvoimiin. Berliinissä he tapasivat maan sotilas- ja osin myös poliittista johtoa, kuten Armeijan ylipäällikön, kenraalieversti von Brauchitschin, Yleisesikunnan päällikön, kenraali Beckin ja puolustusvoimain keskusviraston päällikön kenraali Keitelin. Myös sellaiset henkilöt kuin sotamarsalkka Hermann Göring, valtakunnankansleri Adolf Hitler ja ulkoministeri Joachim von Ribbentrop kuuluivat ainakin pikaisesti tavattuihin. Itse asiaohjelma armeijan joukoissa ja laitoksissa samoin kuin erinäisissä teollisuuslaitoksissa oli monipuolinen. Loppuvaikutelmanaan vieraat totesivat mmuun muassa ”että Saksa ja varsinkin sen puolustusvoimat elävät voimakasta nousukautta”. Varmaankin helppo havaita. Kolme vuotta myöhemmin, toukokuussa 1941 eversti Tapola osallistui kenraali Erik Heinrichsin johdolla Salzburgissa ja Berliinissä sekä myöhemmin Helsingissä Saksan sotilasviranomaisten

kanssa käytyihin keskusteluihin, joiden luonteesta ja merkityksestä Suomen jatkosotaan joutumiselle on paljon kirjoitettu. Mitään poliittisia valtuuksia sotilasvaltuuskunnalla ei luonnollisesti ollut, mutta jo pelkkä hypoteettisten mahdollisuuksien tarkastelu korkealla ammatillisella tasolla voi muovata osallisten valtioiden sotilaspoliittisia suhteita. Kenraali Heinrichs oli jo tammikuussa 1941 tehnyt Saksaan esitelmämatkan, jonka sotilaspoliittista merkitystä professori Mauno Jokipii on vahvasti korostanut. Tapola Päämajan operatiivisen osaston päällikkönä oli puolestaan opastanut helmikuussa saksalaista eversti Buschenhagenia alansa asioissa tämän tehdessä tutustumismatkan Pohjois-Suomeen, muun muassa itärajalle Suomussalmelta Sallaan ja Kirkkoniemeeseen saakka. Näitä sotilaiden kontakteja arvioitiin myöhemmin niin sanotussa sotasyllisyysoikeudenkäynnissä, jossa esimerkiksi kenraali Tapola joutui esiintymään todistajana.

Sotavuosina kolme suurta tehtävää

Sotien vuosina K. A. Tapolalle uskottiin kolme suurta tehtävää. Hän toimi Kannaksen Armeijan (Österman, Heinrichs) esikuntapäällikkönä talvisodassa ja lyhyehkön välivaiheen jälkeen Pääesikunnan operatiivisen osaston päällikkönä välirauhan aikana, kuten edellä todettu. Karjalan Armeijan (Heinrichs) esikuntapäällikkönä Tapola toimi kesäkuusta 1941 kevää-

seen 1942 ja siitä lähtien hämäläisen 5.Divisioonan komentajana ja lyhytaikaisesti VI Armeijakunnan komentajana Aunuksessa ja Laatokan Karjalassa. Tapola oli ensimmäinen itsenäisessä Suomessa sotilasuransa aloittanut upseeri, jolle uskottiin sodassa armeijakunnan komentajuus, hänellekin vain tilapäisesti tehtävään määrättyinä.

Nämä vaiheet on kirjallisuudessa kattavasti kuvattu, joten mitään varsinaisesti uutta sotilaallisessa mielessä nyt julkaistu elämäkerta tuskin voi tuoda. Kaikissa näissä vaiheissa Tapolan vahva työkyky, luja hermojen hallinta, koeteltu ammattitaito ja rauhallisuus pääsivät oikeuksiinsa ja vaikuttivat merkittävästi taisteluiden lopputulokseen.

Karjalan Armeijan, suurimman suomalaisen sotatoimiyhtymän kautta aikojen, viisi kuukautta kestänyt yhtäjaksoinen operaatio Laatokan Karjalan, Aunuksen ja osin Vienan Karjalan alueella, varsinkin loppuosaltaan vaikeissa maasto- ja sääoloissa 1941 asetti paitsi joukkojen myös johdon taidon ja sitkeyden koetteelle. Operaatiosuunnitelmien laatimisessa ja alayhtymien toiminnan ohjaamisessa armeijan komentajan päätösten mukaisesti esikuntapäällikkö sai kestää kuumimman helteen. Johtamistaitoa tarvittiin myös omatahtoisten alayhtymien komentajien opastamisessa kokonaisuutta palvelemaan yhteistoimintaan.

Juhannukselta 1944 alkanut Tapolan divisioonan 200 kilometrin mittainen viivytysoperaatio Lotinanpellosta Niet-

Karjalan Armeijan komentaja kenraaliluutnantti Erik Heinrichs ja esikuntapäällikkö eversti K.A. Tapola elokuussa 1941. SA-kuva.

järvelle ja siellä menestyksellinen torjuntataistelu viivytyksen päätteeksi kuuluvat viime sotiemme komeimpiin divisioonatason taistelusuorituksiin.

Esimiehestään kenraali Erik Heinrichistä Tapola kirjoitti: ”Tässä tasapainottomassa maailmassa, jossa pääasiain punainen lanka tahtoo lupaaviltakin miehiltä sotkeutua toisarvoisten näköalojen ja pyrkimysten sekavaan vyyhteen, on vain harvoille suotu ominaisuus säilyttää kaikissa oloissa oma sisäinen tasapainonsa niin kuin kenraali Heinrichs on sen tehnyt”. (Tiede ja Ase 1960) Uskoakseni tämä toteamus sopii erinomaisesti myös kenraali Tapolaan itseensä.

En ollut, luonnollisista syistä, kosketuksessa kenraali Tapolaan. Sen sijaan kenraaliluutnantti Aatos Maunula, Tapolan sodan- ja rauhan ajalta hyvin tunnetut upseeri, kertoi joskus muistojaan korkeasta esimiehestään ja - niin kuin ymmärsin - arvostetusta ystävästään ja hengenheimolaisestaan. Maunula komensi 1950-luvun alkupuolella Jääkäripataljoona 2:ta Santahaminassa, kun Tapola jalkavaen tarkastajana tuli pitämään valmiustarkastusta pataljoonassa. Aloitettiin hälytyksellä klo 4 ja koko pitkä päivä tutkittiin joukon valmiutta ja kuntoa niin kentällä kuin esikun-

nassa. Kello kävi jo seuraavan aamuyön tunteja, kun yhä tarkastettiin materiaalia varastoilla. Vastaan tuli määrävahvuisten pataljoonien käsityöläisten, suutarin ja räätälin, varuslaatikoita, jotka oli suljettu lyijysineteillä. Everstiluutnantti Maunula kysyi tarkastajalta: ”Onkohan näitä tarpeen avata?” Tapola loi kiinteän vakavan katseen pataljoonan komentajaan ja lausui: ”Sitähän varten täällä ollaan.” Kaikki viimeisen päälle.

Kenraali Tapolan laatima ohje raskasasekoulutuksesta ja -ammunnoista jalkaväessä oli käytössä vielä 1960-luvun alussa.

Sodanajan divisioonan komentajana kenraalimajuri Tapola kiinnitti, kuten Päivi Tapola kuvaa, määrätietoista huomiota yhtymänsä taistelukunnan kehittämiseen niin henkisessä kuin aineellisessakin mielessä. Edelliseen kuuluivat komentajan väsymätön liikkuminen joukoissaan, keskustelut pienimpienkin yksiköiden ja yksittäisten miesten kanssa korsuissa, työmailla ja taisteluasemissa. Kymmenet sisältörikkaat komentajan päiväkäskyt loivat henkeä ja antoivat ohjeita sekä pontta johtajistolle ja miehistölle. Huollon osalta divisioonassa kehitettiin varsinkin lääkitä- ja taloushuoltoa.

Komentaja valvoi henkilökohtaisesti divisioonansa koulutusta. Varsinkin ryhmänjohtajien systemaattiseen ja tehokkaaseen jatkokoulutukseen pantiin paljon painoa.

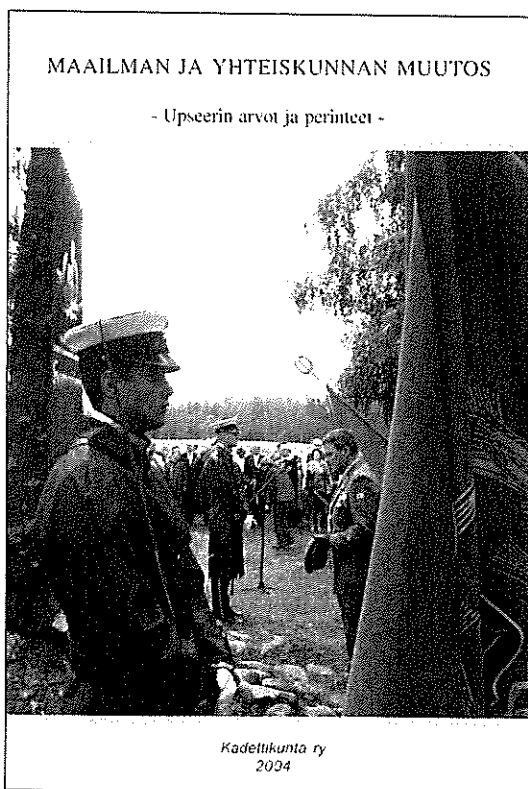
Päivi Tapolan kirjaan sisältyvät useat kymmenet yksityiskirjeet tai niiden katkelmat avaavat näkymää 1920-40-lukujen elämään upseeriperheissä ja varuskunnissa niin rauhan kuin sodankin aikana. Ne valottavat Tapoloiden perhe-elämää mutta ovat samalla suomalaista tapa- ja sosiaaliliistoriaa, osaksi myös henkilöhistoriaa. Muutamat hyvin intiimit kirjeet, tai niiden osat, olisin rajannut teoksen ulkopuolelle. Esimerkiksi kenraali Heinrichsin kiitoskirjeen tuesta ystäväelleen Tapolalle, sen jälkeen kun hän oli noutanut kaatuneen poikansa arkun Tapolan divisioonasta, olisin jättänyt yksityisyyden suojaan.

Päivi Tapolan kirja on mielenkiintoinen ja sisältörikas teos, jota ehkä hieman vahvempi toimituksellinen ote olisi edelleen parantanut. Kirja on tekijän kaunis kiitos ja kunnianteko huolehtivalle isoisälle ja ansioituneelle suomalaiselle kenraalille, yhdelle suurimmista vertaistensa joukossa.

Hannu Särkiö

Maailman ja yhteiskunnan muutos - upseerin arvot ja perinteet
Kadettikunta 2004
85 sivua

Kadettikunnan toimittama kirja upseerin arvoista tarjoaa kiinnostavan näköalan ammattikunnan haasteisiin. Teos koostuu aiheesta pidetyn seminaarin esitelmistä ja kommenttipuheenvuoroista, joista osa lienee suullisten esitysten pohjalta puhtaaksikirjoitettuja. Upseerien ohella äänessä ovat olleet mm. Helsingin yliopiston kansleri Kari Raivio, suurlähtettiläs, filosofian tohtori Eva-Christina Mäkeläinen sekä sotahistorian professori Ohto Manninen. Keskeisen esitelmän

piti yliluutnantti Jarno Linnéll, joka käsitteli tekemäänsä Upseerien arvotutkimusta. Sen laaja versio on ollut myös käytössäni, kun olen Kylkirauta-lehden pyynnöstä pannut paperille muutamia mietteitä, joita näistä julkaisuista esiin tuleva 2000-luvun suomalaisen upseerin arvomaailma on herättänyt.

Elämän ja kuoleman haltijoina toimivat ammattikunnat, kuten upseerit ja lääkärit, ovat sosiologisesti puhuen ”vahvoja” professioita, joiden toimintaa ohjaavat selkeät säännöt ja arvot ja jotka valvovat tarkoin jäsentensä toimintaa. Vahvan profession jäsenenä yksilö luopuu osasta yksilöllistä vapauttaan ja saa siitä vastineeksi sosiaalisen selkänöjan vaikeille päätöksilleen. Tähän sosiaaliseen tukeen kuuluvat olennaisesti perinteet,

jotka antavat jatkuvuutta ja merkitystä sosiaaliselle identiteetille. Vahva ammattikunta on sekä jäsentensä että yhteiskunnan kannalta etu. Me luotamme siihen, että lääkärimme ei teetä turhia tutkimuksia eikä lavertele sairauksistamme sivullisille. Me luotamme myös siihen, että sotilaat eivät vapaa-aikanaan riehu ase kädessä kaduilla eivätkä suuntaa tykinputkiaan eduskuntaan, jos poliittisten päättäjien lainsäädäntö ei heitä miellytä.

Sotilasesimerkit kuulostavat tietysti suomalaisittain fantasioilta, mutta televisioista nähty tykin ampuma savuava reikä parlamenttitalon seinässä ei ole ajallisesti kovin kaukainen verkkokalvokuva - eikä maantieteellisestikään etäinen asia. Suomen armeija on lojaali lailliselle esivallalleen. Jarno Linnéllin tekemä upseeriston arvokartoitus osoittaa, että 88% upseeristosta oli vuonna 2003 sitä mieltä, että ”upseerin on oltava ehdottoman lojaali valtiojohton määrittämälle turvallisuuspoliittiselle linjalle”. Lojaalius näyttää lisääntyneen, sillä vuonna 1992 vastaava prosenttiluku oli 76. Linnéllin kartoitukseen vastasi 917 upseeria ja kadettia, ja vastausprosentti oli 76. Raportissa verrataan vuoden 2003 tietoja kahteen aikaisempaan, vuosina 1992 ja 1998 tehtyyn kartoitukseen, joissa oli niin ikään varsin edustavat otokset.

Suomi Euroopan unionin jäsenenä ja mahdollisena NATO-maana on ambivalentimpi samastumiskohde kuin Väinö Linnan Suomi, jossa koti oli kuitenkin vain muutaman sadan kilometrin päässä ja luterilainen uskonto kaikille yhteinen. Tulevaisuuden Euroopassa, johon kuuluu mahdollisesti seitsemän-kahdeksankymmentä miljoonaa islaminuskoista turkkilaista, ”koti, uskonto ja isänmaa”, joita Suomen armeija on perinteisesti puolustanut, ovat kauempana ja epämääräisempiä kuin koskaan. Kuinka siihen sopeutuu tämä outo pohjoinen kansa, joka tutkimusten mukaan ei ainostaan suhtaudu kaikista Euroopan kansoista nurjamielisimmin sekä amerikkalaisiin että venäläisiin

(HS 11.10. 2004) vaan myös eurobarometrien mukaan samastuu kaikkein vähiten Eurooppaan? Entä tämän oudon pohjoisen kansan upseerit?

Kenraali Kari Siiki kertoo puheenvuorossaan esimerkin Saksasta. Bundeswehrin upseerien perustuslain mukainen tehtävä, joka sisältyy heidän sotilasvalaansa, on oman maan puolustaminen. Kun Saksa vuonna 1993 lähetti joukkoja Somaliaan, melkoinen määrä upseereita kieltäytyi lähtemästä vedoten sotilasvalaansa. Upseerien arvotutkimuksessa on ollut väittämä: ”Olen valmis taistelemaan kansainvälisissä joukoissa rauhan palauttamiseksi jossakin vieraassa maassa”. Tämän väittämän kohdalla on tapahtunut vuosikymmenen aikana miltei dramaattinen siirtymä. Vuonna 1992 selvä enemmistö (62%) oli samaa mieltä tämän väitteen kanssa. Vuonna 1998 väitteeseen yhtyi enää upseerivastaa- jien vähemmistö (49%), vaikka se oli vielä suurempi kuin eri mieltä olevien osuus (44%), kun seitsemän sadasta ei osannut ottaa kantaa. Vuonna 2003 kansainvälisiin joukkoihin viereille maille rauhan puolesta lähtijöiden joukko oli supistunut selväksi vähemmistöksi, 42%:iin, kun taas lähtöhaluttomien joukko oli kasvanut 54%:n absoluuttiseksi enemmistöksi.

Jos upseeriston arvoja tarkastelee arvokartoituksen ja seminaariaineiston valossa kysymällä yhtäältä, mikä on profession yhteisesti hyväksytty arvopäämäärä ja toisaalta, mitkä ovat ne hyveet, jotka ohjaavat upseerin toimintaa, voinee päätyä seuraavanlaiseen kiteytykseen. Suomalaisen upseerikunnan arvotavoitteita määrittelee selvästi nykyinen demokraattisesti hyväksytty turvallisuuspoliittinen linja, jolle ollaan solidaarisia. Mutta halukkuus lähteä ulkomaille monikansallisiin joukkoihin puolustamaan sellaisia kotia ja isänmaata etäisempiä arvoja kuin maailmanrauhaa, demokratiaa tai ihmisoikeuksia näyttää viime vuosikymmenen aikana pikemminkin vähentyneen kuin kasvaneen. Tosin tätä puolta upseerien

arvo- ja ajatusmaailmasta ei ole kovin yksityiskohtaisesti selvitetty.

Yhteiskunnan lisääntyvä yksilökeskeistyminen kohdistaa painetta kaikkiin perinne- ja yhteisöarvoihin nojaaviin ammattikuntiin. Vaikka upseerien kokonaisvaltainen, ympärivuorokautinen, samastuminen ammattikuntaansa on jossain määrin heikentynyt, perinteiset, kunnian ympärille rakentuvat ammatilliset hyveet näyttävät edelleen olevan voimissaan, eikä perinteiden koeta olevan ristiriidassa tehokkuuden kanssa.

Klaus Helkama

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian professori

**Richard Clarke,
Against All Enemies.
Inside America's War
on Terror**

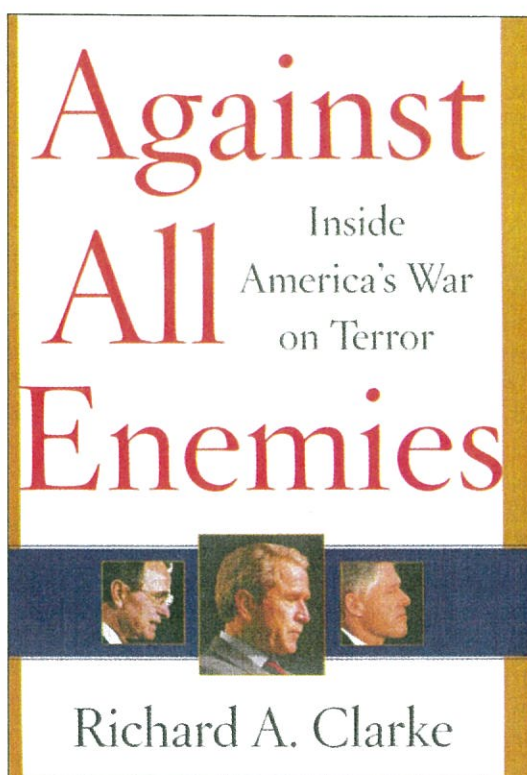
(Free Press, New York
2004)

304 sivua.

**Suurvallan
kriisinhallintaa**

Yhdysvaltojen terrorismintorjunnan pääkoordinaattorina toiminut Richard Clarke aloittaa kirjansa kiihkeällä kuvauksella syyskuun 11. päivän tapahtumista vuonna 2001 nähtynä Valkoisen talon kriisikeskuksesta. Noiden kokemusten selostaminen sisäpiirin tiedoilla on sinänsä kiinnostavaa mutta ei vielä selitä kirjan saavuttamaa huimaa suosiota, nousua viikon kuluessa Amerikan best seller-listan kärkeen seitsemällä painoksella, joissa oli yhteensä 600 000 kappaletta. Uutiseksi vaalitaisteluun kietoutuneessa maassa kohosivat rankat paljastukset presidentti George W. Bushin hallinnon laiminlyönneistä ennen terrori-iskuja.

Yhtä lailla huomiota herättäviä ovat olleet Clarcken kertomukset presidentin lähipiirin keskusteluista päätettäessä, mihin sitten hyökätään. Vaikka al-Qaidan tiedettiin tukeutuneen Afganistaniin, vaativat varapresidentti ja Pentagonin johto menoa Irakiin -- ilman mitään todisteita terroristiyhteyksistä. Clarke nimittää Irakia Bushin ja hänen apulaistensa päänäkökenttäksi, johon kiinnittyminen vei tuhoisalle tielle sekä

terrorismin vastaisen toiminnan heikentämisen että yleisemminkin Yhdysvaltojen poliittisten päämäärien vaarantamisen vuoksi.

Kansainvälistä politiikkaa ja sotilasasioita seuraaville Clarcken kirja on erinomainen oppikirja siitä, miten suurvallan johto menettelee kriisitilanteissa. Clarke toimi keskeisissä tehtävissä neljän presidentin avustajakunnassa, eikä rauhallisia jaksoja juuri ollut. Pääsääntö näytti olevan, ettei suurvalta voi osoittaa heikkoutta. Presidentti Reaganin kaudella 278 merijalkaväen sotilaan kuoltua Hizbollahin iskussa Libanonissa oli aluksi vaikeuksia keksiä sopivaa vastausta. Kun vuorilla piileskeleviä

sissejä oli vaikea tavoittaa, päätettiin hyökätä Karibianmerellä Grenadan saarelle. Pääasia oli, että yleensä hyökättiin.

Clarke paljastaa myös, että Pentagonissa oli tekeillä suunnitelma suurhyökkäyksestä Iraniin vuonna 1996, kun oli saatu todisteita sikäläisen tiedustelupalvelun sotkeutumisesta Saudi-Arabiassa amerikkalaisia vastaan suunnattuun iskuun. Presidentti Clinton ei vain antanut toimeenpanokäskyä. Clarke kehuu kuitenkin Clintonia siitä, että hän uskalsi pommittaa risteilyohjuksilla Sudanin ja Afganistanin kohteita koston suurlähetysten tuhosta Keniassa ja Tansaniassa vuonna 1998. Tulokset kylläkin jäivät vaatimattomiksi.

Kirjansa lopulla Clarke analysoi laajalti virheitä, joita Bushin hallinto on tehnyt Irakin suhteen. Clarke kuten monet muutkaan asiantuntijat eivät pitäneet Irakia enää 2000-luvulla uhkana eikä hyökkäämistä sinne tarpeellisena. Irakiin on sittemmin hukkunut resursseja, joita olisi tarvittu muualla toimittaessa al-Qaidaa vastaan. Hyökkäämällä Irakiin Yhdysvallat on vaarantanut asemansa koko Lähi-idässä ja horjuttanut tilannetta Afganistanissa, Pakistanissa, Saudi-Arabiassa ja Iranissa, joita Clarke pitää erityisen tärkeinä ja kriisiherkkinä maina.

Pekka Visuri

**Elsa Vuontisjärvi -
Mikko Virrankoski:
Enontekiöläiset sodis-
sa ja kotirintamalla
1939-45,
Veteraanimatrikkeli**
ISBN 952-99117-0-X-
Tornio 2003

Kadettikunnan entinen pääsihteeri, eversti Mikko Virrankoski 42. kadettikurssilta, on tehnyt suuriarvoista työtä Torniojokilaakson asukkaille ja aivan erityisesti sotiemme veteraaneille. Hänen myötävaikutuksellaan on ilmestynyt joukko veteraanikirjoja, joista vanhin on vuodelta 1989 nimeltään ”Muonion sankarivainajat”. Sitä ovat seuranneet Pellon, Enontekiön ja Ylitornion sotaretki- ja sotaveteraanikirjat. Myös rovaniemeläiset ovat havahtuneet huomaamaan Virrankosken kyvyt ja hänellä onkin työn alla vastaavanlainen teos Rovaniemestä ja rovaniemeläisten sotatiestä.

Mikä on saanut kauhavalaisen innostumaan Torniojokilaaksosta? Neljä vuosikymmentä kesämökkeilyä siellä on yksi selitys. Virrankosken kertoman mukaan hän on ilmeisesti ainoa kadettiupseeri alueella. Siellä ei ole paljon tutkijoita ja kirjoittajia.

Virrankoski ei ole suinkaan tehnyt enontekiöläisiä koskevaa kirjaa yksin. Kirjoittajia on ollut useita, mutta kokeneen kirjantekijän mukanaolo on ollut hankkeen kannalta keskeistä. Tämä yli 400-sivuinen teos noudattelee Virrankosken jo aikaisemmin käyttämää hyväksi todettua mallia. Alkutervehdysten jälkeen ensimmäisenä on matrikkeli paikkakunnan sankarivainajista. Sitä seuraavat matrikkelin muodossa muut sotaveteraanit. Myös kotirintaman veteraanit on muistettu, niin miehet kuin naisetkin.

Virrankosken ominta alaa on Enontekiön miesten sotatie. Arvostettu kompanianpäällikkö, Mannerheim-ristin ritari kapteeni Olli Remes, on myös saanut ansaitsemansa huomion. Samoin esitellään Lapin sodan Lätäsen saksalainen asema.

Talvisodassa pääosa enontekiöläi-

**ENONTEKIÖLÄISET
SODISSA JA KOTIRINTAMALLA
1939-1945**

Veteraanimatrikkeli

sistä taisteli I/ErP 26:n riveissä Pelkosenniellä ja Saijalla. Rintamalla taisteli 66 enontekiöläistä ja kotirintamalla 28. Jatkosotaan enontekiöläisiä osallistui III/JR54:n riveissä sekä eräissä muissa joukoissa. Aluksi pataljoona taisteli Sallassa ja heinäkuussa 1942 se oli tuhoamassa vihollisen sissiprikaatia Seesjärven-Ontajärven länsipuolella. Uudelleen järjestelyjen yhteydessä JR 54 lakkautettiin ja uusi joukkoyksikkö oli nimeltään I/21.Pr Maaselän kannaksella ja Ilomatsissa v 1944, itse asiassa sama pataljoona uudella nimellä.

Jatkosotaan osallistui Enontekiöltä 290 miestä. Heistä 225 oli rintamalla, selustan tehtävissä 52 ja kotirintamalla 13. Tappioluettelossa mainitaan 32 kaatunutta. Sotatapahtumista kerrotaan tietenkin myös Lapin sota ja sen vaikutukset Enontekiöllä. Tähän sotaan osallistui 45 enontekiöläistä.

Kirjan päätoimittaja on Elsa Vuontisjärvi, jonka tekstiä on kirjassa runsaasti. Myös monet muut ovat kirjoittaneet tähän teokseen. Mielenkiintoista on lukea sotaveteraanien muistoja alkuperäismurteella. Ne on todella julkaistu aidolla enontekiöläiskielellä. Paitsi murretta, itse asiataksti on mielenkiintoista. Olivathan Enontekiön sotilaat mukana Sallassa, Seesjärvellä, Maaselässä ja Ilomatsissa, mutta heitä oli myös Ihantalassa ja Viipurin-

lahdella.

Teoksessa on myös harvoin julkisuudessa esitettyjä rintamikirjeitä, joissa rintamalla olevat sotilaat kertovat tunnelmistaan. Teokseen on luonnollisesti sisällytetty myös Enontekiön suojeluskunnan ja Lotta Svärdjärjestön historiaa.

Sota kosketti myös kotikuntaa, sillä Lapin sota kulki kunnan yli. Seurauksena oli evakkotie Ruotsiin, paluu ja jälleenrakennus. Kaikista näistä on omakohtaisia kokemuksia.

Kirjan teko alkoi Enontekiön kunnanvaltuuston aloitteesta joulukuussa 2000. Keväällä 2001 tuli Mikko Virrankoski mukaan. Lopputulos on yli 400-sivuinen historiateos ankarista vuosista 1939-1945. Enontekiön kunta on tehnyt paitsi itselleen myös sotahistorian tutkimukselle palveluksen tukemalla

yritystä monin tavoin muun muassa kustantamalla teoksen painatuksen.

Kiitoksen ansaitsevat ne lukuisat talkoohenkiset enontekiöläiset, jotka auttoivat historiakirjan teossa. Se on saatu aikaan viimeisellä hetkellä, kun haluttiin saada sotiemme veteraaneja mukaan esittämään muistojaan. Ei ihme, että Enontekiön kunnanjohtaja Pentti Keskitalo antaa kiitosta tuloksellisesta ja suuriarvoisesta työstä. Kiitokseen on helppo yhtyä.

Tapio Skog

**Pertti Suominen
- Seppo Uro: Monessa
mukana -
51. Kadettikurssin ja
36. Merikadettikurssin
vaiheita 1964-2004**
ISBN 951-98334-8X
Gummerus,
Jyväskylä 2004
384 sivua

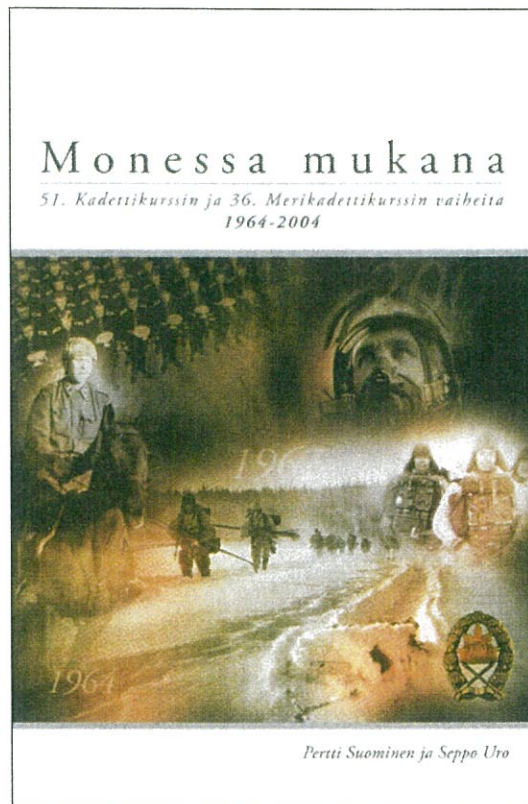
Rauhan ajan suurin kadettikurssi, 51. kadettikurssi ja 36. merikadettikurssi, jolta valmistui 228 upseeria maaja ilmavoimiin sekä 16 upseeria merivoimiin eli yhteensä 244, on saanut aikaan 384-sivuisen teoksen ennen kaikkea omalle kurssilleen mutta myös muille puolustusvoimien kehityksestä kiinnostuneille.

Tämä jo ulkonaisesti upea teos on lähinnä muistelmateos vuosista 1967-2004. Nimikin voisi olla ”Puolustusvoimat meidän näkökulmastamme”, sillä teoksessa käsitellään nimenomaan puolustusvoimia, ei niinkään kadettikursseja.

Olen sitä mieltä, että tämä ei ole kadettikurssikirja sanan varsinaisessa merkityksessä, koska kadettikoulu aika on kuitattu muutaman kymmenen sivun katsauksella. Kadettikurssin edustajien mukaan on kadettiajasta julkaistu vihkonen vuonna 1992. En ole sellaista kuitenkaan nähnyt. Mielestäni kadettikoulu aika olisi pitänyt ottaa tähän kirjaan mukaan. Sehän on tehnyt 51. kadettikurssista ja 36. merikadettikurssista rautaisen veljespiirin.

Kirja on arvokas ja raikas puheenvuoro. Asiat esitetään tyylikkäästi, joskus ankarastikin arvostellen, rohkeasti. Kirjoittajat maa-, meri- ja ilmavoimista kertovat muistoja ja arvokkaita kokemuksia harkitusti, joskus kylläkin - tosin harvoin - omaa panostaan korostaen. Kirjoittajat, joita laskin olevan lähes 60, ovat paitsi osajia ammatissaan, myös kynänkäytön taitajia.

Katsellessani nimiluetteloa kaipasin joitakin suomalaisessa yhteiskunnassa ansioituneita asiantuntijoita, joita ei kirjoittajina näkynyt. Miksi? Samoin

olisin odottanut voimakkaampaa panosta eräiltä puolustusvoimissa huipulle edenneiltä upseereilta. Mielenkiintoista kerrottavaa olisi varmasti ollut.

Teos on jaoteltu jaksoihin ajan suhteen. On pakko esittää kummastus, miksi ensimmäisen kymmenvuotiskauden vaiheista puuttuu lähes kokonaan kaikille tuttu alokas- yms. koulutus. Vain neljä kirjoittajaa on käsitellyt asiaa. Kouluttaminen ei ehkä ole niin hienoa kuin esimerkiksi kansainväliset tehtävät, mutta se on puolustusvoimien rauhan ajan eräs tärkeimmistä, ellei tärkein tehtävä. Olisin odottanut artikkeleita siitä, miten hyvin Kadettikoulu oli valmentanut kouluttajan tehtäviin ja mitä edellytyksiä oli kouluttaa nuorista sotilasta taistelijoita!

Toisella kymmenvuotiskaudella kurssi siirtyi jo päällikkö- ja erikoistehtäviin. Näistä kokemuksista on erinomaisia artikkeleita. Jorma Ahlholmin kokemukset sotilaspiirien työstä on mielenkiintoista luettavaa. Tuntematta sotilaspiirien työtä joka suhteessa, voi vain yhtyä Ahlholmin teräviin kritiikijatuksiin: ”Miksi sotilaspiirit hävitettiin?”

Jatkossa siirrytään jo komentajatehtäviin ja aiheesta on luettavissa teräviä ja valaisevia kannanottoja sekä

kokemuksia. Mieleeni jäi Jukka Uharin, Kari Kokkosen, Leo Kotilaisen, Lauri Kiianlinnan, Vesa Kämärin, Seppo Uron ja Antti Nummisen ansiokkaat artikkelit.

Mielenkiintoista oli myös tutustua suomalaisupseerien työhön Viron puolustusvoimissa Eero Riuttalan ja Lauri Väätäsen välityksellä. Se valaisi tätä vähemmän tunnettua työtä merkittävästi.

Myös puolustusvoimien ulkopuolinen maanpuolustustyö on kirjassa ansiokkaasti mukana. Heikki Tilander Kadettikunnan puheenjohtajana sekä Pertti Suominen vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ovat kunniaksi kurssille kuin kurssille.

Eikä unohdeta Martti Kuivalan kuvausta sotainvalidityöstä. Aivan erikoinen on Pekka Kujasalon työ Suomen nykyisenä suurlähettiläänä Budapestissä.

Majuri Kujasalo on tehnyt mittavan työn ulkoministeriön palveluksessa. Oma mielenkiintonsa on sillä, että hänellä on tehtävään vain upseerin koulutus.

Kirjan lopussa omaiset kertovat elämästä sotilasuran varjossa.

Näin suuri joukko, noin 250 upseeria, on jo melkoinen vaikuttajajoukko, mitä kirjassa ei kyllä salatakaan. Kynänkäytön taitajia on paljon. Kirja on melkoinen läpileikkaus ja ajankuvaus puolustusvoimista. En lainkaan ihmettele, jos sitä hyödynnetään lähde-teoksena tutkittaessa puolustusvoimien toimintaa 1970-2000 luvuilla. Kirjoittajat ovat kokeneita ammattisotilaita, taitajia. Vahinko vain, että puolustusvoimat eivät hyödynnä heidän tieto- ja kokemuspankkiaan.

Pientä kritiikkiä: Kaipasin edes jonkinlaista luetteloa siitä, kuka johti koulua (Backström ja Haaksalo), ketkä olivat joukkueenjohtajia (Vuolento, Hägglund, Kairikko, Jolma, Järnefelt, Miettinen, Särkiö, Honkanen). Kompanian päällikkö majuri Jukka Suviniemi esiintyy kirjassa ansiokkaan artikkelin kautta, muut eivät.

Kritisoin myös aihekokonaisuuksien painotusta. YK-tehtävät - varmasti mielenkiintoisia - saavat kovasti huo-

miota, tavallinen ”mosurin” koulutustyö vähemmän ja kuitenkin tämä viimeainittu on sitä tärkeintä työtä, ehkä ei hohdokkainta.

Julkaisutoimikunta on ottanut vain 400 kappaleen painoksen, mikä on todella vähäinen määrä kurssin suuruuteen nähden. Vertailun vuoksi oma vain 35 kadettiveljen kurssini otti 250 kappaleen painoksen ja kaikki menivät kaupaksi parissa viikossa. Syy painok-

sen suppeuteen johtuu ennakkotilausten lukumäärästä. Olisin suositellut rohkeutta lukumäärän suhteen. Kyllä kirjat menevät varmasti kaupaksi. Passiiviveljetkin heräävät, kun huomaavat, kuinka korkealaatuisesta kirjasta on kysymys. Ja korkealaatuinen, ansiokas teos se on, huomautuksista huolimatta.

Tämän erilaisen kadettikirjan ansiot ovat kiistattomat. Pertti Suominen, Seppo Uro, Heikki Hult, Kari Kokko-

nen, Lasse Härkönen ym. voivat olla tyytyväisiä lopputulokseen.

Mielenkiintoinen teksti, hyvä painoasu ja taitto, runsas kuvitus, taulukot ym. tekevät tästä hyvälle paperille painetusta kirjasta nautittavan luettavan.

Onnittelten 51.kadettikurssia ja 36. merikadettikurssia korkealaatuisesta, erilaisesta kadettikirjasta.

Esko Nieminen
Kyllä tuli mittään
- Kaaderilaulajien ensimmäiset 10 vuotta
 ISBN 951-98334-7-1
 Helsinki 2004

Sotilaat ovat laulaneet iät ja ajat. Pitkillä marseilla marssilaulujen sanotaan virkistäneen. Myös kadeteilla on ollut lauluharrastuksensa yli 150 vuoden ajan. Upseereita on osallistunut kuorojen toimintaan laulajana tai muulla tavoin. Sen sijaan kadettiupseerit eivät tietojeni mukaan ole kaadereina laulaneet kuin 10 vuoden ajan.

Vuonna 1994 lokakuun 12. päivänä Kaaderilaulajien toiminta alkoi ravintola Royalin kabinetissa Helsingissä. Uusi kuoro aloitti toimintansa 40 miehen vahvuisena. Sotilasarvot olivat luutnantista kenraaliin. Suuri merkitys oli alusta alkaen sillä, että johtajaksi saatiin Urpo Jokinen, korkean luokan ammattilainen ja tuttu mies jo aikaisemmilta ajoilta.

Kuoron ensimmäinen julkinen esiintyminen tapahtui sotilaskonsertissa Kadettikoulun juhlasalissa 22.3.1995. Solisteina olivat laulajatar Leena Koivisto ja laulaja Juuso Hemminki. Ei jatkossa paljon kursailtu, sillä jo 28.10.1995 vierailtiin Tallinnassa, jossa oli yhteiskonsertti Soomepoiste Meeskoorin kanssa. Jatkossa konsertteja on pidetty 3-7 kertaa vuodessa usein johonkin tapahtumaan liittyen. Kuorol-

ajalta valaisevasti ja monipuolisesti. Armoitettu kirjoittaja Esko Nieminen - laulaja itsekin - on tämän kirjan tehnyt, mistä hänelle kiitos.

Teos kuuluu Kadettikunnan julkaisusarjaan ja sitä on saatavissa Kadettikunnan toimistosta hintaan 10 euroa.

Tapio Skog

le on ollut onnellista saada solisteiksi oopperalaulajat Margareta Haverinen ja Henrik Lamberg.

Kuoro tarvitsee luonnollisesti organisaation. Sitä ovat johtaneet Heikki Vilen, Aarno Suorsa, Antti Mustonen ja Heikki Hult. Muissa avaintehtävissä ovat toimineet muun muassa Matti Orlamo, Reko Koivula, Jyrki Porras ja Jouko Liusvaara.

Asetakin väri on ollut tai on useimmilla harmaa, mutta joukossa on ollut myös meri- ja ilmavoimien upseereita. Kaikille on ollut yhteistä voimakas lauluharrastus. Siitä tämä kirja kertoo ensimmäisen kymmenvuotiskauden

**Osmo Niemelä:
Maasto ja kartta
Kartanvalmistajan ja
kartankäyttäjän käsi-
kirja**

Genimap Oy, Maanmittauslaitos, Suomen Kartografinen Seura ry
ISBN 951-593-872-4
176 sivua

Maanmittausneuvos Osmo Niemelä julkisti syystalvella 2004 mainion kartanvalmistajan ja kartankäyttäjää palvelevan teoksen, joka on suoranaista jatkoa hänen 1998 laatimalleen kirjalle ”Suomen karttojen tarina”. Niemelän alan kirjoitukset ja teokset ovat taidokasta Suomen karttaperheen historiaa, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Julkaisut ovat karttojen ystävien tietouden lisäämisen ohella myös alan oppikirjoja.

Maasto ja kartta-teoksen Niemelä jakaa kolmeen keskeiseen asiakokonaisuuteen: manuaalisen kartografian maailmaan, tietokonekartografiaan ja lopuksi kartografian sanastoon. On paikallaan korostaa, että uusi kirja on tarkoitettu käytettäväksi yhdessä ”Suomen karttojen tarinan” kanssa. Näin siksi, että mainitun historiaan painottuvan kirjan tiedot luovat perustan tämän päivän karttamaailman menetelmille ja niiden ymmärtämiselle. Tähän sopii hyvin vanha, hieman muokattu sanonta: ”Se, joka ei tunne menneisyyt-

tä, ei ymmärrä tätä päivää eikä kykene hahmottamaan tulevaisuutta”.

Käsite kartografia tarkoittaa Nyky-suomen sanakirjan mukaan kartanpiirustustaitoa ja karttaoppia. Määrite syventyy ja laajenee, kun tarkastellaan Niemelän kirjan lukuja ja niiden kertomaa. Kartografian historialla aloitetaan, karttatieteillä jatketaan ja sitten sukelletaan kartografian osa-alueisiin. Välillä pistäydytään maaston kuvaamiseen, josta vaihdetaan maastoa koskevien karttojen valmistukseen ja tuotantotekniikkaan. Lopulta luodaan katse tulevaisuuteen ja viimeisenä on kartografian sanasto.

Me sotilaat joudumme ja olemme aina joutuneet maastokuvausten kanssa tekemisiin. Kaiken sotilaallisen toiminnan perustana on oltava tieto siitä, missä kulloinkin olemme, minne menemme ja missä on vastustaja. Viime vuosina tämä on puettu paikkatiedon asuun. Satelliittipaikantimet (GPS) ovat astuneet esiin. Nyt voisi otaksua, että klassinen paperikartta on poistu-

massa, elämmehän voimakasta elektronisen huuman aikaa. Niemelä osoittaa perustellusti kirjassaan perinteisen paperikartan merkityksen edelleen olevan vankan, elektroniikka on tehnyt mahdolliseksi erityisesti sotilaiden tarvitsemien erikoiskarttojen lähes salamannopean muuntelun ja valmistuksen perusmittausaineistosta.

Kartanlukutaito eli karttatumkinta ei ole itsestään syntyvä hyve, se vaatii perehtymistä

lukuisiin kulloisenkin käsillä olevan kartan yksityiskohtien merkintöihin, niiden kertomaan ja tietysti myös fyysisistä eri maastotyyppien tuntemusta. Niemelä tuo seikkaperäisesti nämä tekijät esille kirjassaan aina typografiaa myöten.

Sotilastopografiaan perehtyneenä ja itsekin sitä joskus käytännön työnä tehneenä pidän Niemelän kahta kirjaa, erityisesti nyt arvioitavana olevaa ”Maasto ja kartta” - teosta suorastaan välttämättömänä kantahenkilökuntaa kouluttavien sotakoulujemme oppikirjana. ”Oppilas, missä olemme!, Herra yllluutnantti, olemme tuolla kaukaisella kukkulalla kartan mukaan!” Ettei vain toteutuisi nykyisin.

Jyri Paulaharju

Twin-barrel 120 mm concept • High rate of fire • Direct fire capability • Rapid deployment • Ballistic & NBC protection
Low chassis loads • Large amount of ammo on board • Suitability for all standard 120 mm ammo • Full 360° traverse

AMOS®

Advanced MOrtar System

AMOS gives higher rate of fire, greater mobility and better ballistic protection than any other mortar system

www.patria.fi

Patria Hägglunds

Patria Hägglunds Oy • Naulakatu 3, FIN-33100 Tampere, FINLAND

Tel. +358 20 469 2060 • Fax +358 20 469 2061 • E-mail patriahagglunds@patria.fi • www.amos.fi

FPProtection

- FinnProtec Oy** • Puh (09) 554 334 • www.finnprotec.fi
- ballistiset suojamateriaalit
 - EOD / IEDD tuotteet
 - Hesco Bastion Consertainer®
 - kenttäkuulutusjärjestelmät
 - luodinsuojalasit
 - läpivalaisulaitteet; kannettavat ja kiinteät
 - mellakkavarusteet
 - metallinilmäsimet; kulkuportit, käsimallit
 - miinanraivauspuvut, -varusteet ja harjoitusmiinat
 - naamioverkot
 - Natolankatuotteet
 - pimeänäkölaitteet
 - postintarkastuslaitteet
 - pyrotekniset tuotteet
 - SOG monitoimityökalut
 - sotilas- ja erikoiskypärät
 - suojalasit Bollé ja ESS
 - taktiset tikkaat
 - tukimatot
 - tähystimet, tarkastuspeilit ja -välineet
 - valaisimet ja valotikut

Puolustusvoimien sopimustoimittaja

image wear

VAATTEESTA TEKIJÄN TUNNISTAA.

IMAGE WEAR OY, PL 664, 33101 Tampere
puh. (03) 2878 111, fax (03) 2878 300
www.imagewear.fi

Constantem decorat honor

Ylennetty kommodoriksi

Hyyryläinen Heikki Pentti Juhani 47.mek 1.1.2005
Mattila Isto Sakari 51.mek 1.1.2005

komentajaksi

Leimi Janne Toivo Sakari 49.mek 1.1.2005

Kapteeniksi

Korhonen Jyri Heikki Ou+täydk 1.1.2005
Kärkkäinen Lauri Sakari Ou+täydk 1.1.2005
Manneri Harri Aarne Ou+täydk 1.1.2005

luutnantiksi

89. kadettikurssi

Kadetti Tuomas Vihtori Ahtonen (PsPr);
Kadetti Janne Petteri Alanen (KArPr);
Kadetti Klaus Henrik Berghem (HelItR);
Kadetti Janne Henrik Haapanen (ViestiR);
Kadetti Jarkko Juhani Hanén (PsPr);
Kadetti Arto Arvid Harjuniemi (JPr);
Kadetti Jussi Eino Kalevi Heikkonen (PsPr);
Kadetti Pekka Tapani Hirvonen (PKArPr);
Kadetti Arto Juhani Hokkanen (ViestiR);
Kadetti Tommi Tapio Huttunen (KaiPr);
Kadetti Tuomo Sakari Huttunen (PsPr);
Kadetti Markus Olavi Iivarinen (PionR);
Kadetti Sippo Sakari Juures (PorPr);
Kadetti Veikko Kristo Tapio Karvinen (HelItR);
Kadetti Arttu Henriikki Kauppinen (HämR);
Kadetti Jussi-Matti Tapio Kontio (LapItR);
Kadetti Ville-Matti Johannes Koski (PorPr);
Kadetti Lotta Maria Kotkasaari (PorPr);
Kadetti Ari Petteri Kotola (HämR);
Kadettialikersantti Matti Samuli Kulmanen (PorPr);
Kadetti Juha-Matti Kulppi (PKArPr);
Kadetti Aapo Ilmari Leisiö (KArPr);
Kadetti Juho Anselmi Leppälä (KArPr);
Kadetti Mikael Veijo Kristian Lähdesmäki (PorPr);
Kadetti Lasse Mikael Mannonen (SiMepa);
Kadetti Tuomas Santtu Tapani Markkinen (KArPr);
Kadetti Paavo Matias Maunu (KaartJR);
Kadetti Lauri Olli Mukka (PorPr);
Kadetti Timo Juhani Mäkelä (PionR);
Kadetti Heikki Sakari Nousiainen (LapItR);
Kadetti Henri Sulo Antero Paananen (KArPr);
Kadetti Antti Pekka Pakkanen (KArPr);
Kadetti Henri Juhani Palin (PorPr);
Kadetti Harri Esko Olavi Partanen (KaiPr);
Kadetti Antti Tuomas Parviainen (PorPr);
Kadetti Toni Pauli Kristian Puranen (SavPr);
Kadetti Pauli Markus Pyykkönen (KaiPr);
Kadettialikersantti Johannes Vilho Rasi (PsPr);
Kadetti Anne Maria Helena Reijo (KArPr);
Kadetti Salla Riikka Riikonen (SavPr);
Kadetti Mikko Oskari Rikkinen (PorPr);

Kadetti Henrik Markus Rundgren (JPr);
Kadetti Marko Juhani Ruuskanen (PsPr);
Kadetti Markku Antero Saarelainen (PKArPr);
Kadetti Juha Kalevi Matias Saarimaa (KaiPr);
Kadetti Tony Marko Mikael Saarinen (PsPr);
Kadetti Jarkko Juhani Salminen (HelItR);
Kadetti Erno Viljami Salo (KArPr);
Kadetti Kari Tapani Salo (KaartJR);
Kadetti Perttu Kristian Sarkkinen (PsPr);
Kadetti Jari Juhani Sinokki (KaiPr);
Kadetti Markus Risto Oskari Sovelius (PsPr);
Kadetti Juho Tapio Talvitie (PorPr);
Kadetti Jussi Ilmari Tapio (KArPr);
Kadetti Johanna Irmeli Tervakangas (KaiPr);
Kadetti Tuomo Sakari Tiilikainen (JPr);
Kadetti Ville Juha Santeri Tolvanen (HämR);
Kadetti Hannu-Pekka Uutela (JPr);
Kadetti Toni Antero Vesterinen (UJR);
Kadetti Veli Markus Viinikka (ViestiR);
Kadetti Tommi Henrik Vironen (PorPr);
Kadetti Outi Aino Helinä Virtanen (ViestiR);
Kadetti Jussi Samuli Viuhko (SavPr);
Kadetti Mikko Juhani Voutilainen (KArPr);
Kadetti Anton Ilmari Vuorinen (KArPr);
Kadetti Petri Olavi Väistö (KArPr);

72. merikadettikurssi

Kadetti Joonas Kalervo Ahola (UudPr);
Kadetti Beatrice Mariina Granfelt (SiMepa);
Kadetti Teemu Pekka Halme (SiMepa);
Kadetti Patrick Johan Hjelt (UudPr);
Kadetti Jan-Erik Huurne (SiMepa);
Kadettialikersantti Kalle Jalmari Järvi (SmMepa);
Kadetti Karoliina Anna-Lotta Laine (SiMepa);
Kadettialikersantti Riikka Maria Laine (SmMepa);
Kadetti Jenni Mirjam Laitala (UudPr);
Kadetti Juha Tapio Ilmari Mattila (UudPr);
Kadetti Janne Markus Mikkola (SmMepa);
Kadetti Tero Johannes Nyholm (UudPr);
Kadetti Mikko Onni Johannes Puhakainen (SmMepa);
Kadetti Sofia Christina Reihe (SiMepa);
Kadetti Sakari Allan Sali (SmMepa);
Kadetti Tomi Markus Tielinen (UudPr);

89. ilmavoimien kadettikurssi

Kadetti Jani Petteri Heikkilä (SatLsto);
Kadetti Laura Annukka Kaalikoski (KarLsto);
Kadetti Anssi Tapio Kotonen (KarLsto);
Kadetti Mikko Tapani Kyläniemi (LapLsto);
Kadetti Lars Tomas Ström (SatLsto);
Kadetti Jarkko Tapio Tahvanainen (KarLsto);
Kadetti Jenni Eeva Marjukka Tammi (SatLsto);

ajankohtaista

luutnantiksi Rajavartiolaitokseen

kadetti Petri Matias Kurkinen
kadetti Pekka Nuutti Johannes Niittyä
kadetti Henri Erik Kalevi Ojala
kadetti Timo Kalevi Poutiainen
kadetti Joonas Mikael Poropudas
kadetti Tapani Erkki Kalevi Pulkka
kadetti Jouni Tapio Remes
kadetti Topi Aapeli Räsänen
kadetti Antti Tapani Salo
kadetti Jukka Eemeli Tarkiainen
kadetti Antti Eino Ilmari Yläjääsäski

Sotatieteiden kandidaatiksi

luutnantti Matti Juhani Salminen (SmMepa)

Reserviin

Ev Niitynperä Oiva Tapio	61.k	1.1.2005
Ev Valleala Lauri Mikael	64.k	1.1.2005
Evl Mantere Ville Ilmari	66.k	1.1.2005
Evl Viitala Markku Olavi	70.k	1.1.2005
Maj Saharinen Juha-Heikki	70.k	1.1.2005
Kapt Mäki Heikki Kalevi	76.k	10.1.2005
Maj Tuominen Tuukka Antero	71.k	1.2.2005
Kom Kivikari Tuomo Lennart I	47.mek	1.4.2005
Komdri Hyyryläinen Heikki Pentti	47.mek	1.4.2005
Evl Greus Veikko Johannes	63.k	1.4.2005
Kom Ennevaara Vesa Pekka	46.mek	1.7.2005
Ev Vaahtolampi Esko Pentti	53.k	1.9.2005
Maj Koponen Heikki Jussi Olavi	71.k	1.12.2005

Kylkirauta onnittelee ylennettyjä ja toivottaa reserviin siirtyneille parhainta menestystä!

YIT Tietoverkkopalvelut

Tehdään se yhdessä.

YIT

Ympäristöystävällistä tuulisähköä
Turku Energialta

Turku Energia

FINDUR HT OY

Teollisuustie 5, 33960 PIRKKALA
www.findur.fi

BOSCH

Invented for life

www.boschsecurity.com/fi

"TV-valvonta-, rikosilmoitin- ja viestintäjärjestelmiä turvaamaan perheesi ja työntekijäsi, kotisi ja kiinteistösi, omaisuutesi ja kalustosi."

Senaatti

K I I N T E I S T Ö T

www.senaatti.fi

Kuvia Tsunamista

Kuva thaimaalaisista avustustyöntekijöistä kantamassa ruumiita hymyssä suin keskellä luonnonkatastrofin tuomaa surua tuntui käsittämättömältä. Tulkitsimme vierasta, television lähelle tuomaa kuvaa maailmankuvaamme vasten. Informaatioaika haastoi ymmärryksemme kaukaisesta, joka olikin lähellä.

Mielikuva Aasiasta tulevasta terrorismista vaihtui toisenlaiseen kasvottomaan uhkaan, kaiken pyyhkäisevään ”tsunamiin”.

Paikanpäälläkin aallon voimaan tuhota oli aluksi vaikea uskoa. Eräs nuori oli aallon nähdessään innoissaan ehdottanut, että haetaan surffilauta. Valtionjohdossa alettiin katastrofiin uskoa vasta kaksi päivää tapahtuneen jälkeen.

Eräs tsunamin traumatisoima äiti luuli kaksi viikkoa tapahtuneen jälkeen, että hänen lapsensa ovat vain kyläilemässä. Todellisuudessa hyökyaalto oli vienyt heidät. Kokonaisia yhteisöjä oli kadonnut. Kaikille heistä oli yhteistä se, että toisenlaistakin informaatiota oli tarjolla.

Rajat ylittävistä uhista on kirjoitettu *puolustuselonteossamme* esimerkiksi seuraavasti: ”maailmanlaajuisten ongelmien merkitys *turvallisuudelle* on lisääntynyt”. Lauseenpätkä ei ole merkinnyt kenellekään mitään. Uusille uhille on lähinnä hymähdelty, koska ”ne eivät koske meitä” ja ”ne ovat siellä jossain”. Vaikka informaatioteknologia on tuonut toistuvasti terrorismia ja luonnonkatastrofeja silmillemme.

Päätelmää tukee ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Liisa Jaakonsaaren kommentti: ”Suomessa on eletty herrankukkarossa”. Uudet uhat - kuten luonnonkatastrofit ja terrorismi - ovat olleet enemmänkin ”ritirimpuna lueteltua teoriaa”. Käytännönläheisyys on kuulema puuttunut.

Kriittisesti turvallisuusikäsiimme suhtautuvan on kysyttävä kuinka olisimme kyenneet olemaan käytännönläheisiä, koska uhat ovat olleet meille liian teoreettisia ja abstrakteja emmekä ole uskoneet niihin.

Uudet uhat vaativat uudenlaista ajattelua ja toimintatapoja. Emme ole enää ”kaiken ulkopuolella” kuten Kylmän sodan aikaan. Informaatioajan uhkien haaste on se, että ne ovat paikattomia, poikkihallinnollisia eivätkä ne kuulu kenenkään ydinosaamisalueisiin.

Ajattelemme käsitteillä. Toimimme teorian perusteella. Tsunamin ja vuoden 2001 terrori-iskujen tapauksissa teoria uhista oli kovempaa todellisuutta kuin pehmennyt käytäntö.

Informaatioaika teknologioineen ei ole kyennyt vääntämään vanhaa sodan periaatetta sodan sumusta toiseksi. Tilannekuva on pirstaleinen ja epäselvä. Tätä todistaa pääministeri Matti Vanhasen viikko tsunamin jälkeen tekemä johtopäätös: viranomaisten on kehitettävä tilannekuvaa. Paradoksaalisesti meitä uhkaa kaikkine tietoverkkoineen juuri tuo informaatiouhka tilannekuvan epäselvyydestä.

Tsunamin tapauksessa pelkästään kykyä hyödyntää kansalaisilta saatavaa tietoa ei riitä. Päinvastoin. On kehitettävä kykyä hyödyntää viranomaisilta saatavaa tietoa. Olihan kansalaisten tilannekuva sen suhteen alkeellisella tasolla.

Enemmän meidän pitäisi olla huolissaan turvallisuusympäristön muuttumisesta. Mikäli emme tule toimeen aikamme informaatioympäristön kanssa, voimme rankata itsemme alkeelliseksi *informaatioyhteiskunnaksi* emmekä kehittyneeksi *tietoyhteiskunnaksi*.

Viranomaiset eivät olettaneet, että verkostoituneet mediavoimat tai jopa yksittäiset kännykkäkansalaiset haastaisivat sen tilannekuvan. Mutta näin kävi. Informaatioajan sodankäynnin teorian, ja Irakin sodan käytännönkin mukaisesti.

Mielikuva katastrofin uskomattomuudesta paistoi alun kriisiviestinnässä. Sen viestiminen, sanomatta sitä, osoitti kriisiviestintäkontrollin menetystä. Siksi kritiikki julkishallinnon krii-

siviestinnästä oli oikeutettua. Myöhemmin viestintätutkijoiden voimin on todettu, että valmiudet johtaa kriisiviestintää puutuivat.

Ratkaisuja on etsitty teknologiasta; varoitusjärjestelmistä massatekstiviestejä myöten. Voidaan spekuloida, että jos uhkavaroitus olisi saavuttanut ihmiset rannoilla, niin olisiko kyseiseen tekstiviestiin uskottu. Mikään tietoverkko ei voi pelastaa todellisuuden ja kuvitellun välisen kuilun kuromista umpeen.

Kysymys tilannekuvan opista onkin mielestäni ontologinen ongelma. Ovatko uusien uhkien muodostaman teorian uhat olemassa ja millaisina? Juuri tämä kysymys koskettaa käsitystämme siitä millainen maailma on luonteeltaan. Maailmankäsityksemme ei kohtaa uusia uhkia tässä ajassa, koska me emme ole ontologiamme mukaan läsnä tässä maailmassa.

Tsunami kaatoi käsityskykymme uhasta, koska se haastoi meidät aivan muualla kuin Venäjän rajalla. Se teki myös viranomaisille vaikeaksi paitsi tilanteen niin julkisuuden hallinnan. Media, matka- ja sukellusseurat olivat informaatioylioimaisia.

Tilanne osoitti kuitenkin, että kriisitilanteessa kaivataan aina johtajaa. Johtajaa, jolla on virallinen asema. Siksi media pakotti valtionhallinnon ”viranomaiskäyttö -leiman” takaa uudelleen ja uudelleen kameroiden eteen. Informaatioajan ympäristö haastoi Kylmän sodan vallan rakenteet.

Mediaspektaakkeleihin osallistuminen ei ole välttämätön paha vaan luonnollinen osa aikaamme. Virallista faktaa ei välttämättä tule koskaan kenenkään saataville, ainakaan sinä aikana, kun kamerat pyörivät. Mielikuvat kylläkin. ”Lopullisella totuudella” ei välttämättä ole merkitystä. Sillä silloin kun se on saatu selville, niin tilanne on jo toinen.

Jos haluamme olla käytännönläheisiä, on informaatiouhkia vastaan harjoitettava, esimerkiksi valtioneuvoston kanslian koodinoimana. Kriisiviestinnässä ja psykologisessa sodankäynnissä saa vain onnistua.

Voinkin hyvin kysyä, olisiko viimein aika vaihtaa käsityksemme tiedosta ja mielikuvamme maailmasta informaatioajan todellisuuteen. Jos näin on, niin se olisi hyvä tehdä hymyssä suin. Hymy kun on myös oivalluksen merkki.

Jari Rantapelkonen

Vuonna 2004 kuolleet Kadettiupseerit

Jäsenet (51)

maj Landsdorff Stig-Ragnar J.	27.k	01.01.
maj Koskenranta Unto Kalervo	24.k	03.01.
kenrnm Salmela Väinö	22.k	14.01.
evl Temmes Martti Johan Henrik	18.k	15.01.
ev Leppälä Wilhelm Kustaa Alfred	22.k	15.01.
kenrnm Jokinen Raimo Olavi	43.k	15.01.
maj Hartikainen Valter Gabriel J.	26.k	23.01.
kom Väisänen Veikko	20.mek	01.02.
maj Sirola Erkki Kalervo	16.k	11.02.
kapt Rautsi Jorma Sakari	27.k	20.02.
ev Rautsuo Pentti Kustaa	32.k	20.02.
jykenr Ehrnrooth Adolf Erik	5.k	26.02.
evl Veranen Aimo Veli	27.k	26.02.
kenrl Ahonen Hannu Esa	48.k	04.03.
ev Yki-Järvinen Yrjö Olavi (Olli)	35.k	12.03.
ev Soila Antero Juhani	27.k	27.03.
maj Inkinen Onni	15.mek	28.03.
maj Itävuori Juho Erkki Leopold	20.k	30.03.
ev Hastio Raimo Juhani	38.k	04.04.
maj Salasuo Esko Vilhelm	25.k	14.04.
evl Laine Raimo Kullervo	39.k	22.04.
evl Matikainen Heikki Juhani	46.k	28.04.
evl Ahonen Erkki Allan	26.k	06.05.
maj Lähteenmäki Rauno Toivo J.	47.k	25.05.
kapt Wager Thron Andreas	15.mek	22.06.
kapt Muukka Mauri Juhani	42.k	03.07.
maj Winqvist Knut Holger	24.k	04.07.
kom Lehtonen Kalervo Johannes	22.mek	14.07.
kenrnm Jaakkola Pertti Johannes	36.k	21.07.
kenrl Issakainen Raimo Aulis	40.k	27.07.
komdri Helenius Johan Erik T.	14.mek	06.08.
maj Virtala Lauri Tapio (Lasse)	27.mek	13.08.
evl Arppola Hannu Oskari	38.k	22.08.

kenrl Suokas Matti Petteri	46.k	24.08.
maj Tuhkunen Kalevi Kullervo	29.k	29.08.
ylil Helenius Mikko Petteri	86.k	01.09.
ylil Tudeer Arnold Oskar Theodor	26.k	09.09.
maj Kallio Urpo Taneli	19.k	13.09.
ev Tuomisalo Oskar Vilhelm	17.k	21.09.
evl Nummela Mauno Kyösti	43.k	23.09.
kapt Kauppinen Arvo Allan	23.k	27.09.
ltn Eskola Henri Mikael	87.k	27.09.
evl Ailio Veli Pellervo	19.k	29.09.
ev Hirva Eino Olavi	20.k	02.10.
ev Oinonen Kai Volmari	25.k	03.10.
ev Kurenmaa Pekka Akseli	41.k	17.10.
maj Elomaa Jorma Tapani	25.k	18.10.
komkapt Antila Veikko	13.mek	10.11.
ev Autti Lauri Rufus Päiviö	29.k	28.11.
ev Silvast Pentti	18.mek	02.12.
ev Harju Knut Jarl Kristoffer (Risto)	26.k	30.12.

Ei jäsenet (10)

evl Kukkonen Kyösti Sakari	35.k	08.01.
maj Heikkonen Paavo Erkki Olavi	45.k	16.02.
evl Pulakka Raimo Johannes	40.k	21.04.
kapt Korkeavuori Jorma Olavi	27.k	29.04.
evl Vapaavuori Arvo Johannes	24.k	04.06.
maj Mattila Ilmari Alarik	24.k	07.06.
evl Järvilehto Jarmo Toivo	27.k	30.09.
maj Saartama Ossi Valdemar	26.k	19.10.
maj Mäki-Kuhna Raimo Jaakko	50.k	04.11.
maj Sillman Eero Edvin	43.k	10.11.

Ennen vuotta 2004 kuollut jäsen

ev Kurki Aarre Johannes	12.mek	04.09.2003
-------------------------	--------	------------

Aseistetut rosvojoukot

Uusimman ajan sodankäynnin terminologiaan ilmestyi Napoleonin aikana uusi käsite: gerilla tai guerilla espanjalaisemmin kirjoitettuna. Sillä tarkoitettiin espanjalaisten vapaaehtoisten muodostamien pienten ryhmien tai joukkojen käymää sissisotamaista taistelua ranskalaisten miehitysarmeijaa vastaan. Tappionsa syitä elämänsä ehtopuolella pohtiessaan Napoleon oli itse sitä mieltä, että hänen alamäensä alkoi mahdottomuudesta kukistaa Espanjan gerilloja.

Tämän lehden lukijoille ei ole tarpeen kertoa, mitä ovat sissisota tai sissitoiminta. Sen verran on asiasta puhuttu ja sitä Suomen sotaväessä harrastettu, että taidamme pitää itseämme alalla jopa jonkinlaisina asiantuntijoina.

Meidän omaksumastamme sissitoimintamallista puuttuu kuitenkin eräs puoli, joka on ollut olennaista kaiken maailman gerilloille ja partisaaneille. Itse asiassa emme hyväksy sitä puolta sissitoiminnan osaksi lainkaan, niin vastenmielinen ja kaikkien normien vastainen se on. Tarkoiton julmaa kiihkomieltä, joka on ollut partisaanien toiminnan syykkeenä. Koska en ole varma, että lukija käsittää, minkä tapaisesta julmuudesta on ollut kysymys, lainaan lyhyesti silminnäkijäkuvausta Espanjasta vuodelta 1807:

”Näimme, miten lähes kaikki husaarit, jotka seurasivat meitä, kaatuivat gerillojen tullessa yksi toisensa jälkeen. Naiset, jotka pikemminkin olivat irti laskettuja hirviöitä, syöksyivät kauheasti ulvoen haavoittuneidemme kimppuun ja riitelivät heidän omistuksestaan voidakseen surmata heidät mitä julmimmin kiduttaen. He työnsivät näiden silmiin veitsiä ja saksia ja riemuitsivat villisti näiden verta nähdessään.”

Vastenmielistä kuvausta ei tee mieli jatkaa pidemmälle. Se vain sanottakoon, että myös gerillamiehen tai -naisen päivät oli luettu, jos hän päätyi aseveljiensä kohtalosta hirmustuneiden miehittäjien käsiin. Sellaisesta gerillat puolestaan hermostuivat entistä enemmän, ja kohta Napoleonin oli lähetettävä voittoisan armeijan ydinosa, 200 000 miestä, Espanjaan. Jokaisen avoimen taistelun tällainen joukko tietenkin voitti. Mutta gerilloja vastaan se oli jokseenkin avuton, ja kun sitä pian tarvittiin muualla, ranskalaisten pystyttämä marionettihallinto koki pikaisen lopun.

”Oikeissa” armeijoissa, ei vain Ranskassa vaan muuallakin, gerillamaista sodankäyntiä inhottiin täydestä sydäimestä. Ritarillisuus ja hyvä käytös olivat yleisesti omaksuttuja upseerihyveitä, mutta kuka kykeni olemaan ritarillinen silmänpuhkoja kohtaan? Niinpä Yhdysvaltojen sisällissota, jonka raakuus oli aikansa puheenaihe, ei ollut herrasmiesajatteluun tottuneesta preussilaisesta sotamarsalkka von Moltkesta sotaa lainkaan, vaan ”aseistettujen rosvojoukkojen juoksentelua edestakaisin”.

Saksan yhdistymissodassa vuosina 1870 - 71 myös Moltke joutui tekemisiin ”rosvojoukkojen” kanssa ranskalaisten siviiliasuisten, niin sanottujen francstireurien

hyökätessä menestyksellisesti saksalaisten pitkiksi venyneitä huoltoyhteyksiä vastaan. Armoa ei taaskaan tunnettu, ja ranskalaisten mielissä kunniakas francstireurin käsite tuli saksalaisille merkitsemään vihoviimeistä maantierosvoa. Vielä seuraavassa suursodassa saksalaiset suorastaan vainoharhaisesti etsivät länsirintamalta francstireureja, vaikka niitä asemasodassa ei juuri voinut esiintyä.

Itä-Euroopassa sen sijaan nähtiin kohta bolshevismien nousun myötä kaikki mahdolliset raakuudet. Engels, bolshevikkien pääsotateoreetikoksi nostama ”klassikko”, oli kirjoittanut halveksien ”sivilisaation rihkamakauppiaista”, jotka itse pommittavat suojattomia kaupunkeja, mutta jotka

nimittävät pelkureiksi taistelijoita, jotka aseensa kätkien yllättävät ulkomaiset hyökkääjät, ottavat heidät vangiksi ja sitten surmaavat heidät. Mitä rihkamakauppiaiden puheista, jos vastapainona on menestys, Engels kysyi. Näin ajatteli myös Engelsin ajatusten toteuttaja, käytännön mies Lenin, joka teki sodankäynnin täydellisestä piittaamattomuudesta suoranaisten opinkappaleen.

Leninillä oli oppilas nimeltä Stalin, ja Stalinilla oli partisaaninsa. Neuvostoliitossa partisaani oli kunnianimitys, mutta saksalaisille kysymyksessä olivat rosvojoukot (”Banden”), ja ”Bandenbekämpfung” (partisaanien vastainen taistelu) tuli viralliseksi sotilastermiksi. Molempien osapuolten vastatessa samalla häikäilemättömyydellä, jouduttiin julmuuden kierteseen, jossa kohta kukaan ei tiennyt, kuka oli aloitteentekijä.

Länsi-Euroopassa tällaista toimintaa esiintyi toisessa maailmansodassa vähemmän, mutta sen verran sitä kuitenkin oli, että sankareiksi saatiin niin sanotut vastarintamiehet. ”Maquisard” oli heidän kunnianimensä Ranskassa. Enimmät saavutukset he kirjasiivat tililleen sen jälkeen, kun miehittäjä oli karkoitettu ja he pääsivät käsiksi saksalaisten kanssa yhteistoimintaa harjoittaneisiin tai siitä epäiltyihin henkilöihin.

Meidän aikamme vastarintamiehiä kutsutaan terroristeiksi. Kielteinen käsite on luonnollisesti peräisin vastarintamiesten vihollisten sanavarastosta, ja sitä voitaisiin yhtä hyvin käyttää kaikkiin pomminheittäjiin gerilloista maquisardeihin. Niin ei kuitenkaan tehdä, sillä tarkoitus pyhittää keinot taas kerran. Maquisardit ja partisaanit olivat oikean asian, terroristit väärän asian puolella.

Sekin meille on opetettu, että terroristi, henkensä uhrautensaankin, on pelkuri. Pelkureita eivät sen sijaan ole ne, jotka jostain etäältä painavat risteilyohjuksen nappia tai turvallisesta korkeudesta pudottavat pommilastin muslimien niskaan. Ja terroristejakaan he eivät saamamme valistuksen mukaan ole. Mutta vanha kunnon Moltke tuskin kykenisi esimerkiksi Irakin sodassa näkemään muuta kuin ”aseistettujen rosvojoukkojen juoksentelua edestakaisin”.

Sampo Ahto

IN MEMORIAM

Kallio

Urpo Taneli
Majuri
s. 14.3.1914
k. 13.9.2004
Kad.n:o 1347
19.kurssi

Kauppinen

Arvo Allan
Kapteeni
s. 24.1.1919
k. 27.9.2004
Kad.n:o 1708
23.kurssi

Silvast

Pentti
Eversti
s. 28.7.1923
k. 2.12.2004
Kad.n:o 484
18.merikurssi

Harju

Knut Jarl Kristoffer (Risto)
Eversti
s. 14.5.1922
k. 30.12.2004
Kad.n:o 2396
26.kurssi

Söderström

Klaus Gustav
Majuri
s. 27.11.1940
k. 6.1.2005
Kad.n:o 4829
50.kurssi

Zilliacus

Aimo Aleksanteri
Everstiluutnantti
s. 13.8.1916
k. 9.1.2005
Kad.n:o 2358
26.kurssi

Avela

Jouko Sakari
Majuri
s. 18.8.1932
k. 24.1.2005
Kad.n:o 3568
41.kurssi

SUUNTA PYSYY

- Perinteitä kunnioittaen ajassa mukana -

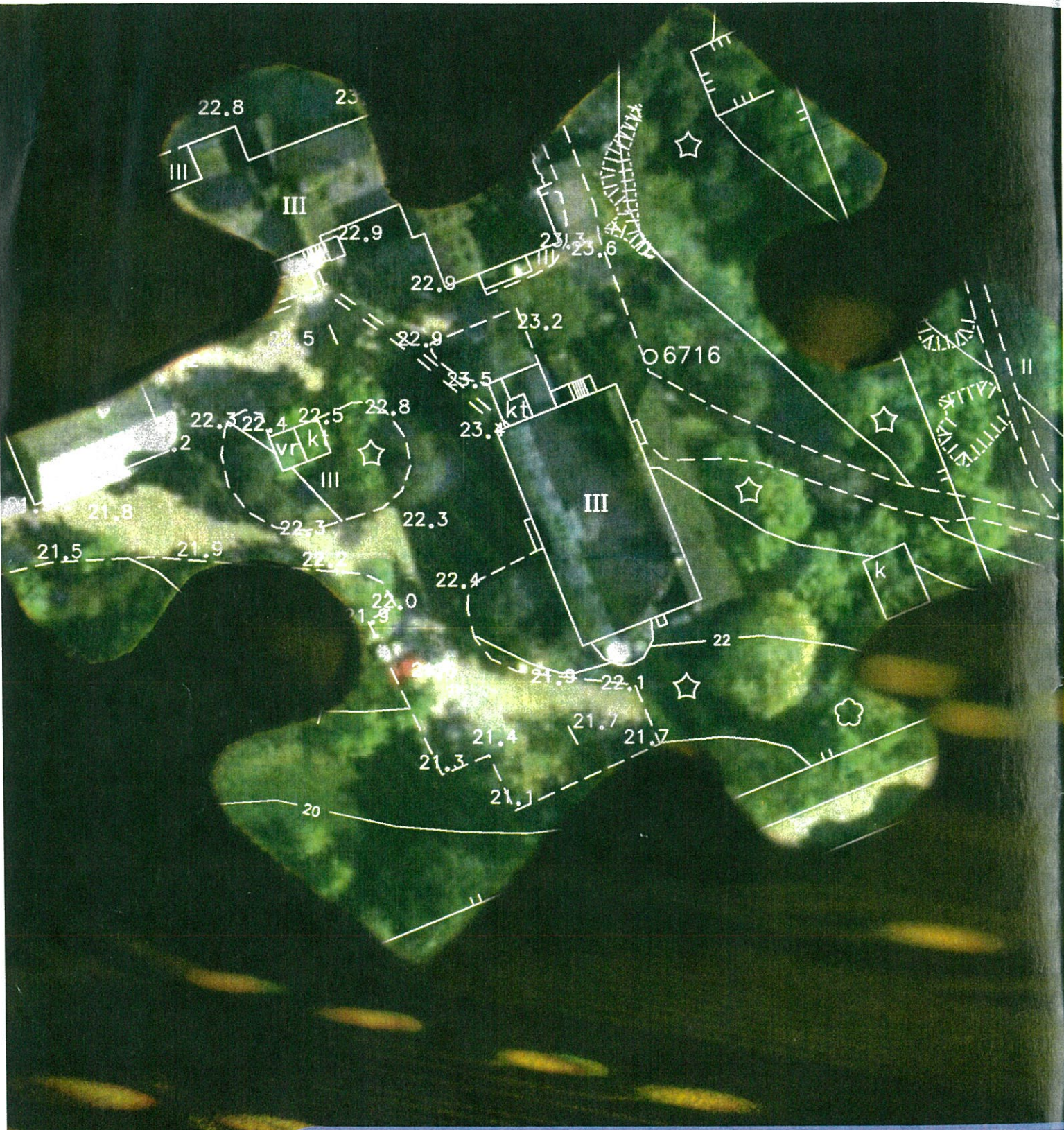
Heikki Tilander 60 v.

Hankkimalla **Suunta pysyy - Perinteitä kunnioittaen ajassa mukana** -juhlakirjan saat monipuolisesti upseerin työkenttää kuvaavan tietopaketin ja samalla kartutat nuorien upseerien ja kadettien palkitsemiseksi perustettua kenraaliluutnantti Heikki Tilanderin stipendirahastoa.

Kirjan hinta 30 EUR sisältää postitusmaksun. Tilaukset Marjukka Lehtiselle, puh.(09) 490759 tai sähköpostitse marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi.

.D763

Tekla Defence – luotettava kumppani

Tekla Oyj on mallipohjaisten, operatiivisten sovellusten suunnannäyttjä.

Ydinosamistamme on ainutlaatuinen mallinnusteknologia ja siihen perustuvien valmiiden, integroitujen toimialakohtaisten ohjelmistotuotteiden ja palvelujen tuottaminen ja markkinointi.